

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 6 din

TRST 30. sept. 1949

LETO ČETRTO številka 185

Poštnina plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

SHPZ POZIVA VSA SLOVENSKA IN HRVASKA PROSVETNA DRUŠTVA TER PROSVETNE DELAVCE NA TRZASKEM OZEMLJU, NAJ NE NASEDAJO SLEPARIJAM RAZNIH BIDOVCEV IN KOSUT, KI SO SE POKAZALI ZA VESTNE HLAPE IN PODREPNIKE ITALIJANSKIH NACIONALISTOV. TI PREVARANTI SE SKLICUJEJO NA PRAVILA SHPZ, DA BI DALI SVOJEMU POCETJU LEGALNO OBLIKO: OBCNI ZBOR MORE SKLICATI SAMO GLAVNI ODBOR NA ZAHTEVO VCLANJENIH DRUSTEV.

(Iz poziva SHPZ slovenskim prosvetnim društvom)

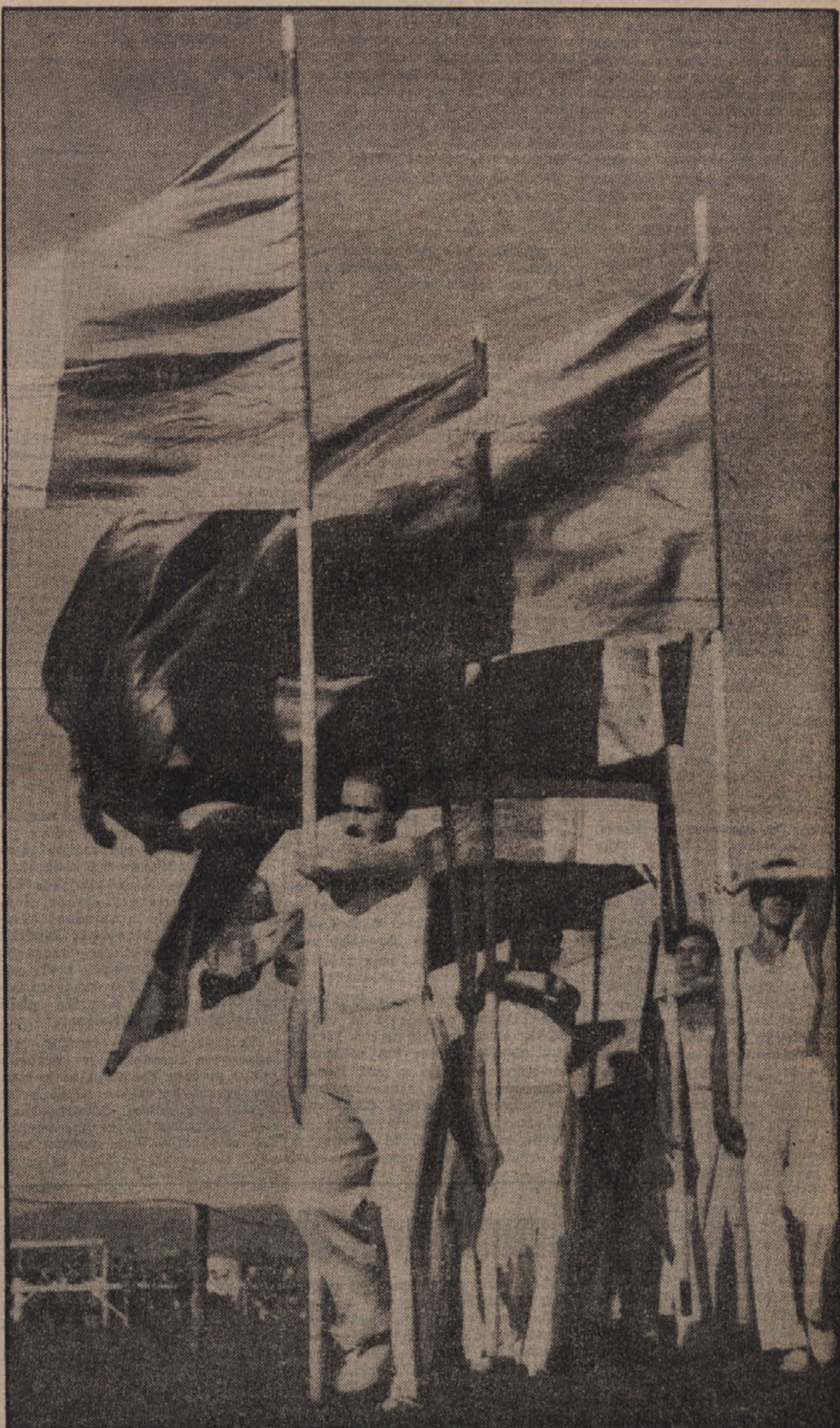
VIDALIJEVSTVO ogroža narodnostne interese Slovencev

Ko je lansko leto prišla izjava Kominforma, smo upali, da se bo političen spor omejil na politično področje. Glede na poseben položaj Trsta smo tudi upali, da bodo ostale razne masovne organizacije izven spora. Toda KPI in njen zastopnik v Trstu g. Vidali sta komaj čakala na ta trenutek. KPI ni namreč nikoli pristala na priključitev Trsta k Jugoslaviji, tudi takrat ne, ko je to predlagala Sovjetska zveza in prav za Vidalija ni nikoli veljalo načelo, da more različen čas zahtevati različne rešitve, kakor ga je iznesel zadnji vidalijevski kongres. Zanj je bila v pogledu Trsta vedno ena sama rešitev. Le danes se govori o različnih rešitvah, ker je pač treba spremeniti sedanjo rešitev, ki končno nikoli ni bila realizirana. Toda prišel je čas, ko morejo neovirano pripravljati mase na priključitev k Italiji. Zato je bilo seveda potrebno razrušiti vse, kar bi moglo ta cilj ovirati.

Poleg političnih masovnih organizacij pa predstavlja prav SHPZ najbolj trdovratno oviro. Naravno je, da organizacija, katere namen je gojiti slovensko kulturo že po svoji naravi, ne more iti na linijo priključitve k Italiji. Preveč škode je utrpela slovenska kultura od liberalcev predfašistične Italije (da o fašizmu niti ne govorim) da bi mogel resničen prosvetni delavec pristati na tako rešitev. Tudi današnja demokristjanska Italija, v kateri se svobodno razvijajo razne neofašistične skupine, ne daje prav nobenih jamstev za svoboden razvoj slovenske prosvete. KPI sama pa vodi v pogledu naših kulturnih pravic neiskreno politiko. Ne štedi sicer z načelnimi izjavami o naših pravicah, njena dejanja so pa čisto drugačnega. Spomnimo se samo izjave komunističnega zastopnika v gorškem občinskem svetu, ko je izjavil, da tudi Slovenci lahko govorijo italijansko, ker so imeli dovolj (30 let) časa, da se ga nauče. Za tako izjavo ga je vse šovinistično časopisje pohvalilo in z zadovoljstvom ugotavljalo, da je prav komunist rekel to, kar bi bil moral prav za prav reči zastopnik šovinističnih strank. Spomnimo se še na napade italijanskih komunističnih časopisov proti zborovanju beneških Slovencev v Cedadu. Spomnimo se na manever vidalijevcev v Trstu, da so uvedli samo italijanske osebne legitimacije. Spomnimo se, da so v Miljski občini, kjer ima Vidali večino, sestavili občinski odbor brez enega Slovenca. Jasno je, da kdor resnično ljubi slovensko kulturo, je ne more zaupati varuštvu niti demokristjanske Italije, niti KPI. Ker je zato SHPZ na poti namenom naših kominformistov, jo je treba onemogočiti. Ker se pa danes vendarle SHPZ ne da enostavno prepovedati ali zažgati, je treba najti druga sredstva. Zato morajo služiti v prvi vrsti oni Slovenci, ki so toliko nekritični ali pa naivni, da slepo verujejo v razne nezmotljivosti in dogme, ne da bi raziskali dejstva sama.

Sovjetska zveza je bila toliko let edino upanje in edina svetla točka v trpljenju našega naroda, da tudi danes si marsikdo niti ne upa kritično presoati njenih dejanj in se zato danes najdejo ljudje, ki so pripravljeni v njenem imenu celo pretepati kulturne delavce, organizirati sabotažo Slovenskega narodnega gledališča in sploh uničevati vsako kulturno delo na tem ozemlju v imenu nekega laži internacionalizma. Dobiti je treba prosvetna društva pod svojo kontrolo in usmeriti njihovo delo tako, da bo služilo namenom naših kominformistov. Za osvojitve je bilo seveda dopustno katero koli sredstvo. Če se z moralnim terorjem ni dalo, so našli druga sredstva. Tako so privlekli na nekatere občne zbore ljudi, ki jim nikoli ni bilo mar za slovensko prosveto in ki v mnogih primerih niso bili niti člani prosvetnih društev, ki pa so bili dovolj dobri za izvolitev vidalijevskega odbora. Saj drugega kominformisti od njih tudi niso zahtevali. Za enkratno prisotnost, eventualno razgrajanje in volitve pač ni bilo težko dobiti primernih ljudi. Vse drugačne težave nastanejo, če je treba nekje začeti z vztrajnim delom. In vide li smo, kako so s silo napodili z občnih zborov ljudi, ki se niso strinjali z novimi metodami (Opčine, Dolina, Ricmanje). In če se niti z nasiljem ni dalo društva osvojiti, so zbrali nekje nekaj svojih pristašev ne glede na to, ali so člani ali ne in izglasovali svoj odbor in društvo. Da pa slovensko kulturo kolikor mogoče diskreditirajo so uvedli »kulturne« prireditve v stilu nekdanjih dopolavorov na podlagi plesa in drugih plehkkih zabav. Da onemogočijo kulturni dvig ljudstva, ki 25 let ni smelo slišati slovenske besede, so na vse mogoče načine ovirali delo Slovenskega narodnega gledališča. Kjer so imeli možnost, so odrekli dvorane za predstave, drugod so izvajali pritisk na prebivalstvo, da ne bi obiskovalo predstav. Pri tem so se seveda odlikovala tudi ona »prosvetna« društva, ki so jih imeli v oblasti kominformistični odbori. Seveda so društva, ki so začela tako daleč, da so preganjala SNG tudi drugače kršila vsa pravila in načela SHPZ. Toda slovensko prebivalstvo na tem ozemlju je vse te napade vzdržalo, ker je spoznalo, kam vodi »nova smer« in kaj hočejo - zavestno ali ne - novi apostoli okrog »Pripravljalnega odbora«. Naše ljudstvo je to pokazalo z masovno udeležbo na dveh prireditvah v Bazovici, na manjših prireditvah v Sempolaju, Plavjah in drugod. Pokazalo je to tudi s poživljenim delovanjem v mnogih naših društvih in s svojo brezbriznostjo v onih krajih, kjer so na krmilu prosvetnega društva kominformisti. Posebno značilni so primeri v Boljuncu, Gropadi, Trebčah (kominformistična trdnjava?...!) Greti in v nekaterih vaseh v nabrežinskem okraju.

Na isti način, kakor so svojčas skušali osvojiti naša prosvetna društva, si danes ustvarjajo, da bodo osvojili tudi

Mimohod telovadcev v Sovodnjah

SHPZ. Vitanamsklicujejo celo nekaj občni zbor. Seveda postopajo pri tem po svojih starih metodah. Ne da bi kdaj sploh zahtevali sklicanje občnega zbora, niti da bi se - v primeru da bi glavni odbor ne hotel sklicati občnega zbora - obrnili na nadzorni odbor, so pod poziv na občni zbor podpisali nekaj društev, od katerih so mnoga samo fiktivna, druga pa, zaradi svojega antikulturnega dela nevredna, da se prištevajo med slovenska prosvetna društva. Tudi v tem zadnjem primeru skušajo ustvariti videz, da imajo za seboj celo vrsto društev, pa četudi se morajo kakor pri članstvu prosvetnih društev poslužiti nečlanov. Postopek je, kakor doslej vedno zlonamern in zasleduje samo ta namen, da se spet s prevaro pride do fiktivne večine. Prav gotovo so tudi to pot pripravljeni na nasil-

na sredstva, kakor to njihova dosedanja praksa dokazuje. Toda ta občni zbor ne more biti legalen. Kominformisti se sicer lahko zbirajo kjer in kolikor hočejo, občni zbor SHPZ pa bo sklical samo glavni odbor SHPZ, ki je pravilno izvoljen in ki edini more in mora do prihodnjega občnega zbora čuvati kulturne interese Slovencev na našem teritoriju.

VRABEC UBALD

KRONIKA

Prilagojevanje posameznih valut k novo nastalemu položaju po razvrednotenju funta šterlinga, je dalo naslednje rezultate: 1484 sovjetskih rubljev velja 1 šterling, kar pomeni 30 odst. razvrednotenja šterlinga. Rubelj se tako naslanja na dolar. Nemška marka še nima novega uradnega kurza, razvrednotena pa bo po predlogu finančnega ministra Schaeferja za 20 odst. Razvrednotenje svojih valut sta objavili Belgija in Luksemburg, katerih vrednost je sedaj 50 frankov za en dolar namesto 43,80 dosedanjih. Nove tečaje dinarja v odnosu do ostalih razvrednotenih valut je določila tudi FLRJ. Ti tečaji so naslednji:

1 funt za 140 dinarjev; 100 danskih kron za 725,64 din.; 100 norveških kron za 700 din.; 100 francoskih frankov za 14,285 din.; 100 holandskih forintov za 1,315, 79 din.; 100 švedskih kron za 970, 184 din.; 100 belgijskih frankov za 100 din.

Predsednik nove zapadnonemške vlade Adenauer je uradno sporočil trem zapadnim vojaškim guvernerjem oblikiranje svoje vlade. Adenauer je ob tej priliki govoril o francosko - nemških odnosih in izrazil staro nemško željo, da bi prišlo tako kot Porurje, pod mednarodno kontrolo tudi vse zapadnoevropsko industrijsko področje. V Bundestagu, t. j. v spodnji zbornici pa je vodja socialistične stranke javno povedal, da sedi v spodnji zbornici veliko nemških nacističnih policajev. Komunistični voditelj Reimann pa je v parlamentu izjavil, da ima vlada zahodne Nemčije kolonialni značaj.

Sovjetska zveza je poslala zapadnim silam že drugo protestno noto zaradi vključitve Italije v atlantski pakt.

V ZDA stavka nad 600.000 delavcev, med njimi 480.000 rudarjev, večje število železničarjev in obrabcev bombaža.

Ameriški poslanik v Moskvi Kink bo obiskal Stalingrad, kjer so bile najhujše bitke v drugi svetovni vojni.

S tem, da je ameriški senat glasoval proti znižanju predvidene vsote za oborožitev Evrope za 200 milijonov dolarjev, je potrdil načrt PAM-a, po katerem bodo nekatere evropske podpisnice atlantskega pakta dobile oborožitev v vrednosti 314 milijonov dolarjev.

V pekel so se sestali, kot je bilo določeno, namestnik zunanjih ministrov, da ponovno preučijo možnost sklenitve mirovne pogodbe z Avstrijo. Ker niso dosegli hopenega sporazuma, so znova predali problem v študij štirim zunanjim ministrom, ki so se sestali v ponedeljek na neuradni sestanek, uradni pa je bil v sredo.

Svetovna sindikalna zveza je izdala v zvezi s pripravami za mednarodni dan borbe za mir poziv vsem delavcem sveta, v katerem je rečeno, da bodo 2. oktobra izrazili vsi delavci voljo za mir in mednarodno solidarnost. V Jugoslaviji so med tem v teku velike priprave za slavnostno praznovanje 2. oktobra, ki jih vodi odbor FLRJ za obrambo miru s sodelovanjem sindikalnih in množičnih organizacij.

Jugoslovanska vlada je izročila madžarski vladi ostro noto v zvezi s procesom proti Rajku in ostalim provokatorjem na škodo Jugoslavije, ki se je vršil v Budimpešti. Istočasno je vlada FLRJ dala v proučitev voditeljem diplomatskih misij v ZDA, ZS in v Angliji zadevo rešitve mirovne pogodbe s strani Madžarske, Jugoslavija obtožuje Madžarsko, da je prenehala plačevati reparacije, ki jih predvideva mirovna pogodba in da je na ta način prekršila mirovno pogodbo samo.

Jugoslovanski delegat pri OZN Vilfam je ponovno seznanil glavne tajnika OZN in vse ostale delegacije s kršitvami jugoslovanskega ozemlja in zračnega prostora s strani grških monarhofašističnih sil.

DELO GLAVNE SKUPŠČINE ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV

Jugoslavija - pobornica miru in neodvisnosti malih narodov

Prejšnji četrtek se je v Glavni skupščini OZN začela splošna debata, ki se je zaključila v torek. K debatli so se prijavile številne delegacije, ki so razpravljale o prav tako številnih vprašanjih, med katerimi največ o bivših italijanskih kolonijah, o vprašanju Grčije in Koreje, o vprašanju ekršitve človečanskih pravic v Madžarski, Bolgariji in Romuniji, o nadzorstvu nad atomsko energijo, o vprašanju oborožitve, o resoluciji Svejetovne sindikalne zveze glede odprave brezposelnosti, o palestinskem vprašanju, o Kitajski, o oboroženih straži OZN in še cel vrsti manj važnih stvari.

V ospredju vseh dosedanjih debat in govorov, pa sta bila govor in predlog Višinskega, ter do neke mere še bolj govor jugoslovanskega delegata Kardelja.

SOVJETSKA ZVEZA PREDLAGA PAKT ZA UTRDITEV MIRU

Višinski je v svojem govoru dejal, da je napredek v OZN mogoč samo, če bodo države članice spoštovale načela osnovne listine OZN, ter je pri tem ostro obsodil atlantski pakt, balkansko komisijo OZN, komisijo za Korejo ter Marshallov plan. Obtožil je tudi Američane, da so krivi neuspeha pri pogajanjih za prepoved atomskega orožja in za nadzorstvo nad atomsko energijo.

Zaradi tega je Višinski pozval pet velikih držav, naj sklenejo pakt za utrditev miru in predložijo zanj tudi predloge Sovjetske vlade. V prvi točki teh predlogov je obsodba vojaških priprav ZDA in V. Britanije, v drugi točki je vsebovana zahteva po brez-pogojni prepovedi atomskega orožja s strani Organizacije združenih narodov ter zahteva po mednarodnem strogem nadzorstvu nad atomsko energijo. V tretji točki pa je izražen poziv naj se na miren način uredijo vsa nasprotstva in spori naj se odpravi posluževanje sile in groženj in končno želja naj ZDA, V. Britanija, Francija, Kitajska in Sovjetska zveza sklenejo med seboj pakt za utrditev miru.

Zapadne sile za ta sovjetski predlog niso pokazale navdušenja in sovjetski list «Literaturnaja gazeta» komentira njihovo stališče kot odklonitev sovjetskega predloga za pakt. Komentator pravi, da je Acheonov govor na zasedanju skupščine OZN pokazal, da ostaja ameriška delegacija na prejšnjem stališču, ki ne dovoljuje nobene rešitve sedanjih sporov.

Trumanova atomska mrzlica

Kadar koli imajo ameriški atomski diplomati kaj za bregom, vržejo v svet dobro premišljeno senzacionalno novico, ki postane hipoma vir yseh mogočih komentarjev, istočasno pa krinka za izvajanje atomske politike. Tako se je zgodilo tudi sedaj ob začetku zasedanja Organizacije združenih narodov v New Yorku, ko je Truman nenadoma objavil, da vlada ZDA poseduje dokaze o atomski eksploziji, ki naj bi se nedavno zgodila v Rusiji. In da bi bila rešila popolnejša, je vrgel Truman v svet svojo senzacijsko prav na dan, ko je sovjetska delegacija dala svoj predlog, da je treba zagotoviti mir s pomočjo prepovedi atomskega orožja in s sklenitvijo pakta miru med velikimi silami.

Kaj je Truman prav za prav hotel doseči s svojo senzacijsko, še ni popolnoma jasno, vendar se da že marsikaj razbrati iz komentarjev, ki pa so seveda prikrojeni tako, kakor zahtevajo interesi posameznih držav ali političnih skupin. Reakcionarni zapadni tisk se še ni znašel in njegovi komentariji po eni strani izražajo presenečenje in strah, po drugi strani pa že nape-

STALIŠČE JUGOSLAVIJE NA SEDANJEM ZASEDANJU

Jugoslovanski zunanji minister E. Kardelj

Stališče Jugoslavije na sedanjem zasedanju OZN je po dosedanjih udeležbah jugoslovanskih delegatov v debatah že znano, Kardelj ga je označil takole: Stališče Jugoslavije v vseh vprašanjih je znano po delovanju jugoslovanske delegacije v OZN od njene ustanovitve. Maršal Tito pa ga je v svojem govoru v srbski vasi Stolica, kjer se je 1. 1941 vršilo prvo zasedanje CK KPJ označil takole: V okviru OZN smo glasovali v prid sovjetskih predlogov in sicer tam, kjer so bili pravični glede načelne

linije, kot na pr. glede grškega vprašanja in nismo glasovali, temveč smo se vzdržali tam, kjer je bila v vprašanju samo Jugoslavija in kjer je šlo za odnose do naše države. Tako kjer bo v vprašanju pravica malih narodov, ne bomo dabi našega glasu tam, kjer se kršijo socialistična načela. Mi smo majhna država, toda ohranili bomo čvrsto našo linijo glede zunanje politike, bdeli bomo strogo, da bo vedno temeljila na načelih marksizma - leninizma, na načelih socializma, da bi s tem opomnili vse velike sile vzhoda in zahoda, da se ne more trgovati z usodo malih narodov niti govoriti o tej usodi, ne da bi se pri tem vprašalo za soglasje teh malih narodov.

Kardelj je v svojem govoru izrazil vero, da je možno in potrebno sodelovanje držav z različnimi socialnimi sistemom za čuvanje miru, kajti če želimo mir, ga moramo vendar zanjajčiti v konkretnih pogojih obstoja držav z različnimi socialnimi sistemi. Razlike socialnih sistemov ne predstavljajo same po sebi vira vojne nevarnosti, če spoštujemo načelo nevmešavanja v notranje zadeve drugih držav. Nevarnost vojne ne izhaja iz razlike socialnega reda, pač pa iz imperialističnih in protidemokratskih tendenc v mednarodnih odnosih, iz kršitve načela enakopravnosti med državami in narodi, iz gospodarskega izkoriščanja drugih narodov itd. Ni mogoče nechno žugati eni vladi, če ta zahteva bolj demo-

kratične metode in uvedbo načel ena, kopravnosti v odnosih med državami, ter v istem času govoriti o nevmešavanju v notranje zadeve drugih držav in proti uporabi vojnih groženj kot sredstva za rešitev mednarodnih sporov. Po mnenju vlade FLRJ predstavlja ta dejanja veliko nevarnost in stalni vir za vojno. In ko govori o razlikah med besedami in dejanji si jugoslovanska delegacija ne more kaj, da ne bi opozorila na protidemokratske metode, ki jih uporablja vlada ZSSR proti Jugoslaviji in ki o njih zadnji čas komentira svetovna javnost.

V tej zvezi je Kardelj na zaključku svojega pomembnega in budno spremljanega govora dejal:

Gospod Višinski je v svojem govoru ostro obsodil tako hujškanje na vojno kakor tudi politiko vojnih groženj. Hkrati je tudi poudaril, da ostaja sovjetska vlada pobornica enakopravnosti med državami. V tem duhu je tudi predlagal tej skupščini resolucijo, s katero vlada Sovjetske zveze posebno poudarja svojo privrženost načelu rešitve vseh sporov z mirnimi sredstvi.

Jugoslovanska delegacija čuti dolžnost ugotoviti, da mora sovjetska vlada predvsem praktično uveljaviti to stališče, in to tam kjer ga lahko laže uveljavi, to je glede države, ki ni v nobenem bloku, ki ne grozi nikomur, ki zemljepisno ni daleč od Sovjetske zveze, to je glede Jugoslavije. In to tem bolj, ker je gospod Višinski v svojem govoru v skupščini ponovno poudaril, da želi Sovjetska zveza mirno sodelovanje na podlagi enakosti z vsemi onimi državami, ki želijo sodelovati v istih pogojih.

Jugoslovanska delegacija želi poudariti, da je Jugoslavija zainteresirana na takem sodelovanju in samo na takem sodelovanju in da je v bodoče vedno pripravljena sprejeti ga.

NA DALJNEM VZHODU je zrasla nova ljudska republika

nudila kitajska Komunistična partija. To je edina politična stranka, katero prevzema sila množic. Zato je najboljša jamstvo, da bodo tri ljudska načela Sun Yat Sena - narodni nacionalizem, ljudska demokracija in ljudsko blagostanje - uspešno izvedena.

Maq Tse Tung pa je na prvi plenarni seji dejal: «Kitajci so bili vselej velik, spoštovan in hraber narod. Zaostali so samo v moderni dobi. To zaostajanje pa je v celoti posledica zatiranja in izkoriščanja po tujem imperializmu ter domači reakcionarni vladi. V dobi več kot enega stoletja niso našli predniki nikdar prekinjali svoje neomahljive in trdovratne borbe, včevaj revolucijo od 1. 1911 pod vodstvom

Sun Yat Sena, grozečo kitajsko revolucijo proti tujim in domačim zatiralcem. Naši predniki so nam dali napotek in zahtevali od nas, da izpolnimo njihovo zaobljubo. Sedaj to izpolnjujemo.

Na mednarodnem področju se moramo združiti z vsemi miroljubnimi in svobodoljubnimi narodi, a predvsem s Sovjetsko zvezo in demokratskimi državami, tako da ne bomo osamljeni v naši borbi za zanjajčenje pridobitev zmage v ljudski revoluciji in za preprečevanje načrtov domačih in tujih sovražnikov, ki bi se hoteli vrniti. Dokler bomo imeli ljudsko demokratsko diktaturo in dokler bomo združeni z našimi prijatelji v svetu, bomo vselej zmagovali.

Na istem zasedanju so objavili tudi dokončno sprejeti organizacijski statut centralne ljudske vlade Kitajske. Posamezne točke tega statuta so:

žitev sovjetske vlade, ki je vseka-kor taka, da se bo bujna fantazija zapadnih atomskih politikov, če ne popolnoma, pa vsaj nekoliko polegla in dala prostora treznejšim komentarjem. Poročilo TASS-a pravi:

Kakor je znano, so v Sovjetski zvezi v teku velikanske gradbene dela - graditev hidrocentral, rudnikov, prekopov in cest, ki zahtevajo miniranja velikanskega obsega z najmodernejšimi tehničnimi sredstvi. Ker so ta miniranja pogosto v raznih krajih države, je mogoče, da je to zbudilo pozornost inozemstva.

V zvezi s proizvajanjem atomske energije je dal podpredsednik ministrskega sveta ZSSR in minister za zunanje zadeve Vjačeslav M. Molotov svojčas izjavo o skrivnosti atomske bombe in pri tej priložnosti skritosti. Ta izjava je položnost rekla, da «to že davno ni menila, da je bila Sovjetska zveza že odkrila skrivnost atomskega orožja in da ima to orožje. Ameriški znanstveni krogi so sprejeli to izjavo V. M. Molotova kot bluff in menili, da bi mogli imeti Rusi atomsko orožje najprej 1952. leta. Toda zmotili so se, ker je vedela Sovjetska zveza za skrivnost atomskega orožja že 1947. leta.

1. Država se bo imenovala «Ljudska republika Kitajska».

2. Novo demokracijo na Kitajskem vodi delavski razred, ki temelji na zvezi delavcev in kmetov in «Zvezi štirih razredov» - delavcev, kmetov, liberalne buržoazije in nacionalne buržoazije.

3. Načelo organizacije vlade je demokratski centralizem, kar je nasprotno načelu delitve oblasti v starj demokraciji. Naš sistem spajanja zakonodajne, izvršne in vsch oblasti ima kot osrednjo točko vlado narodnega kongresa.

4. Do sklicanja vsekitajskega narodnega kongresa, ki bo izvoljen s splošnim glasovanjem, bo opravljala kitajska ljudska politična posvetovalna konferenca posle in oblast narodnega kongresa, volila ministrski svet centralne narodne vlade Ljudske republike Kitajske in izvajala državno oblast.

5. Funkcija in oblast sveta centralne ljudske vlade, ki jih določa ta načrt, so v ustavah mnogih drugih držav poverjene šteju države, mi pa smo mnenja, da določbe tega načrta organizacijskega statuta v mnogo večji meri izražajo demokratskega duha.

Lepi uspehi „demokratizacije“ nacistov v Dachau

Nemški varovanci ameriškega državnega departmana so na svoj način praznovali izvolitev prvega predsednika zapadne Nemške republike. Odprli so blizu bivšega koncentracijskega taborišča v Dachau skupen grob, kjer je bilo pokopanih 2.000 deportirancev. Kostri žrtev nacizma so spravili v majhne zaboje in jih naložili na kamione. Kmalu se je zvedelo, da so to sprekopavanje opravili na prošnjo nekega bavarskega kmeta, ki je hotel orati svojo zemljo in na račun družbe državnih železnic, ki je pod ameriškim nadzorom. Železnica je izročila ta dela nekemu podjetniku iz Monakovega, ki je specializiran v pridobivanju apna za industrijo.

Ko so novinarji vpraševali Williama A. Rubina, ameriškega vojaškega guvernerja v Dachau o tem, je izjavil, da ne more ničesar storiti, da bi ustavil ta dela. Strah pred odporom javnega mnenja v tujini pa je prisilil ameriško vojaško upravo, da je ukazala, naj skupni grob v Dachau ponovno zagrebejo. Če lahko verjame, nekemu uradnemu glasniku, so vse kosti z roba ceste odstranili, razen najmanjših seveda. New York Times je napisal, da kosti mrtvih v Dachau lahko služijo za izdelovanje črne barve...

o o o

Od leta 1945 dalje pa ni prikratk, da so nesramni Bavarci, razgreti od sladkih besed in popra ameriških konserv, šli kar tako med eno in drugo čašo piva moliti sen mučenih deportirancev, ki so umrli na nemški zemlji. Spritno teh velikih skrunitev so bili Francozi večkrat prisiljeni, da so protestirali pri ameriški vojaški upravi.

Pri tem je treba poudariti, da to pomanjkanje spoštovanja Nemcev do njihovih žrtev stalno narašča v istem času, ko pošiljajo iz vseh treh okupacijskih con, to je iz ameriške, angleške in francoske, vedno bolj optimistična poročila o ademokratičnem razvoju bivših nacistov.

Leta 1947, ko so bili bivši nacisti že samo na pol nacisti, so se zadovoljili s tem, da so se s svojimi družinami ob nedeljah zabavali na skupnih grobovih v Dachau. Danes, ko ti stari na pol nacisti usploš niso več nacisti, in ki jih lahko sprejememo v svojo sredo v Strassbourg in drugod, ti nacisti odpirajo skupne grobove na račun neke krajevnne industrije!

Ta dramatični incident je nastal v pravem času. Omogočil bo zlasti Francozom, da bodo lahko brez vseh utvar ocenili ademokratični razvoj Nemcev v trenutku, ko so profesorja Heussa, bivšega poslanca v Reichstagu, ki je leta 1933 glasoval za polnomočje Hitlerju, izvolili za predsedni-

«Moji stiki s šefi španske mornarice so bili zelo koristni. Ti šefi imajo mnogo dobrih lastnosti in so vedno pospeševali kulturo in civilizacijo v Evropi».

Nobenega dvoma ni, da je general Franco bral s polnim srcem upanja te vrstice, ki mu jih je poslal admiral Richard Conolly, vrhovni poveljnik ameriških pomorskih sil na Atlantiku po svojem povratku iz Španije kjer je preživel teden dni.

Franco je v svojem uradu v Paço de Meras z velikim zadoščanjem ponovno prebiral te prijateljske besede. Z veseljem je sprejel misel uradnega pomirjenja z ZDA. Sam sebi je dejal: «Prišel je čas, da izkoristim te stike». Svojega gosta je bil sprejel zelo priščno in se je pri tem poslužil vsega, kar je imel na razpolago. Na čast ameriškega admirala so okrasili vse ulice z zastavami in priredili so obiske pomorskih oporišč, razkošne sprejeme, koride in običajni obisk v Sv. Jakobu Kompostelskem. Vsa frankistična Španija se je razprostrla pred admiralom Conollyjem.

Franco niti ni bilo treba vsega tega prizadevanja. Ameriški militisti so prišli k njemu kot prosilci. Oni potrebujejo njegove armade, njegova oporišča in sploh ves španski polotok, ki predstavlja po njihovem mnenju veliko utrdbo v protisovjetski vojni, katero pripravljajo. Ameriški generali namreč še vedno mislijo na obrambo

PRIPRAVE ZA II. KONGRES KP STO-ja

Bližamo se drugemu kongresu Komunistične partije za Tržaško ozemlje, ki bo velikega pomena ne le za partijo samo, temveč za vse demokratično gibanje na tem ozemlju. To nam potrjuje že sam zelo obsejni dnevni red kongresa, ki bo moral reševati številna vprašanja in zavzeti do njih jasno in odločno stališče. Vloga partije v množičnih organizacijah, važnost množičnih organizacij samih, nacionalno vprašanje in z njim v zvezi odnos do mirovne pogodbe, sindikati, odnos partije do ljudske oblasti v coni B, ideološka vzgoja kadrov so vprašanja, o katerih bodo delegati razpravljali in sklepali.

Do vseh teh vprašanj so zavzeli Vidaličevi social-patrioti oportunistično in zgrešeno stališče, ki silno škodi vsemu tržaškemu demokratičnemu gibanju. V zvezi s tem pravi tov. Babič:

«Ni dvoma, da bo ta kongres glede na položaj, v katerem se bo vršil, imel na dnevnem redu izredno važna vprašanja, katera bo moral pravilno osvetliti v luči marksistično-leninistične analize in na osnovi te analize dati jasne perspektive tržaškemu proletariatu in vsemu delovnemu ljudstvu Tržaškega ozemlja v nadaljnji borbi proti reakciji in imperializmu.»

Ker pa je prišel ves ta oportunistični vidaličevci na dan šele ob resoluciji Informbiroja, čeprav sega njegov izvor še v leta narodnoosvobodilne borbe, je seveda nujno, da kongres to resolucijo obdelata ter ugotovi in preuči oportunistični social-patriotovski ravno v luči resolucije. V tem pogledu je tov. Babič napisal: «Potrebno je podati podrobno analizo nastale situacije po objavi resolucije Informbiroja in naše stališče v odnosu do te resolucije. V luči takšne analize je potrebno ugotoviti in jasno pokazati na protirezdeni in kontrarevolucionarni značaj te resolucije, kar je razvidno na konkretnih in brezštevilih primerih ravno pri nas kot — morda, v takšni meri do danes — še nikjer drugje, bodisi v odnosu do splošne razredne borbe delavskega gibanja kakor tudi do posameznih njegovih sektorjev. To je nujno ne samo zaradi nas, zaradi določanja naše pravilne partijske linije, ampak tudi iz širšega mednarodnega vidika kot naš prispevek v borbi proti revizionizmu in odstopanju od vseh načel marksizma-leninizma, ki ga v mednarodno delavsko gibanje vnaša linija Informbiroja in ki je že prinesla toliko škode celotnemu delavskemu in revolucionarnemu gibanju v svetui. Spritno potvorbi in pačenja marksistično-leninističnih načel in teorije o nacionalnem vprašanju s strani Vidaličevih social-patriotov je nujno, da

se tudi to vprašanje do dna osvetli. Nacionalno vprašanje je zelo važno zlasti za nas na Tržaškem ozemlju, kjer se srečujejo in stikajo trije narodi. Naša partija je do tega vprašanja vseskozi zavzemala pravilno in jasno stališče ter ga uresničevala v borbi za njegovo pravično rešitev. Sedaj pa hočejo vidaličevci to borbo prikazati kot zgrešeno le zato, ker je KPI zavzemala do tega vprašanja zgrešeno stališče in ker so prišli na buržoazne pozicije italijanskih šovinistov priključitve Tržaškega ozemlja k Italiji. Pravilnost stališča naše partije do nacionalnega vprašanja se je pokazala zlasti v coni B v pogojih ljudske oblasti, ki je zagotovila italijanski manjšini vse nacionalne in kulturne pravice ter pokazala, kako se to vprašanje konkretno rešuje.

Vse drugačno stališče so zavzeli pri nas do nacionalnih pravic Slovencev vidaličevci, ki sicer kričijo o obrambi teh pravic, dejansko pa jih pomagajo italijanskim šovinistom tepati. Najbolj kričijo in poučen je bil v tem pogledu ravno primer stališča vidaličevcev do enojzičnih osebnih izkaznic v tržaški občini. Tudi dejstvo, da ni v miljskem občinskem odboru nobenega Slovenca nam nazorno kaže, kako si zamišljajo vidaličevci reševanje nacionalnih pravic Slovencev.

Kar se priključitve k Italiji tiče, se vidaličevci nočejo jasno izreči, toda o guvernerju govorijo le kot o začasnem rešitvi v pričakovanju boljše. Medtem pa so storiili vse, da umažejo novo Jugoslavijo v očeh tržaškega delovnega ljudstva, da ga tako pripravijo na sprejem nove linije. V ta namen tudi dokazujejo, da je prešla Jugoslavija v imperialistični tabor in da je zato v interesu mednarodne protimperialistične fronte, da se Trst priključi k Italiji. Seveda tega ne povedo odkrito. O tem piše tov. Babič: «Kot prvo in ponovno se nam postavlja vprašanje, da-li je politika priključitve k Italiji nacionalistična? Brez dvoma je. V čem je v njem nacionalizem? Italija je buržoazno-kapitalistična država, v kateri se danes vsakodnevno razvijajo in jačajo fašistične forme oblasti. Ona je članica atlantskega pakta — vojnega bloka imperializma. Njena zahteva po Trstu in celotnem STO-ju predstavlja imperialistično težnjo italijanske nacionalistične buržoazije — pridobiti si neke pozicije v perspektivi, nadaljnje imperialistične ekspanzije za osvajanje novih ozemelj, to kar je ni uspelo v drugi svetovni vojni. V današnjem konkretnem primeru, v kolikor ni italijanski imperializem v sklopu anglo-ameriškega prišel od želje na akcijo, gre za napad na ljudsko-demokratično socialistično državo, torej bi takšen napad predstavljal protirevolucionarno intervencijo v socialističnih državah.

V takšnem položaju predstavlja vsaka politika priključitve k Italiji jačanje pozicij ne samo italijanskega

ampak svetovnega imperializma v tem delu Evrope, predstavlja politiko utrjevanja italijanske buržoazije in imperialističnega atlantskega vojnega pakta. Politika priključitve k Italiji je torej na liniji italijanske nacionalistične buržoazije in na liniji imperializma splošno.

Zelo važno poglavje so množične organizacije. Do teh organizacij so vidaličevci zavzeli likvidatorsko stališče. Dejansko so razbili SIAU, ASIZZ ZAM, Zvezo partizanov ter skušali to opraviti s svojimi lažnimi teorijami. Množične organizacije ne smejo po njihovem mnenju imeti nobene važne vloge. SIAU ne sme imeti značaja ljudske fronte. Zveza partizanov mora služiti le bolj za okras in za razne proslave, ASIZZ se mora pretvoriti v navadno feministično gibanje buržoaznega tipa, za komuniste se pa ustanove ženske celice, kakor na primer v zaostali Siciliji. Zato so vse te vidaličevske organizacije praktično prenevale delovati in obstoje le neki obdobji, ki pa vse v zraku. Namesto da bi partija preko množičnih organizacij aktivizirala in vodila široke ljudske množice, se omejuje politično delo le na partijo, prav za prav frakcijo, kar silno škodi množičnemu gibanju.

«V tej zmedbi in nelogiki je pa samo ena logična jasnost: likvidacija revolucionarne borbene partije kot vodilnice najširših ljudskih množic v njihovi borbi za osvoboditev izpod izkoriščanja, odpovedati se neposrednemu vodstvu teh množic in prepustiti jih vplivu vseh mogočih meščanskih strank. Žoiti vpliv in aktivnost partije samo na svoje člane in pristase ter pretvarjanje partije v navadno strankarsko skupino buržoaznega parlamentarizma. To pomeni likvidacijo tudi množičnih organizacij in s tem revolucionarnega gibanja širokih ljudskih množic ter pretvarjanje istih, v kolikor še ostanejo, v navadne stanovske organizacije, ali pa majhne in ozke agenture partije. To je v končni fazi odpovedati se revoluciji in revolucionarni borbi za oblast. (tov. Babič)

Zelo vidne so posledice oportunistične linije vidaličevcev v Enotnih sindikatih. Na zunanjo so vidaličevci začeli oznanjati lažno buržoazno teorijo, da se partija ne sme vmešavati v sindikate, da se sindikati ne smejo izrabljati za politično borbo (kar zelo dobro spominja na enake trditve Delavske zbornice, ki pa je skozi vnašala v svoje vrste italijanski šovinizem), dejansko pa so vodili v Enotnih sindikatih doslej nevideno strankarsko politiko in izključili vsakogar, ki ni povsem sprejemal njihove diktature ter si je upal kaj kritizirati. V sindikate so vidaličevci po-

leg svojega strupenega social-patriotizma uvedli tudi linijo priključitve k Italiji s tem, da so se tesno navežali na italijansko splošno zvezo dela in najbolj važne strokovne zveze kar spojili z italijanskimi, čeprav na papirju še obstajajo. Govorili so, da se morajo sindikati omejiti na ekonomsko borbo (kako se to strinja z leninskimi teorijami o sindikatih, to vedo le oni), v resnici pa niso vodili niti te borbe ter so na tem torišču vedno doživljali le neuspehe.

Spritno vsega tega bo imel kongres važno nalogo, da bo vsemu delavstvu nakazal pravo pot sindikalne borbe in mu tako nudil podporo pri njegovih težnjah za ustvaritev pravega razrednega sindikata.

Kongres bo razpravljati tudi o sila važnem vprašanju ljudske oblasti. Proti tej oblasti so se že od vsega početka zaganjali šovinisti, fašisti in reakcionarji, katerim so se pridružili vidaličevci, ki fašiste celo prekašajo v njihovem sovraštvu do te oblasti. Ravno v odnosu do ljudske oblasti se najbolj kaže protirevolucionarni značaj vidaličevstva. Ti ljudje so šli celo tako daleč, da so trdili, da je treba v Trstu ohraniti demokratične svoboščine, v coni B pa se šele boriti tanje. Ljudska oblast, ki je izšla iz narodnoosvobodilne borbe in ljudske revolucije je zanje slabša kot imperialistična buržoazna oblast. O tem pravi tov. Beltram v svojem članku «Ljudska oblast in vidaličevci:

«Uspehi dela ljudske oblasti na vseh področjih gospodarstva in kulture pobijajo vso lažno obrekovalno gonjo, ki se vrši proti naši coni bodisi s strani reakcije kot s strani vidaličevcev. Zakaj je bilo mogoče doseči v takih pogojih take uspehe? Odgovor na to vprašanje leži v samem značaju oblasti.

V svojem delu ljudska oblast ne zasleduje ljudskim množicam tujih interesov. Ta oblast je ljudska volja, je volja delovnega ljudstva, ki ga vodi delavski razred in njegova avantgarda. Naravno je, da je odnos do take oblasti drugačen, da delovni ljudje vlagajo prostovoljno ogromne napore za ureditev in zgraditev osnov resnično demokratične oblasti, ki so pogoji njene utrditve.

Pred delegate II. kongresa KP STO se torej postavlja cela vrsta vprašanj, do katerih bo treba zavzeti jasno stališče in jih reševati. Vnema, s katero razpravljajo o vseh teh vprašanjih člani partije v coni A na svojih predkongresnih sestankih in velikanski polet predkongresnega tekmovanja v Istri sta nam porok, da bo kongres uspešno izpolnil svoje naloge in nam začrtal jasno in dosledno pot v borbi proti imperializmu in likvidatorstvu demokratičnega gibanja;

Zapadnjaki se dobro razumejo s španskim diktatorjem Franco

evropskega kontinenta onstran Pirenejev, pri čemer bi moral ostati del Zapadne Evrope služiti kot kritje za to črto. Admiral Conolly je namreč obiskal Franca skupno z delegacijo. Med frankističnimi šefi in admiralom Hendersonom, načelnikom glavnega štaba pomorskih sil, generalom pešcev Harperjem, generalom zračnih sil Ritchiem in admiralom Conollyjem so bili važni vojaški razgovori.

V teku enournega razgovora s Francom je lahko admiral Conolly popolnoma razvil svoje misli. Dejal je takole:

«Naše stališče se strinja z vašim. Naši interesi so enaki, naše sovrastvo do komunizma se vedno bolj utrjuje; v tem pogledu ste nam bili vi kažipot. Mi vojakmi smo že dolgo časa od tega videli, da je naša usoda povezana z vašo. Diplomatije morajo upoštevati svetovno javno mnenje. In pa daleč dan, ko boste lahko sedeli okoli zapadnih zelenih miz za obrambo kulture in civilizacije. Združiti moramo naše napore in spreminiti vašo deželo v nepremagljivo oporišče. Zato vam je zagotovljena ameriška pomoč. Mi se obvezujemo, da bomo

opremili vašo oporišča, oborožili vašo vojsko, izvežbali vaše vojake. Vi pa lahko računate na naše gospodarstvenike, ki bodo prihitali na pomoč vašemu gospodarstvu».

In res, v Washingtonu se že organizirajo. Skupina ameriških parlamentarcev pod vodstvom Jamesa Murphya je odpotovala 25. septembra v Madrid, da se bo s Francom pogajala o možnostih posojila ZDA Španiji. V skupini so člani komisije za trgovinsko mornarico in drugih parlamentarnih komisij. Murphy je tudi dejal, da bi bilo posojilo koristno v zvezi s strateškim položajem Španije. V kratkem bo tudi M. Whitley J. Nicholson, visok funkcionar ministrstva za kmetijstvo, katerega je povabil Franco, imel važne razgovore s svojimi frankističnimi kolegi. Končno je sedaj v Madridu tudi 40 oficirjev mornarice iz ameriškega pomorskega oporišča Port-Lyautey. Ti oficirji se razgovarjajo s šefi frankistične mornarice. Tudi na diplomatskem torišču se je dejavnost Francovih pristavev okrepila. Isti dan, ko je admiral Conolly odpotoval iz Španije v Anglijo, kamor je šel poročat o svojem poslanstvu, je Brazilija ja-

vila, da bo poslala k Francu svojega poslanika. Nekaj dni nato je sledil njenemu zgledu tudi Irak. V OZN dajejo nekateri krogi že zakoniti značaj brazilski pobudi. Ti krogi pravijo: «Ze dejstvo, da ni bila ponovno potrjena resolucija iz leta 1946, kakor je zahtevala poljska delegacija na skupščini leta 1947 in kasneje maja meseca 1949, oprošča člane Združenih narodov njihovih obvez in jim daje proste roke v njihovih diplomatskih odnosajih s Španijo».

V Washingtonu ni imenovanje brazilskega poslanika nikogar presenetilo. Tam dobro razumejo, da imajo kulturne in krvne vezi med latinsko Ameriko in Španijo prednost pred čisto političnimi pomiselniki; to še toliko bolj, ker pridejo v poštev tudi gospodarski interesi. In res, razen Argentine in Dominikanske republike, ki nista nikoli odpoklicali svojih poslaničkov v Madridu, so številna južno-ameriške republike že izrazile željo, da obnove diplomatske stike s Francom.

Popolnoma jasno je tudi, da je obisk admirala Conollyja v času, ko so pred Kongresom razpravljali o vojaških kreditih v Evropi, i-

mel tudi namen, da prepriča že zadnje poslance, ki so se obotavljali glasovati za te kredite. To je te poslance prepričalo, da so ZDA izbrale pravo pot. Krediti, podeljeni atlantskim državam, bodo v kratkem lahko razširjeni tudi na Španijo, to pa jamči, da bodo lahko služili za koristne cilje.

Posredno bo ta vključitev frankistične Španije v atlantsko obdčstvo, omogočila tudi Portugalski da premaga svoje pomisleke.

Znano je namreč, da bo po vojaškem načrtu atlantskega pakta Portugalska imenovana v enega izmed regionalnih strateških odborov. Če bi Portugalci prej z veseljem sprejeli to imenovanje, bi jim lahko Franco očital, da razbijajo enofnost Iberijskega polotoka. Ravno ta ugovor je omogočal Salazarju, da je lahko s precejšnjo koristjo izsiljeval Američane za časa sklepnitve atlantskega pakta. Vključitev frankistične Španije v načrte zapadnih držav bo omogočila portugalskim voditeljem, da okrepijo svoje zavezništvo s Francom in da bodo lahko brez vsakega pomisleka z vso dušo delali na tem, da se uresniči ameriški napadalni načrti. Ta razvoj preokantalske politike je bilo pač pričakovati. Nastal je v trenutku, ko je frankistična Španija v najtežjem gospodarskem položaju. Ameriška diplomacija leti Francu na pomoč. Ameriški spekulantji se lahko veselijo: kultura in civilizacija jim bosta omogočila, da lahko zopet zaslužijo lepe denarce.

KRONIKA

499 občanem upokojevcem so zvišali pokojnino za 10.000 lir na mesec. Komisija občinskega odbora mora rešiti še 400 nadaljnjih prošelj za povišanje pokojnine. Kljub tej ugodni rešitvi pa čaka povišanje pokojnine še 27.000 upokojevcem, ki se s svojo pokojnino ne morejo preživljati.

Z ukazom vojaške uprave je bil nekoliko spremenjen postopek o prisilnih izpraznitvah stanovanj. Sedaj lahko sodnik rednega sodišča odgodi prisilno izpraznitev za kakršno koli dobo, ki pa ne sme presegati 12 mesecev.

Sodišče je obsodilo na več let ječe Rebeschina Floravante in Papparella Guida ter tri obtožence v odsolnosti. Vsi obtoženci so leta 1946 zbežali iz Coronea, še prej pa so pretepli in zaprli v celice jetniške stražnike. Vsi obtoženci so stari zakrknjeni kriminalci z mnogimi leti ječe na grbi. Tako bo moral na primer Rebeschini prisedeti še 48 let v ječi, seveda če se ga prej ljubi bog ne usmilil.

Cistilci min so demontirali nevarno morskino mino. Potek demonstracije so tudi filmali.

Pretekli teden se je začel pred vojaškim sodiščem proces proti šoferjem, ki so jih obtožili kraje bencina. Na zatožni klopi sedi 9 šoferjev, ki jim očitajo, da so kradli bencin, in trije obtoženci, ki naj bi ta bencin kupovali. Šoferjem sodi major Bayliss. Znani narednik Spencer je tudi na tem procesu trdil, da ni pretepal šoferjev, čeprav je sodišče na procesu proti Primorskemu dnevniku to ugotovilo.

Na stadionu al. majas je bil pretekli četrtek množični sestanek članov OF iz Sv. Ivana, Vrdeice, Podlonjerja in Kolonje. Na sestanku so razpravljali o prečnem vprašanju šolstva na Tržaškem ozemlju. Tov. Cokova je podala izčrpen referat o sedanjem stanju slovenskega šolstva.

Na 8 mesecev ječe in 6.000 lir globe je sodišče obsodilo veselo deklico in lahkoživko Marijo Pogorelič, ki se je šla s Friderikom Zubertijem malce pozabavati na travnik v Skorklji in mu pri tem izmaknila 2.000 lir. Obtoženka se je zagovarjala, da si je prilaistila ta denar, ker ji ni hotel Zuberti nič plačati; sodišče pa jo je obsodilo, ker je Pogoreličeva že stara znanka policije in tam vedo, da ima dolge prste.

Trgovca Trevizan Bruno je malce pregloboko pogledal v kozarec in se je zaletel ob dveh popolnoličih s svojimi avtom v vogal gledališča «Rossetti» na Akvedotu. Polomil je avto, policaji pa so ga zaradi pijanosti povrh še pridržali v gosteh.

Zeparji in razni tatiji so v zadnjem času pridno na delu. Ljudje niso varni pred njimi v tramvaju, na cesti, na trgih in nitih v cerkvi. Tako so starki Principe Emilij izmaknili ročno torbico v cerkvi sv. Justa, ko je bila preveč zamaknjena v molitev.

Občinski svetovalec Ljudske fronte so se pretekli četrtek sestali na sedežu glavnega odbora OF za Tržaško ozemlje. Razpravljali so o najbolj važnih vprašanjih naših občin.

Nekateri člani piranskega CLN iz leta 1945 so se morali te dni zagovarjati pred sodiščem zaradi «sequestro di persona», češ da so leta 1945 pomagali prijeti nekaj skvadristov. Na procesu je prišlo do prerekanja med temi CLN in fašisti, čeprav so vsi italijanissimi in jih združuje enako sovraštvo do ljudske oblasti. Na procesu so pričali celo polk. Fondi in druge višje glave bivšega tržaškega CLN. Tudi na tej obravnavi smo slišali, da pomeni biti skvadrist isto kot dober Italijan.

Na cesti iz Bazovice v Trst se je z motornim kolesom ponesrečil Marij Romenotti.

V nabrežinski občini bodo obnovili 18 porušeni hiš.

V Mavhinjah bodo začeli graditi otroški vrtec, za kar je nakazala VU 8 milijonov kredita.

V onem kratkem razdobju, ko smo še verovali, da je resolucija Kominforma sprožila le neki ideološki spor med komunističnimi partijami, točneje povedano med VKP (b) in KPI, nismo mogli razumeti, zakaj so se tržaški kominformisti, zbrani okoli Vidali-ja, vrgli s tako silo na slovenska prosvetna društva in na prosvetne ustanove. Toda prav ta ofenziva na slovensko kulturo je poleg drugega močno pospešila pri vseh logično in stvarno mislečih ljudeh spoznanje, da je kominformizem prebuditelj v tržaških «internacionalistih» staro šovinistično miselnost, ki je proglašala Slovence na tržaških tleh za neljubne vrtnjence nižje rase. Ta svoja čustva so seveda morali vidalijevci zaradi svojih slovenskih pristašev skrbno prikrivati, kar se pa jim vedno ni posrečilo, saj so prepogosto neučakani in nebrzdani «internacionalisti» uporabljali proti nam staro obrabljeno šovinistično psobko «sciacia» in nas pošiljali v — Ljubljano prav po receptu one znane pesmi ese i sciacia vol le sciole che i vadi a Lubiana...

Vidali je poslal razbijat slovensko kulturno organizacijo ljudi, ki jih je kamufiral kot «zaščitnike» slovenske kulture. Še vedno se trudi, da bi obdržali masko na obrazu, toda vedno manj

KOMINFORMIZEM in ljudska prosveta na Tržaškem ozemlju

je med nami ljudi, ki bi hoteli verovati, da je volk ovca, če si nadene ovčjo kožo.

Tudi v stvari kulture je bilo treba «odtrgati se od sramotne preteklosti, one preteklosti, ki je napisana v zgodovino tržaškega demokratičnega gibanja, da so italijanski delavci zavarovali gledališče Nazionale, da so slovenski igralci lahko nemoteno igrali pred polno dvorano slovenske publike. SNG je postalo na mah «babičevsko» in zato ga je treba uničiti. Res je sicer, da so vsi gledališki igralci ostali zvesti svojemu narodu razen enega samega karierista (ki pa je stavljal na slabo karto), toda to ni moglo biti razlog, da se tržaškim Slovincem uniči njihovo gledališče. Pri nobenem italijanskem ansamblu niti opernem niti dramskem, ki je gostoval lansko sezono v Trstu, niso vidalijevci sprožili vprašanja strankarske pripadnosti posameznih umetnikov;

nikogar niso vprašali, ali je strokista. Toda SNG bi bilo treba iz interesov «internacionalizma» uničiti. Proti programu SNG, ki je edini odločen za presojo ustanove kot take, seveda niti vidalijevci, kljub svojim moralnim akrobacijam, niso mogli nastopiti. Toda «gazda» Vidali je SNG obsodil in odsodbo bi moral «zaščitniki» izvršiti. Pričeli so z zastraževanjem obiskovalcev gledališča in z dejanskim izganjanjem od predstav (po vzorcu mladeničev z Akvedota), motili so tudi sam potek predstav, a vse to ni zaleglo. Nato so začeli z odrekanjem dvoran. Pri Sv. Ivanu je velika zaščitnica Jelka Grbčeva navedla za vzrok odpovedi dvorane — govor upravnika SNG-a ob 30. obletnici smrti Ivana Cankarja. Sama sicer ni bila pri proslavi navzoča, ker je bila takrat hudo zaposlena z «zaščito» slovenske kulture; toda povedala je, da «ji je ljudstvo poročalo, da je bil govor političen».

Primer SNG-a, ki je sicer izšlo v lanskí sezoni iz borbe zmagovito, nam jasno izpričuje, da je kominformizem naperil ofenzivo na slovensko prosveto z namenom, da uniči vse ono, kar smo si Slovenci po letu 1945 obnovili in zgradili. Razlog je silno enostaven: dokler bo kaj resnično kulturnega življenja med tržaškimi Slovinci, bodo nujno morale obstajati vezi z matičnim narodom v Sloveniji, s kulturnim centrom vseh Slovencev v Ljubljano. Te vezi pa je treba pretrgati, in na to nevaležno in izdajalsko delo so se vrgli zaščitniki slovenske kulture in vsi njihovi pomagači. «Zaščitniki» se tega izdajstva v polni meri zavajajo. Saj je med njimi «pisateljica», ki priznava kulturno ce-

lotnost slovenskega naroda, ko sprašuje, koliko izvodov svoje knjige naj tiska za Slovenijo. (Mislimo, da bo zadostoval eden, dolžnostni izvod za univerzitetno knjižnico). Po dolgi debati je to neizbežno enotnost priznala tudi neka kominformistka, inteligentka, ki pa je prišla do znamenitega zaključka: «Dobro, če ne moremo gojiti slovenske kulture, pa lahko gojimo kako drugo, n. pr. italijansko, angleško ali kitajsko. Za nas je to vseeno, ker smo — internacionalisti.» To je splošna misel vseh «internacionalistov», ki ali nimajo pojma o pravilnem pojmovanju nacionalnosti ali pa pod krinko internacionalizma skrivajo svoje šovinistične namene.

Le ob upoštevanju teh zakrknanih namenov moremo razumeti tudi razbijaško delo, katerega žrtev so postala naša prosvetna društva. Vse tisto «delovanje» za slovensko ljudsko prosveto, ki so ga sprožili «zaščitniki» slovenske kulture pa naj bi zameglilo vojno polje, ki naj bi ustvarilo videz, da res ne gre tu za obstoj slovenske kulture, temveč da gre le za obračun z «izdajalci». Zato so tudi mobilizirali za to svoje «delo» prav one ljudi, ki do lanskega leta niso imeli nobenega smisla za slovensko kulturo in ob svojih «kulturnih» manifestacijah polnili dvorane tudi z ljudmi, ki programa ne razumejo. Vse to se jim je zdelo potrebno, da ne odurnejo od sebe slovenskega ljudstva, ki je na svoja društva in na kulturno udejstvovanje močno navežano. Kljub polkusu, da bi zatrli naše kulturno delo, pa jim načrt ni uspel. Res je sicer, da je v lanskí sezoni naše ljudsko prosvetno delo zapadlo v globoko krizo, toda ljudje so se naveličali mrtvila, ljudje hočejo ustvarjati. Naše ljudstvo, ki je tudi v času najhujšega fašističnega terorja našlo neke skromne oblike kulturnega življenja, išče tudi sedaj ozdravljenja in izhoda iz lanske krize. Proslava 50-letnice pevskega zbora «Lipa» v Bazovici, komemoracija bazoviških žrtev, koncerta v Sempolaju in Plavjah so znaki, da je ubrana prava pot. In na to pot bodo šli vsi resnično zavedni in nepokvarjeni Slovenci. Bidovcu bo ostalo pevec kvečjemu za oktet, da se bo v prihodnje lahko odzval takim vabilom, kot je ono iz Fiumicella. On le naj gre oja dobi prepevat «Va pensiero...», da bo ob bengaličnih ognjih izražal svoje patriotsko čustvovanje. Slovensko ljudstvo na Tržaškem pa bo ponovno dokazalo, da je ostalo zvesto predsem samemu sebi.

2. OKTOBER DAN MIRU

V nedeljo bodo demokratične množice po vsem svetu praznovalle dan miru in s tem imperialistom in vojnim hujskačem jasno in odločno povedale, da notejo več novega prelivanja krvi in novih vojnih grozot, da se bodo vztrajno borile proti spietkam neilcev nove vojne. Ta dan bo praznovalo tudi tržaško demokratično ljudstvo, ki na svoji lastni koži najbolj občuti zlo posledice imperializma in vojne hujskavice.

Borba za mir je poleg borbe za naše pravice, za demokratične svoboščine naša glavna naloga, ker ravno tu v Trstu reakcionarne in imperialistične sile najbolj netijo sovraštvo, šovinizem, iredentizem in ustvarjajo vojno psihozo. Tu italijanski šovinisti s podporo imperialistov kršijo mirovno pogodbo, zahtevajo njeno razveljatenje, priključitev Tržaškega ozemlja k De Gasperijevi Italiji, pripravljajo novo vojno, govore o maščevanju in povračilu, o svetih mejah itd. Tem šovinistom so se pridružili tudi Vidalijevi socialpatrioti in šovinisti, ki z zakrknanimi gesli o imenovanju guvernerja in združitvi obeh con Tržaškega ozemlja zasledujejo iste cilje kot vsa tržaška reakcija, dejansko delujejo proti mirovni pogodbi in so se zato uvrstili v šovinistični tabor, ki bi hotel ponovno zaslužiti naše ljudstvo.

Ravno zato je bolj kot kdaj koli na ša dolžnost, da ob dnevu miru še bolj vztrajno zahtevamo spoštovanje mirovne pogodbe in uveljavljenje vseh njenih določb, ker se bomo s tem najbolj konkretno borili za mir, za izboljšanje težkih razmer delovnega ljudstva, za nacionalno enakopravnost slovenskega ljudstva, proti načrtom imperialistov, da bi ustvarili iz Trsta svoje oporišče proti socializmu.

Le s tako borbo bomo izpolnili svojo dolžnost do sebe in do vse svetovne demokratične fronte in preprečili vse nakane imperialistov, ki jim je v poslednjem času lažna informbirovska ginja v svetu in v Trstu okrepila položaje v škodo vsega našega delovnega ljudstva.

Ob proslavi dneva miru je tržaški odbor za obrambo miru izdal na tržaško ljudstvo naslednji proglas

Državljanj, delavci, Slovenci in Italijani Tržaškega ozemlja!

2. oktobra bo mednarodni dan miru. Mir je prirodna težnja ljudi in njihova osnovna dobrina; bratsko sožitje med narodi je temeljni pogoj življenja človeštva.

V vseh državah bodo velike ljudske množice na dan 2. oktobra še enkrat

manifestirale svojo voljo za mir in demokracijo ter svojo odločnost, da hočejo doseči in braniti te dobrine.

Sto petdeset let kapitalizma nam dokazuje zgodovino vojne krvi in uničevanja med narodi. Kapitalizem opira dejansko po svoji narodi, zaradi nujnosti svojega gospodarskega sistema svoj obstoj na gosposivu in gatiranju narodov, na osvajanju ozemlj, na vojni.

Državljanj, demokrati!

Zato obramba miru ne more biti ločena od dosege demokracije. Le z vsakodnevno politično borbo, s krepitvijo in jačanjem zedinjenja vsega delavstva, z borbo za rešitev vseh problemov, ki se tičejo ljudstva, je mogoče izbojevati demokracijo in ustvariti pogoje za obrambo miru.

Državljanj Tržaškega ozemlja!

Ob tej priliki morajo bolj kot kdaj koli državljani Tržaškega ozemlja dati svoj konkretni doprinos za borbo in praktično pokazati, kako se more in mora braniti mir v svetu, ki ga ogroža mednarodni imperializem!

Na Tržaškem ozemlju se mir brani s splošno akcijo vseh demokratičnih sil in obrambi mirovne pogodbe in njenih določb.

Državljanj, delavci!

Pripravimo se na mednarodni dan miru in zahtevajmo spoštovanje mirovne pogodbe z Italijo ter uveljavljanje statuta spoštovanje demokratičnih pravic državljanov, priznanje nacionalnih pravic Slovencev! Obsojimo kampanjo šovinističnega sovraštva, politiko maščevanja italijanskih finančnih in političnih krogov, pove-zanih z angloameriškim imperializmom, zavrzimo provokatorski tisk, razkrinkajmo lažne prijatelje miru, kakršni so stranke «Giunta d'Intesa», tako imenovani istrski CLN, lažni vidalijevski komunisti, ki so z besedami za mir medtem ko dejansko delajo za vojno in podpirajo zahteve italijanskega novega imperializma, ki hoče revizijo mirovne pogodbe!

V Trstu se brani mir z enotno borbo proti imperializmu in njegovim političnim in gospodarskim zaslužnjakom!

V Istrskem okrožju pa se brani mir z borbo proti ostankom kapitalizma in s krepitvijo ljudske oblasti ter z razvojem gospodarstva v socialističnem smislu.

Naj živi mir med ljudstvi!

Naj živi bratstvo med Slovenci in Italijani Tržaškega ozemlja!

Odbor Tržaškega ozemlja za obrambo miru

Čitajte in širite

LJUDSKI
TEDNIK

TEŽEK GOSPODARSKI posledica sindikalnega

Ze večkrat smo na tem mestu ugovarili, da se je v zadnjem času sindikalna dejavnost zelo omejila in da se opaža vedno večja predrznost delodajalcev, ki izkoriščajo pasivnost vodstva Enotnih sindikatov. Kar se tiče posameznih strok, zaznamujemo v Trstu v glavnem gibanje pekovskih delavcev, poleg tega pa še stavko pomorščakov, ki pa je le odraz stavke pomorščakov v Italiji. Glede tiskarjev pa je zavičadalo zaenkrat zatišje.

Vprašanje pekovskih delavcev se že vleče dolgo časa. Prav za prav se že leto in pol bore za sklenitev delovne pogodbe. Res je, da so delodajalci 1. julija podpisali to pogodbo, ki pa je ne spoštujejo in ki tudi ni rešila važnih vprašanj te stroke delavcev. Oportunizem vodstva Enotnih sindikatov je imel tudi za to stroko pogubne posledice in lastniki pekarn so vedno bolj oblastni ter skušajo pridobivati na času, ko vidijo to neodločnost.

Pekovski delavci so sicer na svoji skupščini določili kot zadnji rok za rešitev njihovih vprašanj 23. september, nato so ta rok podaljšali do 27. septembra, kar že kaže neodločnost,

Poleg tega pa bodo izročili vso zadevo uradu za delo, to je odvniku Levitusu, in uradu za cene, ki naj bi posredovala. Namesto borbe so torej prepustili stvar posrednikom, kar je pač zgrešeno. Lastniki bi bili namreč pripravljeni ugoditi pekovskim delavcem v nekaterih postranskih nebitvenih zahtevah in razni posredniki jih seveda pri tem podpirajo. Delavci so zagrozili, da bodo po 27. septembru začeli stavkovno gibanje, če ne bodo sprejeli njihovih zahtev.

Stavka italijanskih pomorščakov je imela svoj odmev tudi v Trstu, kjer že kakih štirinajst dni čakajo na odhod tri ladje, in sicer «Jeruzalema», «Opatija» in «Barletta». Lastniki pomorskih družb so se poslužili vseh sredstev, spletk in pritiska, da bi prisilili pomorščake, da nehajo stavkati. Pomorščaki pa so se odločno upirali, pri čemer so jih podprli tudi pristajniški delavci. Gre predvsem za italijanske pomorščake, med katerimi je tudi nekaj Tržčanov.

Stavko je v Italiji organizirala F.I. L.M. (zveza italijanskih pomorščakov). Ta zveza se formalno opira na Ita-

Ljudski tabor neosvobojenih Slovencev v Sovodnjah

ENOTNOST - PRVI POGOJ
NARODNEGA OBSTOJA

Prvič po osvoboditvi so se v nedeljo sestali v Sovodnjah pri Gorici predstavniki vseh tistih Slovencev, ki so zaradi krivično začrtanih meja po drugi svetovni vojni ostali izven svoje domovine Jugoslavije. Goriška prosvetna zveza je organizirala ljudski tabor, na katerega je povabila poleg goriških tudi beneške, koroške in tržaške Slovence. Preko osem tisoč ljudi je prihitelo z najrazličnejšimi prometnimi sredstvi: z vlakci, avtobusi, motorji, kolesi in peš v Sovodnje, ki so bile za to priložnost praznično okrašene.

Vsa Goriška se je že tedne in tedne pripravljala na to praznovanje, na katerem je hotela združena z brati iz Benečije, Trsta in Koroške pokazati svetu, kako vsi zamejski Slovenci združeni zahtevajo svoje pravice, hotela je pokazati svojo nezlomljivo vero v novo Jugoslavijo in njenega voditelja maršala Tita. Sovodnjci so skrbno pripravili prostor za športne prireditve in postavili oder za pevske nastop. Hoteli so se čim bolj izkazati, zato so na ozadje odra kar sami naslikali lepo pokrajino. Nad odrom pa je blestel napis: «Enotnost - prvi pogoj narodnega obstoja».

Ko sem prihajala v Sovodnje, sem že od daleč zagledala zastave športnih društev, ki so plapolale nad telovadiščem, slovenske zastave ni bilo, ker je italijanske oblasti ne dovoljujejo. Okrog nogometnega igrišča je bilo že vse živo. Pravkar se je pričela nogometna tekma med Sovodnjci in Tržačani. Ze dopoldne pa sta se pomerili med seboj moštvi Sovodnje

Množice prisostvujejo kulturnemu programu na festivalu v Sovodnjah

in Doberdob ter Benečani in Standeržci. Medtem so se po dvoriščih raznih sovodenjskih gostiln vršile balinarske tekme pod pokroviteljstvom Mednarodnega balinarskega društva iz Gorice. Vse Sovodnje so bile polne ljudi, avtobusi pa so še vedno prepeljavali obiskovalce tabora iz raznih okoliških goriških vasi.

Hodila sem po vasi in opazovala vso to pisano množico ljudi, ki so se med seboj pomenkovali usak v svojem narečju; kar sem začula iz male hiše ob cesti burno ploskanje. Vstopila sem in pred seboj sem zagledala še iz narodno-osvobodilne

borbe znane obraze goriških, beneških in tržaških aktivistov, med njimi pa goste s Koroške. Povedali so mi, da so Korošci prišli že v soboto, da imajo s seboj pevske zbor iz Pliberka in tamburaški zbor iz Skofič ob Vrbskem jezeru, da so jih že peljali v Gračevo ter jim na njihovo željo pokazali naše Jadransko morje in jim razkazali tudi razne goriške zanimivosti. Sedaj pa so se zbrali v tej sobi, da bi se pomenili med seboj o svojem kulturnem delu, o težavah in o hrepenenju po svobodni domovini, kjer si njihovi bratje grade socializem, boljše bodočnost za vse delovne ljudi.

Predsednik prosvetne zveze iz Gorice je pozdravil goste in poudaril pomembnost strnjnosti vseh Slovencev, ki žive izven meja Jugoslavije, v borbi za svoje pravice zahteve. Govoril je o prosvetnem delu na Goriškem o zaprekah, ki jih postavljajo oblasti in tudi domaći nasprotniki. Pri tem je omenil, da je goriška duhovščina, ki je pod vplivom Vatikana, skušala zmanjšati uspeh nedeljskega ljudskega tabora ter je poslala pevskim društvom pisma, v katerih jim je zagrozila z izobčenjem, če bodo nastopili na taboru. Kljub tem grožnjam, pa so vsa pevska društva prišla na tabor v Sovodnje. Povedal je dalje, da imajo na goriškem slovenske šole, toda da še vedno niso zakonjane in jim jih vsled tega lahko vsak čas odvzamejo. Govoril je nato o dviganju narodne zavesti v Slovenski Benečiji ter dejal, da vedno več Benečanov prihaja na kulturne prireditve na Goriško. To sta potrdila tudi oba beneška delegata, ki sta govorila za njim. Prvi se je ob navdušenem ploskanju vseh prisotnih dvignil tovariš Jacoluti iz Terske doline. Dejal je, da se okrog Demokratične fronte Slovencev v Benečiji zbira vedno več ljudi. Močno oporo ima fronta v delavcih, ki so delali v Jugoslaviji in v mladini, ki je sodelovala že v narodno-osvobodilni borbi. Govoril je o preganjanju zavednih Slovencev v Benečiji ter o strahu, ki so ga vili v kosti italijanskim oblastnikom, ko so se dne 1. maja sestali na prvem kongresu beneških Slovencev v Cedadu. Tovariš Jacoluti, ki je govoril v svojem beneškem narečju, je pozdravil prisotne tudi v imenu Slovencev iz Režije ob meji Koroške. Ko je tovariš Jacoluti s težavo izgovarjal slovenske besede, ki se jih je naučil od svoje matere, je pred mano vstajalo trpljenje deset in deset tisočev beneških Slovencev, ki so že trideset stoletja izpostavljeni narodnostnemu zatiranju s strani italijanskih oblasti. Pred menoj so vstajale beneške vasice, kjer se žene in otroci s težkimi koši na ramah mučijo po strmih njivah, medtem ko se njihovi možje in očete bore za kosček kruha v francoskih in belgijskih rudnikih.

Drugi je spregovoril tajnik Demokratične fronte Slovencev za Slovensko Benečijo, tovariš Cont Mario, ki je povedal, da tudi v Benečiji že prepevajo slovenske pesmi, da sicer še nimajo pevskega zborov, da nimajo ne slovenskih

šol ne tečajev, da pa jim je v veliko zadoščenje bratski sprejem s strani ostalih Slovencev, ki jim bodo gotovo pomagali.

Ko je pleglo ploskanje po govoru tovariša Conto, so se začele besede: «Prinášam vam pozdrav od tam, kjer biva slovenski rod, kakor tu pri vas, zatiran od tujcev». Spregovoril je tovariš Tonči Schlaper tajnik Slovenske prosvetne zveze za Koroško. Poudaril je pomen kulturnega delovanja za Slovence, ki so ostali izven krivično začrtanih meja. «Preko slovenske pesmi čutimo povezavo z našimi brati v domovini», je nadaljeval to. Schlaper. Opisal je kulturno delovanje koroških Slovencev, ki so takoj po končani vojni pričeli ustanavljati svoja prosvetna društva in tamburaške zbornice ter dramske skupine. Privleklj so zopet na dan slovenske knjige, ki so jih skrili pred nacisti in pričeli izpopolnjevati knjižnice. Ponovno so pričeli izdajati slovensko revijo «Svoboda». Kljub stoletnemu zatiranju slovensko ljudstvo na Koroškem, čeprav nima slovenskih šol, ni opustilo svojega kulturnega delovanja.

V imenu izvršnega odbora Osvobodilne fronte in glavnega odbora Slovensko-hrvaške prosvetne zveze za Tržaško ozemlje je delegata pozdravil tovariš Drago Pahor, ki je poudaril, da je ta sestanek goriških, beneških, tržaških in koroških Slovencev zgodovinskega pomena. Dejal je, da je dolžnost Slovencev iz Tera in Nadiže, s Koroške, Goriške in Trsta, da s slovensko pesmijo ohranijo dediščino naših pradedov. «Za nami stoji zdrav slovenski narod in vsi jugoslovanski narodi, ki branijo naše pravice kot svoje», je nadaljeval tovariš Pahor. Izrazil je obžalovanje, da na tem sestanku niso prisotni tudi predstavniki svobodnih Slovencev ter je predlagal, da jim iz sestanka pošljejo pozdrave.

Vsi prisotni so izrazili željo, da bi se čim pogosteje tako sestali. Središčne pozornosti so bili koroški in beneški Slovenci, ki so najbolj zatirani. Vsi zamejski Slovenci so na tem sestanku ponovno ostro obsodili nesramno pariško kupčijo s Koroško in obljubili svojo pomoč koroškim Slovincem pri njih borbi za priključitev k novi socialistični Titovi Jugoslaviji. Poudarili so tudi svojo iskreno željo po sodelovanju z naprednimi silami narodov med katerimi živijo ter s tem ovrgli obtožbe nacionalnikov, ki nam očitajo nacionalizem.

Medtem ko se je vršil sestanek, se je na telovadišču zbralo na tisoče ljudi, ki so nestrpnost pričakovali pričetka telovadnega nastopa mladincev in mladink iz Doberdoba in Dola, ki so nastopili s prostimi vajami. S tržaško zastavo na čelu so nato prikorakali na telovadišče tržaški mladinci in mladinke, ki so ob spremljavi klavirja lepo izvajali simbolične vaje. Fizikturni nastop sta z akrobatsko telovadbo zaključila tržaški mladinec in mladinka. Vsem je bilo žal, da ni bilo Ljubljancev, ki bi morali nastopiti z orodno telovadbo in narodnimi plesi. Ob silnem navdušenju množice je napovedovalec po mikrofoni najavil pevske koncerte, na katerem so nastopili Korošci s svojim mešanim tamburaškim zborom iz Skofič ob Vrbskem jezeru in moškim pevskim zborom iz Pliberka. Iz Trsta je nastopil moški pevski zbor «Ivan Cankar», nato pa goriški pevske zbori iz Sovodnje, Peči, Podgore in Standerža. Velikostno kulturno manifestacijo so zaključili združeni goriški pevske zbori z Venturinijevo: «Pozdrav domovini».

Se dolgo v noč so po Sovodnjah donele najrazličnejše slovenske pesmi. Korošci, Goričani, Benečani in Tržačani so se poslavljali ter polni lepih vtisov, nove vere v lastne sile in novih moči za nove borbe, ki jih čakajo, odhajali na svoje domove.

KATOLSKI
GLAS

Ohranitev našega naroda je neolčljivo povezana s krščanstvom.

Mi bi to nekoliko popravili in dejali: «Potujčevanje našega naroda je neolčljivo povezano s krščanstvom že v zgodnjem srednjem veku, pa tudi za časa fašizma, ko je škof Santin prepovedal slovenskim semenišnikom v Kopru govoriti v njih materinem jeziku,

CVETKE
iz tržaških
listov
DELO

«To je najboljši dokaz naših trditve, da se hoče zadeti «L'Unità», prepričati, da bi delavci in demokrati imeli svoj dnevnik, ki je razgaljal načrte imperialistov in Titovo kliko proti ljudstvu Tržaškega ozemlja. Dokazuje pa tudi, da je sodni postopek proti dvema titovskim dnevnikom bil le krinka resničnim ciljem, t. j. ukinitve «Unita».

Za «Delo» (ki ket se vidi iz besedila mimogrede povedano ne pozna dvojine), je bil proces proti «Primorskemu dnevniku» le mane. ver, dogovorjen med Titom in imperialisti. Slo je nekako takole: Tito je naročil šoferjem, naj krađe bencin, angleškim policajem, naj šoferje tepejo, vsem listom, vstevši Unità samo naj proti temu protestirajo, vojaški upravi naj godi «Primorskemu dnevniku» le zato, da bi bili tržaški delavci za cel mesec dni ob velike resnice v listu «Unità», ki ga sicer prav dobro nadomestuje s svojimi lažmi «La Voce Libera» — pardon Comunistas. Logika pa taka!

LAVORATORE

Sekretar naše partije je imel kratek govor.

Tako piše list o sčestju v Cedadu. No, dan prej je «Voce Comunista» pisala, da bo govoril tudi kompanjo Bidovec. Mu vendar ni snedla jezika mačka? Da bi ga namreč pamet srečala, ne verjamemo.

Vidali v istem listu: «Važen del te borbe je obramba demokratičnih svoboščin ali, bolje povedano, borba za njih obnovo, bodisi v coni A, kakor v coni B... Mi mislimo, da je za ta cilj, ki je važen za prebivalstvo cone A, še mnogo bolj nujen in pereč pa za cono B, možen sporazum».

Vidali misli seveda na sporazum z italijanskimi šovinisti. Mož pa ni točno povedal, kaj misli z besedo obnovo, demokratičnih svoboščin v coni B. Vsakdo pač razume, da zahteva razveljavljanje agrarne reforme, obnovo svoboščin zatiranja slovenskega življa, italijanske šole za Slovence in Hrvate, morda tudi ponovno zgraditve krone vseh svoboščin, porušene koprke ječe... Drugače si VL daljnjih zahtev res ne moremo predstavljati.

IL LUNEDI

Nudimo vam še nekaj abiserov iz šovinističnega lista «Il Lunedì», ki kažejo ves njihov srd do Slovencev. Ko omenja list bazovilske junake, jih imenuje: morilci Guida Nerija, dinamitski in morilski emuženiki itd. Slovske blato meče tudi na borbe narodno osvobodilne borbe, ko piše o podelitvi odlikovanj istrskim borcem. List pravi med drugim: «Polkovnik Lenac je izročil odlikovanja v gledališču Ristori ob petju narodnih himen, in si cer himne «Vesele bodite, vesele, samice, ker je prišel Zakaj». Po ceremoniji so «junake» fojba peljali na pašo v Sv. Nikolaj, kjer so jim ponudili kruhek z oslovskim mesom».

Taki ljudje nas hočejo učiti kulture! Zanje so seveda junaki razal Collottiji, Coccaniji, pokojni duče in podobna svojat. Zelo radi tudi govore o fojbah, vse kaže, pa da jih niso niti izkušnje s fojhami prav nič izmordile. In s takimi ljudmi hoče ustanoviti Vidali skupno fronto, da pojdejo v borbo za «demokratične svoboščine» v coni

Delegati Trsta, Goriške, Benečije in Koroške na festivalu

POLOŽAJ DELAVSTVA
mrtvila in oportunizma

lijansko splošno zvezo dela, toda njen vodja kapetan Giulietti je vihrav demagog in je zaradi njegove vihravosti stavkovno gibanje močno trpelo. To stavkovno gibanje pa je imelo mnogo pogojev za uspešno borbo. V zadnjih štirih letih so namreč lastniki pomorskih družb imeli lepe dobičke, nabavili so si dva in pol milijona ton novega brodograja in pomorščake hudo izkoriščali. Pomorščaki nimajo prave delovne pogodbe, polovica osebja lažij, to je osebje kuhinje in vseh ostalih njenih pritlikin ter natakariji še vedno delajo po deset ur na dan. Če bi stavko pravilno vodili, bi se prav gotovo uspešno končala. Na žalost pa je več ladij v Italiji odpotovalo, pogajanja se nadaljujejo s pogojem, da gredo vsi pomorščaki na delo, kar je seveda umik. Poleg tega pa so vlada in lastniki brodograja očitali Giulietti, da ni organiziral stavke zaradi zahtev pomorščakov, temveč zaradi interesov družbe «Garibaldi», kateri je tudi on solastnik. Vse to je torej kvarno vplivalo na borbenost pomorščakov.

V Trstu se gospodarski položaj delavstva vedno bolj slabša. Pisali smo

že, da je ladjedelnica Sv. Roka v Miljah v mrtvilo in grozijo delavstvu z odpusti, te dni pa so v Tržaškem arsenalu odpustili 116 delavcev zaradi pomanjkanja naročil. Delavci so odpustili tudi v raznih drugih manjših podjetjih.

Vse to je seveda posledica Marshallovega plana, toda mnogo je tega položaja krivo tudi sindikalno mrtvilo. Enotnih sindikatov praktično skoraj ni več. Njihova dejavnost je likvidirana, ker so postali le podružnica Vidalijeve stranke. V teh sindikatih ni več nobene demokratičnosti, zelo malo delavcev plačuje članarino, glavne strokovne zveze so dejansko vključene v zveze CGIL. Tako so ostali delavci brez obrambe, brez organizacije, ki bi morala biti njihovo glavno orodje v borbi kapitalistom. Ravno zato je naloga delavcev, da vzpostavijo borbeno sindikalno organizacijo na teritorialnih osnovah, obsegajočo obe coni STO in neodvisno od CGIL. Le tako se bodo lahko borili za spoštovanje mirovne pogodbe, za sindikalne in politične svoboščine, za boljše delovne pogoje, proti postopnemu uničevanju tržaške industrije.

KRONIKA

Plan odkupa žita v Sloveniji je že izpolnjen 96,6 odst.

V Ljubljani so odprli razstavo »Mati in otrok«. Na njej je pokazano današnje življenje mater in otrok v državi. Prikazane so tudi ugodnosti, ki jih dajejo ženam uredbe o varstvu nosečih in doječih mater. Poseben poudarek daje razstava zadrugstvu, ki osvobaja kmečko mater in zaposliti ženo, katerim uslužnostne ustanove med njihovim delom prevzemajo skrb za otroke.

Otvorili so novo stavbo rudarsko-metalurškega oddelka tehnične fakultete v Ljubljani. Ta ima moderno opremljene laboratorije, inštitute z zbirkami mineralov, svetle in prostorne predavalnice, knjižnico z okrog 6.000 strokovnimi knjigami itd. Ob-otvoritveni svečanosti so odkrili tudi spominsko ploščo 62 inženirjem in študentom te fakultete, ki so padli med NOB.

Do 23. septembra je obiskalo zagrebški velesejem okrog 152.000 ljudi. Ta številka pa je do danes že večkrat prekoračena. Tržačani so obiskali velesejem preteklo nedeljo, koroški Slovenci pa ga bodo obiskali 2. oktobra.

Člani kmetijskega obdelovalne zadruge v Mozirjih so pridelali 54.000 kg krompirja na hektar. Po doseganju uspehih so zadrugniki prepričani, da bodo v bodoče dosegli še večje uspehe in dajali s tem vsem delovnim kmetom za edino pravo pot v lažje in boljše življenje.

V nedeljo je bil partizanski tabor v Gornji Trebuši. Na tem taboru so odkrili spominsko ploščo na kraju, kjer je bil formiran IX. korpus v Gornji Trebuši leta 1943.

V Sloveniji se je pričelo odkupovanje krompirja.

Bombaž je letos na Strumiškem polju dobro obrodil. Pridelovalci so prodali državi že 4,5 milijona kg bombaža.

Nov stroj za izdelovanje opeke so naredili v kovinskem zavodu »Tito« v Skopju. Novi stroj nadomešča 150 delavcev in lahko v osmih urah izdela 16.000 kosov opeke. Stroj bodo po predlogu konstruktorja še izpopolnili, da bo izdelal še trikrat več opeke, potem pa ga bodo pričeli izdelovati v serijah.

Posebne brigade ljudske fronte Crne gore pomagajo pri pripravi delih za izkoriščanje bogatih rudnih nahajališč v okolici Plevet in Nikšića, pri graditvi ceste Poljanč-Suplja stijena, delavskih kolonij in elektrarne v nikšićkem kraju. V teku so pripravljalna dela za izkoriščanje rudnikov boksita v Bjeljeh poljanah. Frontne brigade delajo cesto do rudnika. Pri pripravljalnih delih za razvoj rudarstva sodeluje v Crni gori 1.700 frontovcev.

V Sloveniji je bil pred vojno samo en dečji dom in še ta je samo živorat. Danes pa imajo že pet moderno opremljenih dečjih domov, kjer dobe varen dom in vso oskrbo otroci, ki so neposkrbljeni in zapuščeni. Posebno najdejo zavetje v teh domovih otroci, ki so zdravstveno ogroženi zaradi okoliščin, kjer živijo (n. pr. živa tuberkuloza v družini).

V Ljubljani je bil v teh dneh kongres jugoslovanskih knjižničarjev.

Rudnik Ljubija je dobil v teh dneh moderno bolnišnico.

Se okrog 150.000 ljudi je ne-pismenih v Bosni in Hercegovini. Po vojni se je naučilo brati in pisati že okrog milijon prebivalcev. To je velik uspeh, če pomislimo, da je bilo tam nekdanj 72 odst. prebivalstva nepismenega. Vodje analfabetskih tečajev so sklenili, da bodo prihodnje leto naučili brati in pisati še preostalih 150.000 prebivalcev, tako da bo ob koncu leta konec z nepismenostjo v tej republiki.

V sarajevski oblasti dela 30.000 frontovcev v industriji, 21.000 pa se jih izmenjava vsak mesec, pri delu v podjetjih lesne industrije in v gozdovih.

LJUDSTVO ZNA GOSPODARITI S SVOJIMI NARAVNIMI BOGASTVI

Jugoslovanska država je zelo bogata z rudami. Raznim industrijsko razvitim državam manjkajo te ali one važne rude, medtem ko se Jugoslavija lahko ponaša z njih raznovrstnostjo. Po nahajališčih bakra, svinca, boksita, živega srebra, železne rude itd. je med prvimi državami na svetu.

Ta ogromna rudna bogastva niso bila nepoznana pradedom jugoslovanskih narodov. V muzejih še dandanes lahko vidiš bakrene novce tedanjih prebivalcev. Srbski in hrvaški fevdalci so si iz domačega zlata in srebra vliivali denar, idrski rudnik živega srebra pa so izkoriščali že v Napoleonovi dobi.

Izkoriščanje rudnikov je bilo v predvojni Jugoslaviji v rokah tujih kapitalistov, ki so kupovali rudna ležišča, ne da bi jih potem vsa izkoriščali. Jugoslovansko delovno ljudstvo, ki je kopalo blago svoje rodne zemlje, ni imelo od njenega bogastva prav nobene koristi.

Narodnoosvobodilna borba je očistila državo tujih in domačih izkoriščevalcev. Ogromna rudna bogastva so postala last ljudstva. Jugoslovanska partija si je zadala nalogo, da bo ustvarila iz gnile Jugoslavije napredno-poljedelsko-industrijsko državo, kljub temu da so države ljudske demokracije hotele to preprečiti. Po njihovem mnenju naj bi FLRJ ostala samo agrarna država.

Svoje rudno bogastvo je mlada republika v teh dneh razstavila na zagrebškem velesejmu. Ponosno se dviga sredi razstavnega prostora paviljon rudarstva, okoli katerega so razvrščeni paviljoni težke in kovinske industrije, elektro-industrije in industrije poljedelskih strojev. S to razvrstitvijo so hoteli prireditelji velesejma dokazati, da se elektrifikacija in indu-

strializacija države naslanjata na bogata rudna ležišča. V okencih paviljona so razstavljeni vzorci kovinske rude, premoga, nafte in nekovin v surovem stanju.

Premog zavzema v paviljonu rudarstva prvo mesto. Tudi to črno rudo so v bivši Jugoslaviji nepravilno in nesmotrno izkoriščali. Po proizvodnji bakra je FLRJ prva v Evropi in peta na svetu. Nedavna raziskovanja geologov so dokazala, da so v Jugoslaviji neizčrpne rezerve bakrene rude. To je zelo velikega pomena za razvoj industrije, kajti baker je osnova elektrotehnike.

Razstavljeni boksit, iz katerega dobivajo aluminij, dokazuje, da se mlada republika po bogastvu njegovih ležišč uvršča med prve države na svetu. Aluminij postaja vedno bolj znamenit zaradi svoje odpornosti in zato vedno bolj izpodriva železo. Tudi svinec je ena izmed bogatih rud jugoslovanskega rudarstva.

V tem paviljonu vidiš proizvode ene najmlajših industrijskih vej: industrije nafte. Razen nahajališč surove nafte ima Jugoslavija tudi velike rezerve bituminoznih škrljevecev, iz katerih pridobivamo nafto. Poleg vseh teh naštetih rud pa so še razstavljeni vzorci ostalega rudnega bogastva, kakor baker, iz katerega dobivajo čisto zlato, bizmut, ki je važna surovina za medicinsko industrijo, srebrov bromit itd.

Razstavljeno rudarstvo dokazuje, da je malo držav, ki bi se lahko pohvalile s takim uspehom. V tem je materialna osnova neodvisnosti in še večjega napredka v izgraditvi socializma v Jugoslaviji.

Pričel se je nov proces:

Budimpeštanski proces se je končal. Iz obtožnice in njegovega poteka je razvidno, da so bili Laszlo Rak, kakor tudi vsi ostali, ki so sedeli z njim na obtožni klopi, samo nepomembne figure v tem provokatorskem procesu — provokatorskem ne zaradi tega, ker je bilo med obtoženci na obtožni klopi nekaj provokatorjev, temveč tudi zaradi tega, ker sta bila obtožba in proces delo policijsko — špijonske provokacije, ki daleč presega tudi vse najstranotnejše procese v zgodovini.

Figure in glavni »obtoženec« v sodni burki z določenimi cilji

Na njem je bila preizkušena novost: obtoženci, ki so sedeli na obtožni klopi so bile samo slučajne figure, glavni obtoženec, kateremu je sodilo budimpeštansko sodišče pa je bila Jugoslavija.

Moša Pijade piše o tem procesu: Ako upoštevamo, da je smisel vsega procesa nesramna provokacija proti FLRJ, ki služi razgreti vojnohujskaški gonji proti tej socialistični državi, potem je lahko razumljivo, da je popolnoma slučajno, da sede na obtožni klopi Rak, Brankov, Paiffy in Justus, ne pa morda Rakosi, Goerke ali Revay, ali pa kdor koli drug iz madžarskega Politburoja in madžarske vlade, pa naj bi bil on dejanski špijon v tuji službi, ali ne, kajti take bi bilo, kakor kaže, mogoče najti po potrebi. Prav tako je slučajno in nevažno, ker je odvisno samo od tehničnih prilog in trenutnih političnih kombinacij, da se ta proces odigra na Madžarskem ali pa v kateri koli državi ljudske demokracije. Moša Pijade nadaljuje: naključje je tudi, da je samo en proces, da niso v istem času enaki procesi tudi v Pragi, Varšavi, Bukarešti in Sofiji. Oni morejo priti tudi kasneje, drug za drugim, ali v parih. Vse je odvisno od ocenitve agitacijske vrednosti teh sodnih burk za vso vojnohujskaško kampanjo proti FLRJ.

Nov nastop kontrarevolucije

Moša Pijade pravi, da moremo brez kakršne koli bojazni, da bi bila mogoča kakšna pomoč, označiti ta proces kot nov nastop kontrarevolucije, dirigirane iz Moskve. »To je vdor mračnih metod sovjetske odveščevalne službe v Evropo, kričeč primer izvajanja vodilne vloge boljševiške partije in Sovjetske zveze. Obtožnica je dejanski odgovor na noto naše vlade, ki brani suverenost FLRJ in zahteva enakopraven odnos — diplomatski odgovor pa je menda odvisen od rezultata budimpeštanskega procesa!

Ni potrebna modrost, da bi razumeli, da so poslednje poteze — diplomatske note z grožnjami brez not, kakor tudi ta budimpeštanski proces — le plod neugasljivega besa in onemoglega obupa, ker so bedno propadla vsa bedasta politična upanja in pričakovanja — pravi Moša Pijade v svojem članku — da bodo psuvice in hrup pripravi jugoslovanske narode do tega, da bi rušili svoje lastne in krvavo priborjene pridobitve, in sicer samo zato, ker na sleherno njihovo svetinjo mečejo blato v imenu tistih avtoritet, ki so se prav s socialistično Jugoslavijo pričele krhati.

Vsa upanja so propadla, zato se je bilo treba lotiti močnejših »argumentov«

Proces tudi odkriva popolno podrejenost vseh partij sovjetski obveščevalni službi, ki si jih je podredila in jim prepisuje politično linijo. Ta marksistično neupravičena, malomeščanska nečimrnost avdična vloga boljševiške partije pomeni v praktičnem mednarodnem življenju ne samo težnjo po absolutni podreditvi vseh kol socialističnih držav eni državi, ne marksističnih partij sveta eni partiji samo spremembe držav, katerih voditelji so brez pridržka dovolili, da svodina državas z njihovimi državami prosijo razpolaga, v odvisne satelitske države, ki nimajo ničesar več svojega ne v notranji ne v zunanji politiki, temveč tudi spremembo partijskih vodstev in vlad teh držav v navadne policijske prefektore tuje države. Odkriva se — na daljše Moša Pijade v enem izmed svojih člankov — in ni mogoče več prikrivati dejanske degeneracije ene ga dela vodstva boljševiške partije. Ta proces je sad breobzirnega velikodržavnega, velikoruskega, šovinizma, sad nečimrnosti brezumnosti, ki ne priznava najvažnejšim sadom Oktobrske revolucije, ki ruši enotnost svetovnega demokratičnega gibanja in s tem izkazuje največjo uslugo svetovni reakciji.

Ko razpravlja Moša Pijade o obšči, piše da je tista, ki pravi, da je tožbah proti Jugoslaviji v Budimpešti FLRJ z vohunstvom, zarotniškimi organizacijami, diverzijami, u-mori in celo neposrednim vojaškim posredovanjem spremeniti sedanje stanje v šestih ljudskih republikah od Albanije do Poljske — kaj malo verjetna, saj to pomeni drveti v pusto lovišče, ki se jih bojita dve največji svetovni sili. To je bila samo obtožba vojnohujskega pomena.

Hegemonija na Balkanu in uporabljanje metod ruskega carizma

Obtožba o hegemoniji FLRJ v balkanskem bloku pa ima veliko globlji pomen. Ta obtožba kaže, s kakšno ljubosumnostjo in kakšnim nasprotovanjem gledajo na take bloke sorodnih in sosednih držav glavni aranžerji peštanskega procesa, ki takih zblizanj ne trpe niti v svoji državi. Zgodovina nas uči, da nobena velika, ki je imela svoje interese na Balkanu, ni nikdar z veseljem gledala na zblizevanje balkanskih narodov, temveč jih je nasprotno, hujskala drugače proti drugemu. Enotnost na Balkanu je bila vedno travni imperalistom, kajti v enotnosti je bilo poročstvo neodvisnosti balkanskih narodov. Zato je obtožba o balkanskem bloku zelo zgovorna. Odkriva načrte, ki nikakor niso v skladu z neodvisnostjo balkanskih narodov. Ni prav nič čudnega, če imperia-

Socialistično kmetijstvo je poželo prve sadove svojega dela

Socialistično kmetijstvo je v Jugoslaviji doseglo že pomembne uspehe, kljub pomanjkanju strojev in temu da ni še dolgo, odkar so pričeli izrabljati izsledke agrotehnične znanosti.

Danes se državna kmetijska posestva razvijajo v velike socialistične tovarne za proizvodnjo žita, mesa, sočivja, masti in mleka. Vseh državnih posestev je 258, ki imajo po površini 578.000 ha. Ta niso v kratkem času dosegla lepe uspehe samo pri uvajanju naprednega kmetijstva, selekciji semen, živine, uvanjanju novih kultur, temveč tudi pri dvigu proizvodnje. Tako državni sektor že v veliki meri prispeva pri preskrbi delovnih ljudi po meslih. Njegov delež pri preskrbi s povrtninami je 30 odst., z mastjo 42 odst. in z mesom okrog 25 odst.

Tudi kmetijske obdelovalne zadruge so doslej veliko dosegle pri uvajanju novih naprednih metod dela in dvigu kmetijske proizvodnje. Tako so na primer pri vseh najvažnejših poljedelskih kulturah, posebno pa pri žitaricah, krompirju in sladkorni pesi v donosu visoko presegle državno poprečje. Dočim je bilo l. 1948 državno poprečje donosa krompirja na ha 73 metriskih stotov, je socialistični zadrugni sektor dosegel 117 stotov. Pri koruzi je bilo državno poprečje 17,5 poprečje v zadrugnem sektorju pa 23 metriskih stotov. Pri sladkorni pesi je bilo državno poprečje 168, v zadrugnem sektorju pa 243 metriskih stotov na ha.

Ljudska oblast daje vso pomoč zadrugstvu in dvigovanju življenjskega standarda poljedelskih delavcev. V stari Jugoslaviji so dolgovala kmečka posestva raznim bankam 7 milijard din, do 31. junija

letos pa je ljudska oblast dala zadrugstvu kreditov v vrednosti 13 milijard din. V letu 1948 si je 2.631 obdelovalnih zadrug nabavilo radijske aparate, zvočnike itd.

Danes se v Jugoslaviji že čuti pomoč, ki jo daje kmetijstvu industrija kmetijskih strojev. Ta pomoč pa bo vsak dan večja. Nobena industrija ni v letih socialistične gradnje tako razširila svoje proizvodnje, kot prav industrija kmetijskih strojev.

Stara Jugoslavija je bila glede mehanizacije kmetijske proizvodnje ena zadnjih držav v Evropi. Kmetje so s 500.000 lesenimi plugi na isti način obdelovali zemljo, kot so jo v srednjem veku. Če bi danes hoteli nadaljevati s predvojno izdelavo plugov, bi potrebovali 70 let, da bi nadomestili tistih 500.000 lesenih plugov.

Petletni plan predvideva letno proizvodnjo 68.000 plugov, kar bo kmalu dosegli. Do začetka letošnjega leta so uspeli zmanjšati število lesenih plugov na 307.000, v prihodnji petletki pa bodo zamenjali še zadnji leseni plug.

Socialistična rekonstrukcija kmetijstva pa zahteva še veliko več. Zahteva proizvodnjo modernih kmetijskih strojev, ki lahko nadomestijo številne delovne roke. Industrija, ki izdeluje poljedelske stroje ne daje samo tehnično osnovo za socialistično preobrazbo in s preobrazbo kmetijstva ustvarja napredek kmetijstva, temveč prav tudi pogoje za hitrejši razvoj industrije in gospodarstva sploh.

Jugoslovanska kmetijska industrija pa ne izdeluje samo plugov Jugoslovanskim konstruktorjem se je posrečilo izdelati načrte za celo vrsto novih strojev, ki jih ta indu-

strija že izdeluje. Tako je izdelala izredno praktične stroje za sajenje krompirja, ki opravijo delo za 36 ljudi in posade v enem dnevu krompir na 3,5 ha. Ta stroj je skonstruiral Stanko Pervan na inštitutu za mehanizacijo kmetijstva v Ljubljani. S svojim delom nadkriljuje vse inozemske izdelke.

Osijska tovarna ima letos še enkrat večjo proizvodnjo kot lani. Izdelovati je pričela celo vrsto novih strojev originalne konstrukcije. Tako sejalni stroj za koruzo, fižol in sončnice, kombiniran sejalni stroj za gojenje sladkorne pese, repe, soje, sončnic itd., ki troši gnojilo v bližini semena, kar omogoča 20-25 odst. večji donos.

Velikega pomena, je tudi sejalni stroj za žito. Ta seje lahko tudi v 16 vrstah in obenem troši tudi gnojilo. Prihrani okrog 50 kg semena na ha. Na dan poseje do 6,5 ha in če dela 30 dni na leto, tedaj prihrani 10.000 kg semena, ne upoštevajoč pri tem prihranka delovne sile.

Docela nov proizvod je tudi izdelek te tovarne: grablje za seno. Ta nadomesti delo 40 grabljev. Robkač za koruzo pripravi na dan 4 vagona koruze. Mlatilni stroj za lan nadomešča 20 ljudi. V isti tovarni so izdelali tudi Dieslove motorje, prikladne za kmetijska gospodarstva.

Letos je mlatilo že 700 velikih mlatilnic, kiso jih izdelal v tovarni »Zmaj« v Zemunu.

Za čim hitrejšo mehanizacijo kmetijstva bodo tudi pripomogli traktorji, ki so jih pričeli izdelovati. V začetku prihodnjega leta jih bodo pričeli izdelovati v serijah, da izpolnijo veliko nalogo petletnega načrta: letno proizvodnjo 1.500 traktorjev.

hitrejša pot širokih množic sveta k resnici KRONIKA

listično osvajačno politiko ruskega carizma na Balkanu, kažejo danes v sovjetskih učbenikih, kot nesebično zaščito balkanskih narodov.

Iz vsega tega je jasno, da je postal ugled in vpliv, ki si ga je FLRJ popolnoma naravno pridobila s svojimi lastnimi zaslugami in prednjačenju v borbi za ljudsko demokracijo, velika ovira za nekatere voditelje v Moskvi.

Vpliv se je videl v tem, da so države, ki so zaostale za FLRJ,

zahtevale njeno pomoč, nasvete, da so hotele čim bolj razviti svoje vezi s FLRJ. To je šlo nekaj časa z naklonjenostjo Moskve in vzpodbudo vse dotlej, dokler se ni Moskva zavedla, da to grozi njenemu vplivu in ugledu. Ko je maršal Tito doživel trijumfe ob svojih obiskih v Varšavi, Pragi, Sofiji, Bukarešti in Budimpešti, je mera postala polna. Bolesna ničurnost je poptela koristi svetovnega socializma.

vansko madžarske pogodbe o prijateljstvu in sodelovanju. Po njegovi izjavi so Poljaki in Bolgari pripravljali podpisati prav tako pogodbo z Madžarsko, toda najprej je treba skleniti jugoslovansko madžarsko pogodbo o prijateljstvu.

CSR je intervenirala 10. oktobra, češ da ni najbolj primerno izbrani trenutek za obisk madžarskih državljanov, ker so odnosi med CSR in Madžarsko precej napeti in se bodo jeseni še poslabšali glede vprašanja o menjavi prebivalstva.

27. oktobra je madžarski poslanik Scanto izjavil v Beogradu, da bo v začetku novembra odpotovala njena delegacija v ZSSR, da podpiše pogodbo o medsebojni pomoči in prijateljstvu, vendar pa je ZSSR izjavila, da bi bilo boljše, da Madžarska prej sklene pogodbo s svojimi sosednimi državami.

2. decembra je jugoslovanski veleposlanik v Pragi obvestil zunanje ministrstvo o svojem razgovoru z Gottwaldom. Na veleposlanikovo pripombo, da bi bilo potrebno revidirati stališče CSR do Madžarske, je Gottwald odgovoril, da je na zasedanju CK KPC obširno govoril o Madžarski in poudaril, da je politika FLRJ do Madžarske pravilna, ker upošteva mednarodni položaj Madžarske in absolutno potrebo reševanja vprašanja med obdonskimi državami samimi. Gottwald je dejal, da se češkoslovaško-madžarska sporna vprašanja v tem merilu podrejenega pomena. Napovedal je sklenitev madžarsko jugoslovanske pogodbe o prijateljstvu.

20. decembra je obvestil poslanik Mrazovič zunanje ministrstvo v Beogradu, da je prihod maršala Tita v Budimpešto sprejela večina prebivalstva ugodno in s pozitivnimi komentarji. Med delavstvom, tako komunisti in socialni demokrati, se obisk kakor tudi sklenjena pogodba pozitivno komentirala.

8. aprila 1948 je notranji minister Raik sporazumno s Farkasom in Gaborom prosi, da bi delegacija petih članov madžarskega notranjega ministrstva obiskala FLRJ. Proučili bi strukturo jugoslovanske ljudske oblasti. Njihovi prošnji je bilo ugodeno. Omogočeno ji je bilo delo, čeprav so Jugoslavlani dvomili, da ta delegacija prihaja s temi namerami, ker so bili prepričani, da politbiro KPM ve za pismo CK VKP (b). Čeprav so bili prepričani, da prihajajo zato, da bi zasledili napake CK KPJ in bi jih uporabili kot gradivo proti njemu, so jih pustili delati, ker niso imeli ničesar skrivati.

«Tito je že med vojno leta 1944 ali ob koncu 1943 dovolil angleški in ameriški vojaški misiji, da lahko pride v njegov štab na osvobojenem ozemlju Jugoslavije.»

Brankov pravi, da so imeli angloameriški predstavniki na maršala Tita velik vpliv, ker se je štab, skupno z njim (kdo je torej vodil revolucijo?) preselil ob zračnem napadu na Drvar na otok Vis. Dalje je zaradi tega Tito «skoraj» pristal, da Angleži ob trenutku osvoboditve okupirajo Dalmacijo zato, ker se je Tito «skoraj» odločil, da bi odklonil sodelovanje sovjetskih čet pri osvoboditvi Beograda.

Ker se Brankov ni mogel spomniti vsega, kar mu je bilo naročeno, mu je predsednik «prišepetaval». Primer od številnih:

«Da se nekaj pripravlja, sem prvokrat zvedel 1. 1947, ko me je Ranković maja pozval v Beograd. Reči moram, da je že leta 1945 izjavil, da položaj na Madžarskem ni stabilen in da se bo nekaj zgodilo.»

Predsednik: «Da, pravkar sem vas hotel opomniti. Čakal sem samo, da končate stavek. Torej niste leta 1947 prvokrat slišali, da se nekaj pripravlja?»

Brankov: «Da, že prej sem slišal, da položaj na Madžarskem ni stabilen, da vodijo na Madžarskem politiko, ki nasprotuje jugoslovanskim koristim.»

Predsednik (je vpadel v besedo): «Gotovo ste hoteli reči, da nasprotuje Titovim koristim.»

Brankov: «Da, da... Tako sem hotel reči...» (Te navedbe prenašamo natanko po posnetkih procesa na gramofonske plošče, ki jih je prenašal radio Budimpešta.)

Podobno je potekalo tudi zasliševanje drugih 6 obtožencev. Vse je šlo hitro. Vsi obtoženci so bili zaslišani v treh dneh in vse njihove izjave so skupaj trajale samo 15 ur. Vnaprej pripravljeni mehanizem je odlično funkcioniral in vsi igralci so znali odlično svojo vlogo. Predsednik sodišča je znal spominjati in sugerirati, javni tožilec je znal čim manj spraševati, obtoženi pa so znali čim več «priznavati».

Zanimiv je tudi Gyorgi Palffy v svojih izjavah. Ta priznava, da je imelo njegovo delo v armadi več vej. Najvažnejša je bila: kadrovska politika. «Tri leta sem bil šef političnega oddelka armade in ves ta čas ni prišel niti en delavec na vodilni položaj. Nasprotno sem množično sprejemal v armado oficirje stare Horthyjeve armade, od katerih se jih je mnogo vračalo iz zapada. Ti oficirji so bili šovinistično in fašistično nastrojeni. Hitro so napredovali, podpirali sem jih in postavljali na visoke položaje.»

Zdaj pa res ne vemo, ali je to velika laž, ali pa je «slavni» CK KPM spal med tem časom spanje pokornika — ali pa — to bi bila tretja kombinacija — je delal isto, kar je počel Palffy vsa tri leta.

O pričah, ki jih je pripeljal tožilec, pravi TASS, s čimer je storil slabo uslugo organizatorjem tega procesa:

«Vse priče so navadni vohuni horthyjevske policije, provokatorji, plačani morilci, trockisti in fašisti vseh vrst.»

Po govoru tožilca, ki je hotel opraviti to burko in je tožil, da so se na procesu le malo bavili s psihologijo obtoženih, ker so le «ugotavljali dejstva», je bila razglašena obsodba, ki je naslednja:

Laszlo Rajk, Tibor Senji ter Andras Salai so obsojeni na smrt, Pal Justus ter Lazar Brankov v dosmrtno ječo in Milan Ognjenović na 9 let ječe. Vsi obtoženi so obsojeni tudi na izgubo političnih pravic ter zaplemo premoženja. G. Palffy in Bela Korondi, za katerih krivdo je madžarsko ljudsko sodišče ugotovilo, da ne spada v njegovo pristojnost, bosta izročena vojaškemu sodišču.

Po šestih dneh procesa so se režiserji spomnili, da je bilo to dovolj. Takoj zatem procesom pa se je začel nov proces, ki je s prvim v najtesnejši zvezi. To bo pa drugačen proces: še hitrejša pot širokih množic sveta k resnici.

V Zavidovičih v Bosni bodo kmalu zgotovili tvornico montažnih hiš. Računajo, da bodo 26 letos izdelali prvih sto takih hiš, pozneje pa bodo povečali proizvodnjo na več tisoč komadov. Vsaka hiša bo imela po dve ali tri sobe, kuhinjo in vse prostore za družinsko stancvanje. Izdelovali bodo tri različne tipe: v hiši bodo vgrajene omarice za obleke, v kuhinji za kuhinjsko posodo itd. Hiša bo sestavljena iz posameznih delov, katere bodo izdelovali iz lesne volne, pomešane s cementom in raznimi kemikalijami. Hiše bodo popolnoma varne pred požari, ker sestavljeni deli zaradi cementa ne morejo goreti.

Sovjetska zveza bo izvozila iz ZDA naprave za petrolejsko industrijo v vrednosti 500.000 dolarjev. Poročajo tudi, da bo ZSSR izvozila v ZDA manganovo in kromovo rudo v vrednosti 40.000 dolarjev.

Češkoslovaško ministrstvo za šolstvo je pripravilo osnutek zakona, na podlagi katerega bo ustanovljen osrednji državni urad za verska in cerkvena vprašanja.

Češkoslovaška je znatno povečala izvoz tekstilij. Tako, kakor poročajo, je CSR povečala svoj izvoz tekstilij v Turčijo leta 1948 za petkrat v primeri z letom 1947. Izvoz v Indijo in Pakistan se je povečal v primeri z letom 1937 za osemkrat, v primeri z letom 1947 pa za desetkrat. Izvoz v Avstralijo je petkrat presežal predvorn raven, izvoz z Kanado trikrat, prav tako tudi izvoz v Brazilijo.

Sovjetska strojna industrija je izdelala mnogo visoko produktivnih agregatov, ki avtomatično in brez posredovanja delavcev, izvršujejo številne proizvodne operacije. Tovarna «Intextilmas» je izdelala stroj, ki docela mehanizira proces barvanja tkanin. Novi stroj ima za 15 odst. večjo storilnost od podobnih agregatov, ki jih izdelujejo druge. Delavci znano - raziskovalnega inštituta lesne industrije so praktično preiskovali agregat, ki dviga iz rečne dna potopljeno gradivo in čisti rečno strugo. Agregat izdelujejo v tovarni strojev v Leningradu.

Državno sodišče v Pragi je obsodilo vojakarja in tajnika olomouškega škofa Teodorja Funka zaradi veleizdajstva in protidržavne delavnosti na 10 let težke ječe. Med razpravo je bilo dokazano, da je Funk pošiljal duhovnikom ilegalno okrožnico z navodili glede izvajanja dekreta o ekskomunikaciji ter zahteval od njih, da delajo po teh navodilih.

V pogajanjih, ki so bila od 23. avgusta do 13. septembra med madžarsko in avstrijsko trgovsko delegacijo, so sklenili, da bodo meddržavno izmenjavo blaga povečali na 21 milijonov dolarjev. Trgovinski sporazum med obema državama iz junija lanskega leta je predvideval izmenjavo v vrednosti 9 milijonov dolarjev. Zadnje povečanje izmenjave so izvedli v letošnjem juniju in to na 9 milijonov dolarjev.

Poljski minister za notranje zadeve je izdal ukaz, da vsa poljska župnišča predajo matične knjige državnim uradom za sklenjanje zakonov. Predati morajo matične knjige od 1890 do 1945, na podlagi katerih bodo lahko državne oblasti vodile evidenco prebivalstva.

Kakor je izjavil češkoslovanski minister za zunanjo trgovino, adpade 60 odst. vse češkoslovaške trgovine z inozemstvom na zahodne države.

Vietnamski radio je javil, da so enote vietnamske armade po osvoboditvi pokrajine Bakan pričele svoje operacije v provincih severozahodno od Bakana.

Do začetka šolskega leta 1948-49 so v Sloveniji izdali za osnovne, srednje in strokovne šole 116 učbenikov v nakladi 1.250.000 izvodov. Računajo, da so izdali po osvoboditvi 160.000 izvodov čitank Veliko knjig, ki so jih razprodali, je že razprodanih.

Rakšni so bili odnosi med Jugoslavijo in Madžarsko

Ko je bila v maju 1943 razpuščena kominterna, je CK MKP razpustil svojo partijo in jo likvidiral. Ob tej priliki je izdal proglas, toda v njem ni pozval na oboroženo borbo, čeprav so Madžarsko okupirale nemške čete. Morali so pač očuvati kadre, ki so bili na varnem v Moskvi. Od tam so prišli s sovjetskimi četami z letalom in našli partijo 110 članov v domovini.

Brž ko so prispeli v Dobreczen, je Rakosi navezal stike s CK KPJ. Leta 1945 je prišel konspirativno v Beograd, skupaj s Farkasom in Gaborom. Ti so dejansko sodelovali s FLRJ, ne pa Raik. V leih 1946, do 1948 — do izdaje IU so prihajali na lažno prošnjo višji partijski funkcionarji v FLRJ, da bi našli nasvete o borbi proti reakciji, izgrajevanju državnega aparata, sindikatov, ljudski fronti, mladini itd.

30. avgusta je prošil Rakosi polkovnika Clemila v Bukarešti, kakor navaja poročilo jugoslovanskega predstavnika:

«Na koncu postavlja Rakosi vprašanje madžarskih manjšin na Slovenskem. Pravi, da je o tem govoril z maršalom Titom, ko je bil v Beogradu in da mu je maršal obljubil pomoč KPJ. Smatra, da bo maršal izpolnil svojo obljubo, kajti ko je bil v Pragi, je opazil, da Čehi vedo, da maršal ne odobrava njihovega stališča. Dalje pravi, da izgon Madžarov iz Slovaške spravlja KPM v težak položaj. Volitve za ljudsko skupščino naj bi bile 28. oktobra in reakcija na Madžarskem v polni meri izkorišča izgon Madžarov iz Slovaške v predvolilni borbi. S svoje strani pravi, da se maršal zavzame v tem vprašanju toliko, da se izgon Madžarov iz Slovaške ustavi do volitev ali vsaj olajša tempo in način izgonov itd.

23. aprila je Farkas sporočil, da je CK KPM naročil Rakosiju, naj se

sestane z maršalom Titom. Rakosi je bil pred tremi tedni pri Stalinu, s katerem je pretresal nekatera važna vprašanja in bi se rad o tem pogovoril s člani CK KPJ. Na sestanek je Rakosi odšel 28. aprila, 2. maja pa je poslal tov. Titu zahvalno brzojavko.

V istem času je izjavil Clementis v Pragi, da želi CSR od FLRJ podporo samo v vprašanju preselitve Madžarov s Slovaške. Tega pa niso Jugoslavlani nikdar odobrili.

Prometni minister Ernoe Geroe je bil 24. maja na dopustu v Dubrovniku, kjer se je želel sestati z jug. ministrom Vujasinovičem.

3. decembra je Rakosi zahteval, da se njihovi partiji pomaga v kampanji proti madžarski reakciji. Člani veleposlanštva v Bukarešti so napisali za «Borbo» članek, za katerega so voditelji KPM izjavili, da je dosegel svoj namen.

30. januarja sta prišla v Beograd člana madžarskega politbiroja Farkas in Kadar Jolos s prošnjo, da se jim odpiše del reparacij.

7. aprila so prišli v Beograd Rakosi, Farkas, Geroe, Reval in Raik. Konec maja je prišel generalni sekretar Gospodarskega sveta Vas Zoltan na zagrebški velesesij.

7. junija je poslal CK KPM pismo CK KPJ in CK KPB ter CK KPA. Slo je za pomoč za razkrinkavanje reakcionarjev stranke malih posestnikov.

13. junija je Rakosi prošil maršala Tita, naj posreduje zanj pri Gottwaldu, da bi obiskal CSR. Tam bi razpravljali o spornih vprašanjih med Madžarsko in CSR.

27. septembra je načelnik političnega oddelka pri zunanjem ministrstvu Heltal sporočil veleposlaniku Mrazoviču, da bo prišla 5. oktobra v Beograd madžarska delegacija, da konča pogovore o sklenitvi jugoslo-

so o tem še vedno pisali in šestotični Madžarov — španskih prostovoljcev — ki so še vedno izjavljali, da so bili Bebler, Maslarič in Mrazovič povezani v francoskih taboriščih z vohuni, da so bili fašistični in imperialistični agentje.

V nadaljevanju procesa je Rajk «priznal», da mu je Ranković izjavil leta 1947: moramo si biti na jasnem, da Tito in drugi člani jugoslovanske vlade ne žele v Jugoslaviji ljudske demokratične ureditve, s tem pa tudi ne graditve socializma. Če je jugoslovanska vlada bila kljub temu prisiljena sprejeti take ukrepe, je to storila zaradi tega, ker so jo jugoslovanske delovne množice k temu prisilile.

To je bila zanimiva izjava. Preje so namreč ugotovili, da je hrabro in neustrašeno jugoslovansko ljudstvo vodilo težko in krvavo štiriletno narodnoosvobodilno borbo brez priprav, brez vodstva KPJ, sedaj pa so postavili teorijo, da se v Jugoslaviji socializem vseeno gradi — kljub temu da ljudstvo ne upošteva volje izdajalskih voditeljev.

Raik je še vedno trdil, da se je sestel leta 1948 v Pakšu z Rankovićem. Tega niso mogli zamolčati, ker je to edinstvo imelo že preveč veliko publiciteto. Čudno je le, da je Tito poslal tja z dvema spremeljevalcema člana Politbiroja in ministra za notranje zadeve, ko bi lahko vse to opravil Mrazovič sam, ki ga Tito pozna že 25 let, ki je bil

Kako je potekala burka v Budimpešti

takrat v Budimpešti poslanik, pozna madžarski jezik, ki ga varuje diplomatska imuniteta, lahko potuje kamor hoče — in ki je službeno povezan z madžarskim ministrom, katerega je vodil Raik.

«Niti danes ne moremo opustiti domneve, da drže Američani Tita v rokah, ker imajo o njem kompromitirajoče podatke še iz fašistične Jugoslavije ali iz druge svetovne vojne, podatke, ki kažejo Titove zveze z Američani, prav tako, kot imajo v rokah tudi druge današnje politične osebnosti v Jugoslaviji.»

Tudi ta izjava pomeni gotovo napredovanje. V obtožnici so na vse mogoče načine dokazovali, da narodnoosvobodilne borbe sploh ni bilo, oz. da se je ljudstvo borilo kot posamezni partizanski junaki, brez vodstva, sedaj pa pravijo, da je bilo vseeno neko vodstvo, da je vodil borbo maršal Tito — kljub temu da so ga imeli Američani v rokah.

Brankov je imel nalogo, da kot star preizkušen strokovnjak «obširno» analizira «izdajo» jugoslovanskih voditeljev. Poglejmo in primerjajmo samo dve njegovi izjavi:

«Izdaja, ki so jo izvršili Tito, Karelj, Djilas in Ranković proti mednarodnemu delavskemu gibanju, proti jugoslovanskim narodom in proti ZSSR, ni prišla po resoluciji Informacijskega urada, temveč že zdavnaj prej.»

Brankov to takole dokaže:

SVET SE JE ODPRI PREBIVALCEM

NOVE VASI V ISTRI

Nova vas je naselbina približno 60 družin v notranjosti Istrskega okrožja. Če hočeš priti tja, se moraš izpeti po lepi, deloma asfaltirani cesti do Smarij, potem pa še više v hrib po strmem klancu. Tu se postaviš ob krasnega razgleda na morje. Pod tečaj je Koper. Vtis imaš, da bi ga zadel z lučjem kamna, čeprav si napravil do sem že dolgo pot.

Od tu zavije cesta ostro v notranjost. To je slaba pot, neposuta in komaj pozna. Do sedaj je bila edina zveza vasi v notranjosti z lepimi cestami v dolini in ob obali. Oblasti, ki so do osvoboditve gospodovale v teh krajih, se niso brigale, da bi dale podeželju dobre prometne zveze. Po cestah prihaja napredek in tega so se prejšnji gospodarji bali.

Sedaj ni več tako. Pod staro cesto se vije na pobočju hriba po nasipih in zasekah nova komunikacija, ki bo povezala Smarije z Novo vasio in drugimi kraji. Ta cesta, ki bo kmalu odprta za promet, je bila zgrajena večidel z udarniškim delom. Prihajale so brigade iz vasi in tudi delavci in uradniki iz mest. Še pred nekaj dnevi so krčile zadnje štiri kilometre tri mladinske brigade «Bianka Babič» na čast II. kongresa KP STO. Na stari cesti pa ležijo skladišča osmoljenih drog, ki so pripravljeni za električno traso, ki bo prinesla luč in energijo Smarijam, Pučam in drugim vasem. Tko prihaja napredek v kraje, ki so bili pred prihodom ljudske oblasti popolnoma zanemarjeni.

V Novo vas smo prišli prav zaradi elektrike. Nova vas je dobila elektriko že leta 1947, ker so jo napeljali prebivalci sami z lastnimi sredstvi in lastnimi silami. To je primer, česa je možna ljudska iniciativa v pogojih ljudske oblasti. Seveda jim je olajšala delo pomoč, ki so jo dobili pri Okrožnem komitetu KP in ljudskih odborih v Kopru. Za majhno vas je bil to velik podvig, ker moramo vedeti, da se je ljudstvo takrat šele učilo, kako si mora vladati samo in da je bilo veliko pomanjkanje tehničnega materiala.

Danes se vrši vse delo v Istrskem okrožju po gospodarskem načrtu in material prihaja iz Jugoslavije. Tako se leta 1947 je bil problem, kako dobiti navadno železno travertino, češ šele celo električno napeljava.

Ljudje so nam pripovedovali z vidnim ponosom, kako so prišli do sklepa in kako so nalogo izvršili. Največ nam je povedal tovariš Petar, ki dela sedaj na gradnji nove ceste in je bil pionir tudi pri električni napeljavi.

V začetku je šlo zelo težko, ker vas ni imela kapitala. Po prvotnih bi morali potrošiti samo za material nad 200.000 litr, kar je veliko za vas, ki ni poznala nikoli blagostanja in ki je peliko žrtvovala med vojno. Delovna sila ni bila postavljena v proračun, ker so namerali izvršiti vsa dela udarniško.

Sele v jeseni, ko je prišlo novo vino, se je ponudila prilika za uresničenje načrta. Na masovnem sestanku so sklenili, da bo vsaka hiša prispevala določeno količino vina. Kvota ni bila postarjena enako za vse, temveč po količini pridelka. Vsačenj so namreč sklenili, da mora vsak gospodar prispevati po svoji moči, toda tudi najsiromašnejša hiša mora dobiti elektriko. Tako so jo dobili tudi nekateri vaščani, ki niso mogli prispevati ničesar v skupni fond.

VANJA

Elektrifikacija Nove vasi je pri 60 družin v notranjosti Istrskega okrožja. Če hočeš priti tja, se moraš izpeti po lepi, deloma asfaltirani cesti do Smarij, potem pa še više v hrib po strmem klancu. Tu se postaviš ob krasnega razgleda na morje. Pod tečaj je Koper. Vtis imaš, da bi ga zadel z lučjem kamna, čeprav si napravil do sem že dolgo pot.

V vasi hranijo uradne knjige in papirje iz prvih dni po osvoboditvi, ko so ljudski odborniki s se nevešto roko delali prve korake v upravi. To so zanimivi dokumenti naše svobode, ki jih bodo bodoči rodovi gotovo pregledovali z ljubeznijo in hvaležnostjo.

«Nismo verjeli v automobile, električno luč in druge nove stvari, je upadel v popovor v slikovitem narečju stari vaščan Mučo. «Mislimo, da je to samo za bogatine. Naši stari pa niti sanjali niso o tem. Svet gre naprej in vse kar je staro spada v preteklost».

V preteklost Nove vasi spadajo cilindri petrolejskih svetilk, ki so stalno epocali, kakor nam je povedala tovarišica Ana. Druga gošpodinja pa nam je pripovedovala, kako so morali med vojno, ko ni bilo petroleja, svetiti s trskami, da je bilo vsaj nekaj luči, ko je družina večerjala. Kadar je bilo vlažno, «kaneles niso hoteli goreti in otroci so jokali».

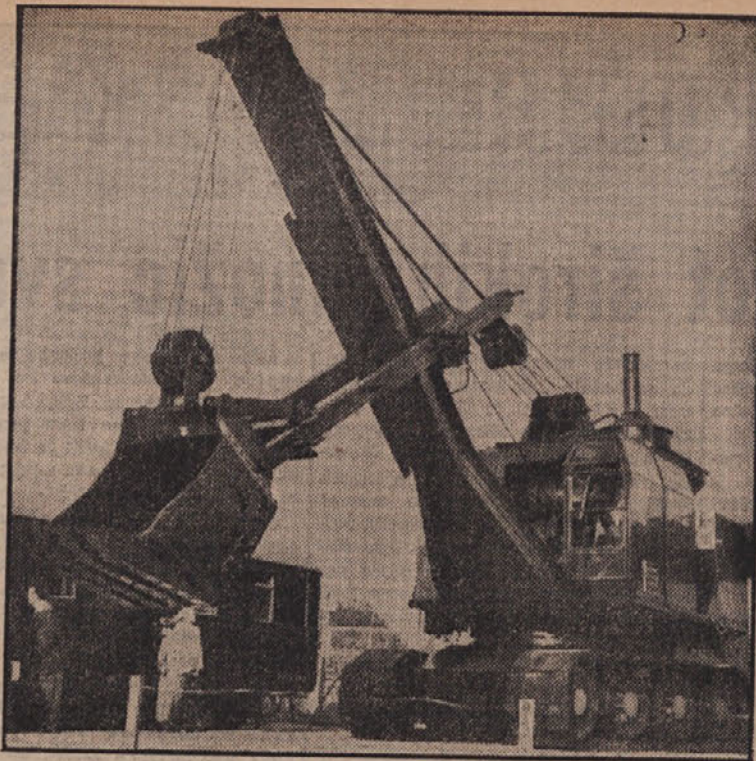
Tovariš Mihael nam je pokazal v kotu radio aparat z zvamek «Kosmaj» nove jugoslovanske izdelave. Ta aparat, ki je bil prvi v vasi, jim je poslal Prosvetna organizacija iz Kopra. Sedaj imajo radio že tri ali štiri hiše. Svet se odpira pred to vasio, ki je bila še pred leti zapuščena, kakor pretekli del naših vasi v Istri.

«Glavni pridelek naših krajev so vino in oljke, so nam pravili vaščani: koruze, pšenice in krompirja pridelamo komaj dovolj. Leta 1929 nam je zima uničila oljke, ki se dolgo niso mogle popraviti. Naše vino pa je bilo pod Italijo zadrževano, ker ga je bilo posodati preprečeno. Dela ni bilo, če smo hoteli dobiti zaposlitev v tovarni, smo morali podkupiti uradnike s prstom — seveda če smo jih imeli».

V teh pogojih se ni mogla razviti prosveta in kultura. Ljudje primerjajo sedanje čase s preteklostjo. Imajo nabavno in prodajno združno, ki čuva njihove gospodarske koristi. Dela je več kot preveč. Kadar ga ni na polju, ima vsa kdo možnost zaposlitve v tovarnah in na gradiliščih, ki poprajujejo po delavcih.

Vas si je zaslužila lepšo bodočnost, ker je bila pod fašizmom zavedna. Med vojno so prikovali fašisti peliko število mladih v specialne bataljone v Sardiniji in Južni Italiji. Toda mnogo jih je šlo v partizane.

Na tistem vaškem pokopališču spominja pet nagrobnih kamnov na žrtve vaščanov, ki so jih Nemci 2. oktobra 1944 vzeli za talce in jih pobili na zverinski način na cesti v dolini. Letos, ob obletnici njihove smrti, jim bodo vaščani postavili spomenik, ki bo spominjal, da smo si pridobili to, kar imamo danes, z žrtvijo najboljših sinov.

Mogočen parni bager jugoslovanske konstrukcije in proizvodnje

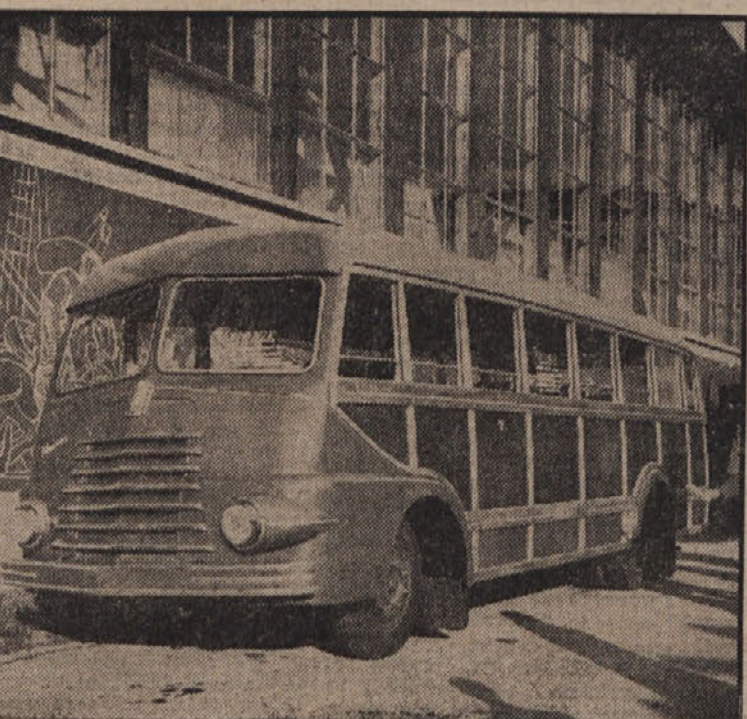
Vhod v paviljon ljudske tehnike

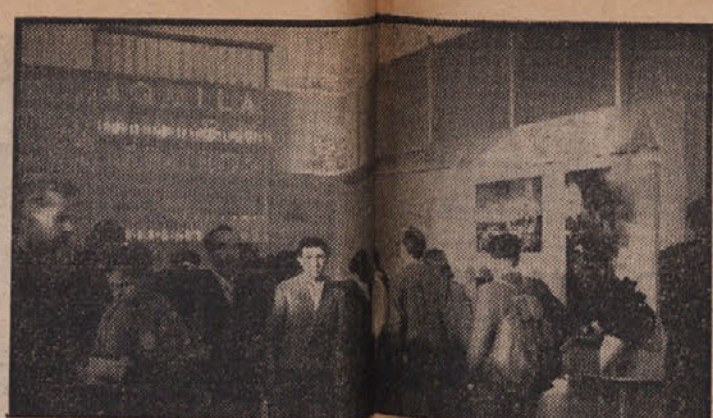
Francisova turbina domaće proizvodnje

Pogled v paviljon teške industrije

Prototip ljudskega avtobusa s Pionira

Pogled v paviljon rafinerije «Aquila» iz cone A

kečonej s svojo pojočo govoricu, zdaj Slovenci pa Italijani, pa Srbi in Slavoni, potem spet Albanci. Tu igra harmonika, tam plešejo okrog zastave kolo ob pesmi «Druže Tito» »Številni rodoljbi iz vrst obiskovalcev samih vzdržujejo red, vendar kljub velikim množici ljudstva nimajo pretežkega dela, kajti jugoslovanski delovni ljudje so disciplinirani in vljudni.

Opazujem železničarje. Mirni so, vedno pripravljeni dati pojasnila na tisoče vprašanj kar tako mirno, na drugi strani zastave stalnih razstavljačih držav. Dve pet minuti vlak, vsakih pet minut vlak, za prosto progo, za pravčasen odhod, za neoviran prihod in še vse ostalo. Resnično, nekaj takega, kar izvršujejo v velesejmskih dneh železničarji zagrebške postaje in železničarji po vsej državi, ljudje, ki jih preveča želja prispevati z vsemi svojimi silami k popolnemu uspehu velike manifestacije socialistične graditve.

VELESEJMSKI DNEVI VTISI NAŠEGA DOPISNIKA IZ HRVATSKE PRESTOLNICE

Če velja za vso Jugoslavijo pri spodobu «mravljisti» delovnih ljudi, velja to še v posebni meri v teh dneh za hrvatsko prestolnico Zagreb. V Zagrebu je velik vsakodnevni mednarodni velesojem, na katerem razstavljajo poleg Jugoslavije še številne evropske države in ZDA z izjemo Rusije, ki so pod vplivom kominformistične politike v sovrštvu do Jugoslavije. To v prvi vrsti velika manifestacija in revijo gospodarskega napredka in graditve socializma v Jugoslaviji obišče dan za dnem na deset in deset tisoče delovnih ljudi iz vseh krajev države, prav tako pa tudi močne skupine iz inozemstva (800 Tržačanov, skupina angleške mladine, francoska mladina itd.) katere vsak dan bolj zanima resnica o Jugoslaviji in s katero se hočejo seznaniti na licu mesta na lastne oči.

TURISTICNI URAD

Za vse skupine, ki prihajajo ne velesojem bodisi iz države ali pa iz inozemstva, so že v naprej pre-

Socializem ne pomeni poslabšanja standarda ali uniformiranja želja posameznikov. Socializem je bogastvo in široka izbira kvalitetnega materiala!

(Napis na velesojmu)

skrbljena prenočišča in prehrana. Organizacija je čudovita. Če pomislimo — mimogrede povedano — da se v Trstu niso ustavili kolektarji tekma po Italiji samo zaradi tega, ker niso mogli za njih organizirati prenočišč za eno noč, da pa je v Zagrebu v vsem času velesojma preskrbljeno za vsaj 50.000 dnevnih gostov, si lahko šele predstavljamo, kako mogočna je ta organizacija. Za posamezne goste iz države in tujine, ki ne prihajajo v velikih kolektivih, skrbijo turistični urad, ki posluje noč in dan na golo in v splošno zadovoljstvo obiskovalcev. Vsi mestni hoteli poleg raznih dijaških, sindikalnih in otroških domov so na razpolago gostom. V vseh mestnih in rajonskih gostilnah je na razpolago do-

bolj okusno pripravljene hrane in potreba je hitra.

Kljub popolnoma natrpanim ulicam vozijo tramvaji in takšni z neverjetno hladnokrvnostjo in prostimi nesreč tako rekoč ni.

PROTI VELESEJMU

Najbolj gosta reka ljudi, tramvajev, taksijev in drugih prevoznih sredstev se kar naprej pomika od glavne postaje proti velesojmskemu prostoru. Pred vhom v paviljone plapolajo zastave, ne eni strani nacionalne jugoslovanske in

celavake, na drugi strani zastave stalnih razstavljačih držav. Dve pet minuti vlak, vsakih pet minut vlak, za prosto progo, za pravčasen odhod, za neoviran prihod in še vse ostalo. Resnično, nekaj takega, kar izvršujejo v velesejmskih dneh železničarji zagrebške postaje in železničarji po vsej državi, ljudje, ki jih preveča želja prispevati z vsemi svojimi silami k popolnemu uspehu velike manifestacije socialistične graditve.

JUGOSLOVANSKI DEL VELESEJMA

Opisati ves jugoslovanski del velesojma in ne maramo izpustiti, da naravnost nemogoče. Pri našem obhodu skozi paviljone se bomo lahko ustavili samoprireditelji največjih uspehov socialistične graditve v Jugoslaviji.

Skozi paviljona B in L se pomimo mimo velikih gradbišč meje Jugoslaviji, ki jih ponazarjajo fotografije, makete, veliki in man-

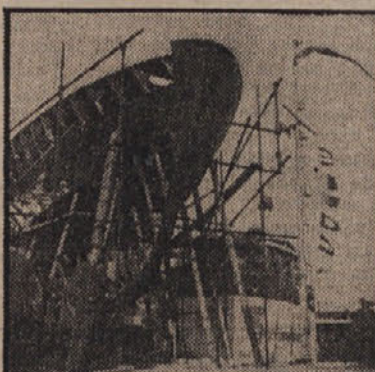
Kopalec z dvema rotorjema jugoslovanske konstrukcije in proizvodnje

Rudarski paviljon

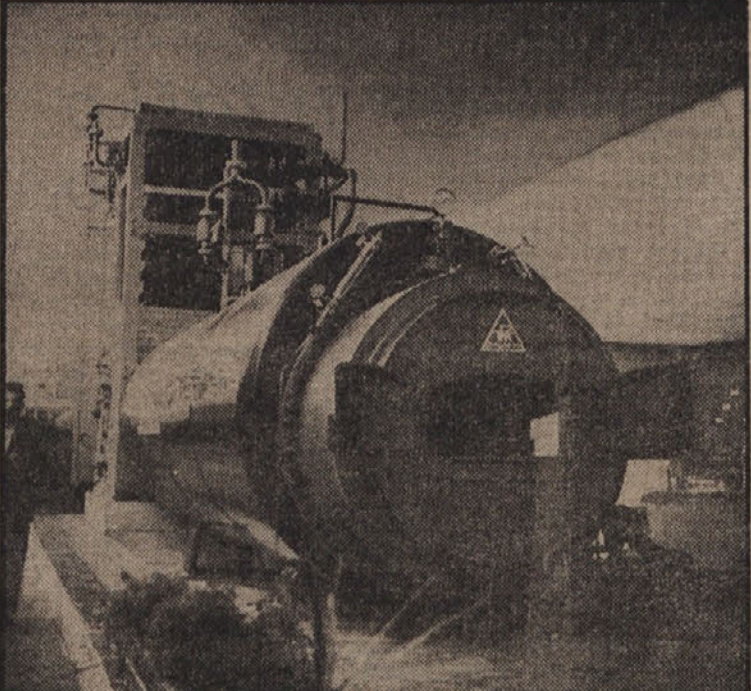

Jugoslovanski kamioni

Ladja v gradnji. V ozadju pomorski most

Nadaljevanje na 12. strani

Veliki parni kotli z vsemi napravami jugoslovanske proizvodnje

OB TEDNU MATERE IN OTROKA

KAPITALIZEM RUŠI SOCIALIZEM GRADI

otrokom lepše življenje

Po vseh civiliziranih državah poznajo zaščito matere in otroka. Vendar pa je med raznimi državami ta zaščita zelo različna in se bistveno razlikuje druga od druge.

Kaj in koliko more nuditi kapitalistični družbeni red ženi in njenemu otroku? Na to vprašanje si lahko sami odgovorimo, če pogledamo po življenju, ki ga žive ne številne delavske družine tu in tam po kapitalističnem svetu. Gospodarska kriza v teh deželah ne otroke zavestje v toplih dežjih družinski očetje večkrat zaman iščejo doli, oni ki ga imajo, trepečejo, kdaj bo tudi njih doletela ista usoda. Mati je v večnih skrbih za svoje otroke in v tej skrbi zavne si v rajhuji stiski izbire pot, ki je čisto zanjo ponižujoča.

Kakšno je bilo življenje kitajske žene? In kakšno je še danes življenje matere v kolonialnih deželah? Kako moremo govoriti o zaščiti, ko pa mora mlada mati takoj po porodu na delo, sicer izgubi že itak borzi zaslužek. Otrok je prepuščen samemu sebi, in ko nekoliko zrasta, zaide v še pokvarjeno družino svojih sctovarišev, elati se po cestah in se kar sam preživlja s prosjačenjem in če ne gre drugače, se posluži svojih rok in kmalu postane v izmikanju raznih predmetov praveci talečak.

Pa kaj bi hodili tako daleč v svet, ko si približno sliko lahko ogledamo kar tu pri nas v Trstu. Vsi že poznamo žalostno dejstvo, da je v veliki večini tržaški otrok, otrok ulice. Na tisoče družin je v Trstu, ki se bore za vsakdanji kruh, ki jih manj večna skrb za delo, pomanjkanje in tudi lakota. Koliko družinskih očetov je brezposelnih! Skrb ter žalost in čup razjedajo sožitje v družini. Otrok se v prenatrpanem stanovanju ne ve kam dati, pa tudi bolj se očetovega ozlovoljenega obraza, njegovega vpilja in razsajanja, kadar se vrne domov ozlovoljen nad težko usodo. Na čisti se zdi otroku življenje lepše. Tam ri mračnosti zatohlega stanovanja, ni sitnih obrazov in prekanj, tam sije svetlo sonce, je prustost in razposajeni smeh sctovarišev. Z njimi se zabava in igra. Se tako nedolžne igre pa postanejo kmalu slabe in vplivajo kvarno na otrokovo vzgojo.

V Trstu imamo dnevna zaveščila, ki jih je samo osem po številu, za otroke onih staršev, ki so ves dan zaposleni. Do tega zaveščila pa ima dostop le tržaško delovno ljudstvo italijanske narodnosti. Slovenci nimamo niti enega otroškega zaveščila in naši otroci so prepuščeni sami sebi brez kakršnega koli nadzorstva.

Tudi otroške vrtce imamo! A kaj, ko jih je vse premalo in njihovo število niti od daleč ne odgovarja stvarnim potrebam živenskega življa v Trstu. Otroški vrtci so delno v rokah uprave slovenskih otroških vrtcev in delno v zasebnih rokah, tržaška mestna občina upravlja le dva slovenska vrtca, nekateri pa celo vzdržujejo starši sami.

Na vseh večjih kolodvorih so lepo urejene čakalnice za matere in otroke, v vlakih pa je rezerviran poseben vagon za matere z otroki. Iste možnosti uveljavljanja v življenju, iste pravice in zaščito matere in otroka daje ljudska oblast v jugoslovanskem vojnem področju Tržaškega ozemlja. In politično zrele žene se teh pravic poslužujejo ter skušajo prepričati z dokazmi, da si žive odmaknjene od novega družbenega reda.

Ko primerjamo skrb in zaščito, ki jo nudi kapitalistični in socialistični družbeni red materi in njenemu otroku, vidimo kako ogromna je razlika med obema. Kapitalizem ruši, socializem pa gradi lepšo bodočnost otrokom in ustvarja lepše, kulturnejše, človeka vredno življenje. Zato bomo tržaške žene še bolj neizprosne v izvojevanju borbe za dosoga svojih pravic, za resnično demokracijo in napredno, demokratično in socialno državo. Izdala je med drugim novo uredbu o zaščiti noseče in doječe žene. Po tej uredbi se noseči ženi podaljša porodniški dopust za 90 dni. Drugetu mati sme

prekiniti svoj delovni čas tudi do dve uri. Če stanuje daleč od svojega delovnega mesta, lahko dela do šestega meseca otrokove starosti samo po 4 ure dnevno. Mati, ki pa ne more nikomur prepustiti otroka v varstvo, lahko prav tako dela do 4 ure dnevno do tretjega leta otrokove starosti.

Ljudska oblast v socialistični Jugoslaviji skrbi tudi za drug nam po kapitalističnem svetu. Gospodarska kriza v teh deželah ne otroke zavestje v toplih dežjih družinski očetje večkrat zaman iščejo doli, oni ki ga imajo, trepečejo, kdaj bo tudi njih doletela ista usoda. Mati je v večnih skrbih za svoje otroke in v tej skrbi zavne si v rajhuji stiski izbire pot, ki je čisto zanjo ponižujoča.

Kakšno je bilo življenje kitajske žene? In kakšno je še danes življenje matere v kolonialnih deželah? Kako moremo govoriti o zaščiti, ko pa mora mlada mati takoj po porodu na delo, sicer izgubi že itak borzi zaslužek. Otrok je prepuščen samemu sebi, in ko nekoliko zrasta, zaide v še pokvarjeno družino svojih sctovarišev, elati se po cestah in se kar sam preživlja s prosjačenjem in če ne gre drugače, se posluži svojih rok in kmalu postane v izmikanju raznih predmetov praveci talečak.

Pa kaj bi hodili tako daleč v svet, ko si približno sliko lahko ogledamo kar tu pri nas v Trstu. Vsi že poznamo žalostno dejstvo, da je v veliki večini tržaški otrok, otrok ulice. Na tisoče družin je v Trstu, ki se bore za vsakdanji kruh, ki jih manj večna skrb za delo, pomanjkanje in tudi lakota. Koliko družinskih očetov je brezposelnih! Skrb ter žalost in čup razjedajo sožitje v družini. Otrok se v prenatrpanem stanovanju ne ve kam dati, pa tudi bolj se očetovega ozlovoljenega obraza, njegovega vpilja in razsajanja, kadar se vrne domov ozlovoljen nad težko usodo. Na čisti se zdi otroku življenje lepše. Tam ri mračnosti zatohlega stanovanja, ni sitnih obrazov in prekanj, tam sije svetlo sonce, je prustost in razposajeni smeh sctovarišev. Z njimi se zabava in igra. Se tako nedolžne igre pa postanejo kmalu slabe in vplivajo kvarno na otrokovo vzgojo.

V Trstu imamo dnevna zaveščila, ki jih je samo osem po številu, za otroke onih staršev, ki so ves dan zaposleni. Do tega zaveščila pa ima dostop le tržaško delovno ljudstvo italijanske narodnosti. Slovenci nimamo niti enega otroškega zaveščila in naši otroci so prepuščeni sami sebi brez kakršnega koli nadzorstva.

Tudi otroške vrtce imamo! A kaj, ko jih je vse premalo in njihovo število niti od daleč ne odgovarja stvarnim potrebam živenskega življa v Trstu. Otroški vrtci so delno v rokah uprave slovenskih otroških vrtcev in delno v zasebnih rokah, tržaška mestna občina upravlja le dva slovenska vrtca, nekateri pa celo vzdržujejo starši sami.

Na vseh večjih kolodvorih so lepo urejene čakalnice za matere in otroke, v vlakih pa je rezerviran poseben vagon za matere z otroki. Iste možnosti uveljavljanja v življenju, iste pravice in zaščito matere in otroka daje ljudska oblast v jugoslovanskem vojnem področju Tržaškega ozemlja. In politično zrele žene se teh pravic poslužujejo ter skušajo prepričati z dokazmi, da si žive odmaknjene od novega družbenega reda.

Ko primerjamo skrb in zaščito, ki jo nudi kapitalistični in socialistični družbeni red materi in njenemu otroku, vidimo kako ogromna je razlika med obema. Kapitalizem ruši, socializem pa gradi lepšo bodočnost otrokom in ustvarja lepše, kulturnejše, človeka vredno življenje. Zato bomo tržaške žene še bolj neizprosne v izvojevanju borbe za dosoga svojih pravic, za resnično demokracijo in napredno, demokratično in socialno državo. Izdala je med drugim novo uredbu o zaščiti noseče in doječe žene. Po tej uredbi se noseči ženi podaljša porodniški dopust za 90 dni. Drugetu mati sme

Naravno
zdravljenje ran

Ce se vrežemo v prst, začne rana takoj krvaveti in s tem je že narava sama začela svoje zdravljenje. Kri, ki teče iz rane, izpere vso umazanost in vse škodljive snovi, ki so prišle v rano z nožem, s črepinjo ali s čimerkoli smo se uprezali. Zato je najbolje, da rano takoj malo pritisnemo od strani, da močno zakrvavi, nato jo zatismo. Če ni velika, jo zatismo kar s prstom, ki mora biti seveda popolnoma čist, ali pa jo obvežemo. Pri mali rani se ustavi kri sama od sebe, na prerezu se kri sesede in strdi ter tako rekoč odprti zamaši. Ta krvavi obronek varuje rano pred zunanjo nesnago in tudi pred sunkom in udarcem. V notranjosti pa strjena kri zopet združi krvne žilice, ki so bile prej prerežane, in se tako napravi nove krvne cevke. Okoli rane koža pordeli ali celo oteče; kri se živahneje dovaja, da se čim hitreje tvorijo nove stanice, novo meso in koža. Ko zraste nova kožica, odpade strjeni krvni obronek: narava je dovršila svojo zdravniško nalogo. Pri večjih ranah je seveda nevarnost večja in se moramo zateči k zdravniku. Ker je rana močno odprta, pride vanjo več nesnag in strupenih snovi, zato se lahko okuži, kar imenujemo gnojenje ali celo zastrupitev krvi. Zdravnik mora torej rano razkužiti.

Ali naj imamo rano obvezano ali ne? Pod vplivom zraka se rana celi in zdravi hitreje; torej bi bilo bolje, da je ne obvezujemo. Toda kdo nam jamči, da se odvezana rana ne okuži ali da se vsled sunka ali pritiska zopet ne odpre? Zato je vsekakor bolj pametno, da rano obvežemo.

M O D A

Dve topli domači halji za hladne jesenske dni z enokarvnega volnega blaga

O MORSKEM PAJKU

Pisati o tem, kako se pripravi dober brodet, bi pomenilo isto, kot nositi vodo v morje. Vse bolj pametno bi bilo, porazgovoriti se o tem, katere ribe so najprimernejše za okusen brodet. Vendar v sedanjem času niti to ni potrebno. Stopiš na ribji trg in že te zbodejo v oči na kamenitih mizicah tablice z napismi, ki ti povedo, katere ribe so za brodet. Vsega spaka je zbral skupaj zaslužka željni prodajalec in ti pripravil za brodet. Če ga zalotimo pri delu, vidimo, da so mu glavno orodje škarje. In kaj naj bi delal s škarjami? Striže. Striže samo eno vrsto rib, striže jim hrbtne plavuti tik ob glavi in pa del skržnega pokrova. To pa niso mačkine solze, trgovec že ve, zakaj se toliko trudi. Te, ki jih obstriguje so pajki ali kakor jim pravijo tržaški trgovci, ragni, najnovejše slovenske knjige pa uporabljajo izraz morski zmaji. Kdo jih ne pozna? Kopaš se in brezskrbno brodiš po plitvi vodi. Zabolj te, skočiš, stečeš na kopno in si ogleduješ boleči podplat, iz katerega teče kri in ki polagoma oteka. Sočustvujoči kopalci ti povedo, da si najbrže stopil na pajka.

Pajek je namreč riba, ki se cela zarije v morsko blato ali pesek, le oči so še proste in z njimi bistro opazuje okolico. Ko zapazi kaj primernega za svoj nikdar siti želodec, švigne, zagrabi, požre in se zopet potuhne v pesek ali blato. To je vse lepo in zanimivo, toda zakaj nas vendar rana skeli? Pajek ima na skržnem pokrovu dolg trn in prav tako ostre bodice ima v prvi hrbtne plavuti. Stopil si na te trne ali na bodice in te je zbadlo. Na koncu teh bodic in trnov ima pajek žleze, polne strupa in ko se ti je trn ali bodica zapčila v telo, se je strup razlil v ranjeno mesto, kar povzroči močno skelenje.

Zaradi teh trnov so se ribiči bali te ribe in se je še boje. Ko je jemljejo iz mreže, se otepa in rani človeka. O tej ribi je nastalo vse polno pravljic in rekov. Nekateri so pravili, da rana, ki ti jo zada pajek nikdar več ne ozdravi; drugi pa so trdili, da boš moral vse življenje jokati, če te zbode pajek. Zopet so nekateri hoteli vedeti, da je treba prijeti to ribo le z levo roko, da se potem ne otepa, ko jo potegneš iz vode.

Ce se hočeš na ribjem trgu dotakniti neobstrizirane ribe, te hiti prodajalec svariti, da se nikar ne dotikaj pajka, dokler ni obstrizen. Pajek je zelo dobra in okusna riba. Meso je pravcata slaščica, znana že od pamtveka. Pajek je dolg največ 40 cm. Zgoraj in ob straneh je rdečkasto siv, trebušna

stran je belkasta. Ob strani ima proge ali pa madeže, kakršne vrste je pač pajek. Proge tečejo strmo proti repu od hrbta proti trebuhu. Usta so zelo velika in grečo posevno-navpično od spodaj navzgor. Koža je trda, toda lahko jo potegnemo z ribe kot kožo jegulje. Ta riba ne živi samo v našem morju, tudi v Oceanu jo love in v Severnem ter Vzhodnem morju. Holandski ribiči je ne prodajajo; če jim zajde v mrežo, jo vržejo nazaj v morje.

Ne smemo si misliti, da je pajek lenuh, ki čaka le na plen. Je tudi odličen plavalec. Saj ima poleg kratke prednje hrbtne plavuti še dolgo drugo hrbtne plavuti in pa podobno trebušno ter močno repno plavut.

Pajek je dober jedec, vse mu pride prav, kar le gre v njegov želodec, ki je izredno velik; najbolj pa ceni razne živalce, rakce, polže in pa mali zarod drugih rib.

Naše gospodinje ga zelo cenijo in pripravljajo z njim brodet toda mojstri ust in želodeca pravijo, da je še najboljši pečen na žerjavici, ali kot nekateri pravijo na mrežici. T. P.

PRAKTICNI
nasveti

Dobro gnojilo za cvetlice v sobi. Voda, v kateri si umivala meso, je zelo dobro gnojilo za cvetice v sobi.

Kako uničiti črve v cvetličnih lončkih? Dobro sredstvo za ugonabljanje črvov v lončkih s cvetlicami je divji kostanj, ki ga na drobno razreži (4 do 6 kosanjev) in ga zalij s približno pol litra vode, nato pa pusti stati kakih 24 ur. S to tekočino zalij prst (zemljo) v lončkih. Tekočina ne povzroča cvetlicam nobene škode, pač pa se črvi prikažejo na površju, od koder jih lahko odstraniš.

Kdaj naj pijemo zdravilne čaje? Čaje za odvajanje pijemo navadno zvečer, preden gremo spat, ali pa zjutraj na tešče.

Grenke čaje za zboljšanje prebave pijemo vedno pol ure pred jedjo.

Čaje za pomirjenje pijemo večkrat na dan po požirkih in pa zvečer, eno ali pol ure pred spanjem.

Čaje za izločanje vode pri boleznih mehurja in sečnih organih pijemo po jedi.

Gotovo ste že opazile, da čaji potemne, če stojijo v železni posodi, ki ni dobro emajilirana. Kisline, h katerim spada tudi žveplova, ki je je nekaj tudi v raznih rastlinskih delih, torej tudi v čaju, se spajajo z železom v posebno spojino, temne barve. Prav isto ste gotovo opazile, če ste hranile kompot v železni posodi. Treba si je torej zapomniti, da kuhamo čaje vedno le v dobro emajilirani posodi, če bolje pa je, če jih kuhamo v posodi iz porcelana.

Pohištvo in predmete iz slame lepo očistiš s krtačo, katero namakaš v gosto kašo iz soli in vode.

Slana voda lepo čisti šipe in ogledala, ki postanejo hitro čista in blesteča.

Belo volneno jopico najbolje operemo, če jo namakamo v topli milnici; poskrbimo, da je milnica ves čas enako topla in dodajmo ji tudi malo salmiaka. Jopico samo na rahlo ožemamo, ne drgnemo, pač pa temeljito izpiramo v mlačni vodi, katero karemo nekaj kapljic salmiaka. Ko jopico operemo, jo ovijemo v belo ruto, posušimo na prepihu in zravnamo.

Usnjeni kovčegi bodo zopet lepi, če jih operemo z dobro stolčnim beljakom in nato temeljito obrišemo z mehko krpo. Mastne madeže drgnemo s toplo raztopino jelenove soli, dokler se začne peniti, nato pa jih temeljito obrišemo.

Kako zavarujemo
volno pred molji?

Volna ima velikega sovražnika: molja. Moč te živalice je pa še tem večja, ker se molji precej hitro razmnožujejo. V dobi treh mesecev leže samica molja približno 100 jajčk. Po 7 do 10 dnevih se iz jajčk izležejo ličinke. In te žrejo volno. Komaj pridejo ličinke iz jajčk, že napadejo volno. Imajo namreč izreden tek. V primernih prilikah pojedjo potomci ene samice v enem letu do 40 kg volne. V toplih deželah in v dobro ogretyh poslopjih se rode v enem letu 4 generacije moljev. Vendar se v hladnem okolju v enem letu ne rodi več kakor ena generacija moljev. Ličinke žive daljšo dobo kakor njih starši in zato imajo priliko, da pojedjo mnogo volne. Namreč 3 do 6 mesecev. Po tej dobi se ličinka preobrazi v bubo. Ta stopnja preobrazbe traja 14 do 45 dni. Zatem pa postane iz bube metulj-molj.

Kakor vidimo, je naša glavna naloga ta, da uničimo ličinke. V industriji in trgovini zaščitijo volnene izdelke pred molji na ta način, da hranijo volnene proizvode in kožuho v skladiščih, v katerih znaša temperatura zraka 4 do 5 st. C. Skladišče ohladi najprej na -9 st. C, zatem dvignejo temperaturo na 8 st. C, zatem ponovno ohladi na -8 st. C in končno ostanejo pri temperaturi 4 st. C. Vendar tudi pri tem postopku lahko ostane kaka ličinka živa.

Najenostavnejši način preganjanja moljev je ta, da oblačila krtačimo. Tako odstranimo s krtačo ličinke moljev. Vendar moramo oblačila pogosto krtačiti, če hočemo imeti uspeh. Drugi način enostavne zaščite pred molji je ta, da volnene izdelke hranimo v dobrih zavojih, ki pa morajo biti neprodušno zaprti. Vendar je to zelo težko, ker zlezejo ličinke tudi skozi izredno male luknjice do volne. Zanimivo je to, da ličinke moljev najbolj privabljajo spoten deli oblačil. Osušeni pot vsebuje namreč vitamin B, ki je potreben ličinki za rast. Za preganjanje moljev sta zelo v rabi naftalin in kafa. Sa-

mice namreč ne prenesejo pare naftalina ter kafe in zato je malo verjetno, da bodo legle jajčka na mestih, ki jih čuva močan duh teh snovi.

Vendar z vsemi temi postopki le deloma ohranimo volno pred molji. Znanstveniki so napovedali vojno moljem ter se na vse načine trudijo, da bi izumili sredstvo, ki bi popolnoma pregnalo te živalice z volne.

Velik napredek v tem pravcu je bil izum vsem znane snovi D.D.T. Volna, na katero smo brizgali raztopino D.D.T. je varna pred molji dokler jo ne peremo. Pri pra-

nju odstranimo D.D.T. Zato je dobro, da zadnji izpiralni vodi dodamo D.D.T. Pa tudi v tovarnah volnenih izdelkov dajo plast D.D.T. na volnena vlakna. Vendar ostane D.D.T. učinkovit le približno 6 mesecev.

V Angliji izdelujejo neko novo sredstvo proti moljem, ki jo nanesemo na volnena vlakna pri barvanju. Tako pridejo že na trg volneni proizvodi, varni pred požrešnostjo moljevih ličink. Vendar pa tudi ta zaščitna plast ne traja dolgo.

Danski raziskovalec so pa še nekaj drugega odkrili. Namreč to, da se nahaja v prebavilih ličinke neka snov, ki daje ličinkam možnost, da prebavijo volno. Zato so ubrali raziskovalec drugo pot: predelati volno na ta način, da bi bila ličinkam neprebavljiva. Vendar so tovrstna raziskovanja šele v početkih.

Pečena jabolka z medom

Lepa gladka jabolka operi in izkroži pri pečju precej veliko luknjo, ki jo napolni z medom ter pokrij s tem, kar si izrezala. Jabolka zloži v kozico drugo poleg drugega ter počasi peči. Pečena zloži na krožnik in daj sama na mizo. V izkrožena jabolka lahko daš ramesto medu marmelado ali kako drugo marmelado.

Strjena jabolčna čežana

Zreži in mehko skuhaj v 1/2 l vode z malo cimeta 1/2 kg neolupljenih jabol in jih pretlači. Prideni 20 dkg sladkorja, sok pol limone, malo rdeče barve in 1 do 1 1/2 dkg želatine, stopljene v 1/8 l mlačne vode. Vse dobro premešaj in daj v skledi na hladno čez noč, da se strdi.

Jabolčni žele

Dozorela a ne uležena jabolka operi razreži na krljičke, muho in pecelj odstrani. V dobro namazani kozici jih zalij z vodo, da so skoraj pokriti in počasi kuham. da se zmehčajo, a ne razkuhajo. Potem jih precedi na platnenem, na nogah narobe obrnjenega stola privezanem prtiču. Sok naj odteče, ne da bi kaj stiskala. Zmeri sok in vzemi na 1 l soka 60 dkg slad-

NASVETI

za
tržaško
kuhinjo

korja, polj ga s 1/4 vode ter naj vre, da postane bel in gost kakor kaša. Nato odmakni in vlij vanj sok iz toliko časa mešaj, da se sladkor nikjer ne drži posode. Ali pa daj sladkor kar v sok; prideni malo limoninega soka, potem pa porini kozico na zelo vroč prostor, da sok hitro vre, medtem pobiraj pene. Vre naj toliko časa, da se kapljica, ki obvisi na kuhalnici, ako jo dvigneš, gosto potegne; ali pa deri kapljico na krožnik in če se medtem, ko se ohladi, strdi, je žele dober. Umij in obriši take kozarce, ki so zgoraj in spodaj enako široki in vlij v ogrete vroče žele. Zaveži steklenice s pergamentnim papirjem ali celofanom in jih shrani na hladnem in suhem prostoru.

Hruške v sladkorju

Hruške, ki pa ne smejo biti vodene olup. Polagaj jih v vodo, kateri si pridala malo limoninega soka. Ko jih pobereš iz vode jih stehaj. Za 1 kg hrušk kuham 1 kg sladkorja toliko časa, da se potegne. Medtem zavri v položeni kozici 2 l vode s kosčkom galuna, prideni hruške, ki naj vro pet mi-

mut, nakar jih poberi na rešeto, polj z mrzlo vodo in počakaj, da se dobro odtečejo. Nato jih daj v raztopljeni sladkor, kjer naj vro. da se precej zmehčajo, toda razpasti ne smejo. Nato jih poberi zopet na rešeto, da se odtečejo. Sladkor, ki se je katekel od njih, še bolj gosto pokuhaj, ootem ga shladi, vlij mrzlega na hruške. pokrij in postavi na hladno. Čez nekaj dni poberi hruške zopet na rešeto, sladkor še bolj pokuhaj, ako ga je malo, ga še nekoliko dodaj. Zloži hruške v steklenice in vlij nanje ohlajeni sladkor; lahko tudi zmešaj v vsako steklenico malo salicilnega praška. Steklenice prav dobro zaveži ter hrani na suhem in hladnem prostoru.

Razkuževanje žitnega semena

Komaj smo pokosili otavo in izkopali krompir, že se pripravljamo na trgatve in na jesensko oranje zemlje, kjer bomo posejali dovolj prvovrstnega in zdravega žita.

Da se skoraj vsako leto pojavijo na naših žitarih razne bolezni, niso samo vzrok vremenske prilike, pač pa mogoče tudi to, da smo seme slabo ali pa sploh nismo razkužili pred setvijo. Vedeti moramo, da je razkuževanje žit pred setvijo velikega pomena predvsem zato, ker s tem lahko preprečimo mnogo glivičnih bolezni.

Ker s pravilnim razkuževanjem semena res zanesljivo uničimo glavne žitne bolezni in je sam postopek razkuževanja cenen in preprost, so v mnogih državah že uvedli obvezno razkuževanje žitnega semena.

RAZKUŽILA V PRAHU

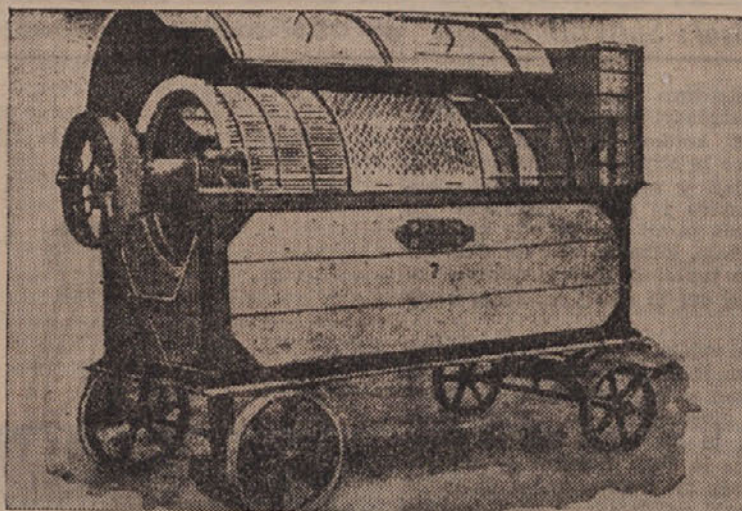
Danes najrajši razkužujemo z razkužili v prahu, ker je delo z njimi najhitrejša in najenostavnejša, če imamo izbrati med kemičnimi razkužili. Z razkužili v prahu, med vsemi najbolj poznamo «caffaro» (kafaro), napršimo seme po površini. Tako napršeno hajlaže izvedemo v posebnih sodčkih ali hruškeh. V sodček, ki drži 50 do 100 litrov, vsujemo seme do polovice ali do tri četrtine, na žito

vržemo odtehtano količino razkužila, nato sodček zapremo in ga tri do pet minut vrtimo počasi (s 40 do 60 obratov v minuti) okrog osi, ki je vdolbena skozi sodček. Pri večini praškov zadostuje, da vzamemo za 100 kg žita 200 gramov, le zaradi ovsene prašne sneti vzamemo za oves 250 do 300 g. Delovanje suhih razkužil nastopi v zemlji, ko razkuženo žito dospe v dotik z zemeljsko vlago, vendar pa njegovo delovanje lahko nastopi že pred setvijo, če vsebuje seme precej vlage. Zato razkuženega semena, ki ni dobro suho, ne smemo pustiti ležati dalje časa, preden ga posejemo, ker mu sicer zmanjšamo kalivost.

MOKRA RAZKUŽILA

Prašne semena ne zastaja po učinkovitosti za namakanjem semena v mokrih razkužilih, ki so se še pred nedavnim največ uporabljala. Pri tem postopku potopimo seme v vreči za četrt do pol ure v 0.1%no raztopino mokrega razkužila in ga v raztopini potopljene premikamo sem in tja, da izženemo zrak, ki je med zrni, da se seme res popolnoma navlaži. Po razkuženju seme razgrnemo, da se posuši.

Mokro razkuževanje lahko uporabljamo tudi tako, da seme na kupu poskropimo z razkužilno raz-

Stroj za robkanje grozdja

pinó. Skropimo iz vreča za zalivanje in seme med tem premetavamo z lopato, da se vsa zrna enakomerno navlažijo. Za 1000 kg pšenice ali rži porabimo 10 litrov tekočine, za 100 kg ječmena 12 litrov in za 100 kg ovsu 15 litrov tekočine, ki ima predpisano gostoto. Poskropljeno seme pokrijemo z mokrimi vrečami vsaj za eno uro, nato pa ga razgrnemo, da se posuši.

FIZIKALNE METODE

Razkuževanje s kemijskimi razkužili, bodisi suhim ali pa mokrim, je učinkovito proti trdi pšenični in pokriti ječmenovi sneti, nadalje proti trdi in goli ovseni

sneti, deloma pa tudi proti koruzni sneti. Popolnoma uniči ječmenovo in snežno plesen na rži in pšenici, v kolikor so okužena sama zrna in okužba ne izvira iz zemlje. Pri trdih in pokritih snetih je zrno polno črnega prahu, ki ga sestavljajo trosi. Snetiljava zrna se razbijejo šele pri mlačvi in tedaj se črn prah oprime površine zrna. Ko zrna posejemo, vzkale na njem trosi in okužijo mlade žitne klice. Iz tako okuženih bilk zrastejo snetljivi klasi.

Prašne sneti pšenice in ječmena, pri katerih snetiljava zrna na polju popolnoma razpadejo, da ostane na bilkah le golo vrteno, okužijo že cvetje in zato tleči glivni micel v samem zrnu. Tega micela ne moremo uničiti s kemijskimi razkužili, ki delujejo na glivo le, če je na površini semena, ali pa vsaj v lupini. Zato se pri teh snetih poslužujemo posebne fizikalne metode, po kateri namakamo najprej seme 4 ure v vodi, ki ima 20 do 30 stopinj toplote, nato pa za deset minut v vroči vodi, ki ima 50 do 52 st. C. Te toplote se moramo natančno držati, ker toplota nad 52 st. C poškoduje kalivost zrna, pod 50 st. C pa ne ubije micela v zrnih. Po segrevanju seme naglo ohladimo v hladni vodi, nato pa ga razgrnemo in večkrat premešamo, da se posuši. Toploto vode kontroliramo s toplomerom. V bližini imamo pripravljeno vročo vodo, ki jo po potrebi dolivamo k vodi, v kateri razkužujemo, da se voda ne bi ohladila izpod predpisane toplote.

Raztopina modre galice, ki jo ponekod še uporabljajo za razkuževanje semen, je najstarejša razkužilo za seme, kar jih poznamo. Ker pa škoduje kalivosti semena, se je res ne izplača uporabljati v tej nameni, saj imamo dovolj zanesljivih razkužil na razpolago, s katerimi laže in ceneje razkužimo seme.

Uvoz plemenske goveje živine

Področno kmetijsko nadzorništvo bo z vsoto, ki jo je stavila na razpolago VU, uvozilo sredi oktobra t. l. določeno število bikcev, brijih krav, junic in telic sivorjave pasme.

Tudi tokrat bodo bikci dodeljeni plemenitnim postajam z obvezo, da jih rejci redijo najmanj dve leti. Krave, junice in telice pa bodo dane samo tistim živinorejcem, ki se obvežejo, da bodo redili kupljeno plemensko živino čim daljšo dobo ter gojili vsa teleta (samice), ki se bodo rodila in morebiti tudi bikca, ki ga bo smatralo nadzorništvo sposobnega za plemo.

Srednja cena franco Trst (ne viševši podpore VU) bo znašala okoli 100.000 lir za bikca, 140.000 lir za brejo kravo, 120.000 lir za brejo junico in 60.000 lir za telico od 10 do 12 mesecev starosti.

Tisti, ki bi si želeli nabaviti eno izmed omenjenih glav goveje živine, se morajo prijaviti najkasneje do 11. oktobra t. l. pri Tehničnem oddelku področnega kmetijskega nadzorništva, ulica Ghega št. 6, I. Ob prijavi morajo vplačati omenjeno ceno.

Morebitna razlika v ceni (več ali manj) za kupljeno govedo bo poračunana takoj, čim bo imelo nadzorništvo dokončni obračun.

Kako bomo zemljo pripravili obdelovali in izkoriščali

Nadaljevanje iz zadnje številke

Ze zdavnaj je bilo dokazano, da s zemlja, kjer ne sejemo rastlin obenem z drugimi, nekako utruja za to vrsto rastlin in zato moramo sejati iste posevke v presledkih. Med tem časom uničijo druge rastline, ki so jim sledile, snovi, ki so jih prvi posevki pustili v zemlji in ki delujejo nanje kot strup. To menjavanje posevkov pa nam narekuje tudi spoznanje, da ima vsaka rastlina določene plevle, ki z njo odlično uspevajo. Če ne bi posevkov menjavali, bi se plevle preveč razpasli. Isto velja tudi za razne živalske škodljivce in rastlinske bolezni.

Okvirni plodored ni težko prilagoditi kolobarju. Kdor pozna svojo zemljo in se je poglobil v njeno bistvo, presnavljanje in potrebe glade obdelovanja, bo kolobar in plodored brez težav uskladi. Med rastline s plitvimi koreninami prištevamo pšenico, rž, ječmen, vse trave, fižol in druge stročnice, lan, ajdo itd. Krompir, korenje, krm-ska pesa, konoplja, grahoviča, grah, oves, sončnice, itd. imajo srednje dolge korenine. Najdaljše korenine imajo detelja, lucerna, sladkorna pesa, koruza itd.

Glede potreb posevkov glede na različno rastlinsko hrano je znano, da detelja, lucerna, grahoviča in druge stročnice ne potrebujejo mnogo dušika, zato pa vedno fosforne kisline in kalijev oksid, posebno one rastline (krmške), ki proizvajajo obilno zelene mase. Zita zahtevajo vso rastlinsko hrano v skladnem (harmoničnem) razmerju; glede na kalivost naše zemlje pa predvsem fosforne kisline. Le ječmen, ki ima malo osvojalno moč za kalijevo hrano, zahteva obilo te hrane, da jo mora zadostno in laže črpati. Koruza potrebuje predvsem kalijevo in dušično hrano. Ker laže izkorišča amoniakalni dušik od rudninskega, je zanjo hlevski gnoj najpripravnejše gnojilo.

Krompir, pesa in druge korenčnice najbolj uspevajo na rodni zemlji v stari moči. Pri nas je v navadi, da jim gnojimo s hlevskim gnojem neposredno, dostikrat šele tik pred saditvijo ali setvijo. Tak postopek je napačen in povzroča neznost tkiva, zaradi česar postanejo te rastline slabo odporne proti raznim boleznim. Posledice taknega nesmotnega postopanja pogubno občutimo posebno pri krompirju, kjer bolezni in izrojevanje posebno v zadnjih letih močno nastopajo.

RAZNE VRSTE KIPELNIH GLIVIC

Glivice alkoholnega vrenja se razlikujejo med seboj in jih je tudi mogoče ločiti po čistih plemenih in vrstah. Kakšnih prav posebno značilnih razlik pa med njimi ni. Kaže, da so se pričele razlikovati med seboj na temelju učinkov posameznih vrst grozdja in podnebja.

Na zunanji strani jagode, na koki, so glivice, ki pridejo iz zemlje in kasneje z grozdem v mošt. Te glivice (saccharomyces ellipsoideus) so skoraj vedno pomešane z drugimi, posebno z glivico «saccharomyces apiculatus», ki ima obliko limone ali hruške in se splošno pojavlja na sadju, a je malo aktivna in brez moči. Z grozdem pridejo v mošt tudi razne bakterije in plesni in so za pridelek vina nevarne. Ne mislim podrobneje opisovati aktivnost raznih glivic, seznanili se bomo le s tistimi, ki imajo svoj pomen za kletarstvo.

a) Ciste glivice, ki izhajajo iz steklenk s peničim vinom. Zanje je dokazano, da imajo večjo odpornost napram ogljikovemu dioksidu. Zato so te glivice priporočljive za pripravo sladkih in peničih vin.

b) Razne vrste glivic, ki izhajajo iz steklenic starega, močnega vina, so odporne proti alkoholu (14 do 16 odst.). Primerne so za zelo močna vina.

c) Številne glivice, vzete iz navadnih vin, ki imajo lastnost, da dajo vinu poseben duh in okus.

Sicer te njih lastnosti niso stalne. Kipelne glivice lahko zboljšajo kakovost vina, toda o tem se ne smemo predajati utvaram in mislim, da bodo glivice spremenile karakteristiko vina ne glede na sestavo mošta, na podnebje in zemljo. Okus in duh vina izhajata iz skupnih sestavin mošta in dišav, ki so v njem, ter iz onih, ki nastajajo pri njegovem vrenju. Sestavine mošta niso odvisne od kipelnih glivic. Te pa se pri kipeanju mošta razmnože v skladu z njegovimi sestavinami. Od njihove narave je odvisen razvoj dišav-arome v vinu. S tem ne mislim reči, da kipelne glivice nimajo prav nobene vloge pri tem pojavu. Nasprotno, v moštu morajo biti glivice. Da pa dobi vino harmonični duh in okus, so določene glivice boljše in pripravnije kakor druge. Glivice, ki jih uporabljamo za kipeanje mošta, morajo biti za to prikladne.

Se na nekaj se moramo ozirati pri kipelnih glivicah. Vemo, da se kipeanje razvija v dveh različnih

fazah. Prvo je burno kipeanje, drugo pa tiho.

Burno kipeanje prepreči razvoj raznih glivic in bakterij, ki jih je v moštu vedno dosti in ki ustvarjajo neugodne pogoje. Z razvojem dobrih glivic se vino takoj reši nevarnega sovražnika. Pri tihem vrenju se vino nekako ugleda in spopolni, z eno besedo dozori in dobi značaj, kakor si ga želimo.

Med kipelnimi glivicami sta dve veliki skupini, ki ustrezata omenjenim spremembam. Prva pripravlja burno kipeanje, druga, rekli bi neželjena vrsta, pa povzroča tiho kipeanje.

Ali je zmernejše kipeanje dobro? Včasih da, včasih tudi ne, če vsebuje mošt že po svoji naravi mnogo mikroorganizmov (nevidno majhnih živih bitij). Če dodamo takemu moštu novih glivic, se bodo te pomešale z drugimi. Če dosežejo premoč, bomo imeli v moštu normalno kipeanje. Večkrat se pripeti,

da kipi mošt, ki mu nismo dodali nikakih glivic, burneje in bolj energično kakor mošt, ki smo mu dodali dobrih kipelnih glivic.

Ce pa glivice, ki smo jih dodali moštu, podležejo onim, ki so že v njem, zakaj smo jih tedaj dodali? Tako se znajdemo pred problemom, kako bomo zagotovili premoč čistih glivic nad naravnimi glivicami. Upoštevati je treba, da brozge praktično ni mogoče sterilizirati, ker pridejo naravne bakterije v mošt ravno z grozdniimi jagodami. Da preprečimo razvoj divjih glivic in škodljivih bakterij, ki jih je dosti in se je bati, da bi prevladale nad kipelnimi glivicami, če so te preslabe, da bi povzročile alkoholno vrenje, je neobhodno potrebno, da poskrbimo za aktivne glivice in jih dodamo moštu (10 odst.). Ni treba da so to ravno glivice, ki povzročajo burno kipeanje. O pripravah kvasnih glivic pa se bomo pogovorili prihodnjič.

Kipeanje mošta

Ker v moštu in vinu delujejo razne glivice, bakterije in kvasila, je pri pripravljanju vina, spoznavanje vseh teh živih bitij in vplivov, ki pospešujejo njih razvoj važnega pomena.

Za kletarstvo so najpomembnejše kipelne glivice alkoholnega kipeanja. Glivice, ki povzročajo alkoholno kipeanje, imenujejo saccharomyces. Pri pravilnem kipeanju dobimo iz mošta stanovitno vino harmoničnega okusa. Nepravilno kipeanje pa da nestanovitno in manj vreden proizvod. Na kipelne glivice in njihovo aktivnost vplivajo razen plemenskih lastnosti njihova večja ali manjša selekcija in razni zunanji elementi kakor: sestava mošta, prosta kislina, sorazmerje tanina in beljakovin.

Alkoholne glivice zahtevajo za svoj razvoj in razmnožitev znatne množine dušičnih snovi, da morejo zadostiti zahtevam glivic, zato da se naglo množijo in razvijajo. Dušične snovi so v moštu neobhodno potrebne. Nasprotno je v vinu, kjer so te snovi škodljive, ker dajejo hrano raznim bakterijam, ki nam vino pokvarijo. Zato pazimo, ko je vino pokipelo, da s pretakanjem te snovi (beljakovine) odstranimo. Pri pretakanju pridejo beljakovine v dotik z zrakom, se razkrojijo in

padajo na dno soda v tako imenovano drožje.

Da se morejo kipelne glivice dobro razvijati in proizvajati alkoholno kipeanje, potrebujejo že od začetka zadostno množino kisika. Ce kipeanje preneha poneha in je mošt še sladke, moramo mošt prezračiti. Na ta način se kipeanje spet obnovi. Tudi množina vode vpliva na aktivnost kipelnih snovi. Slabo kipijo ravno tako tudi pregosti mošti, v katerih je preveč sladkorja. Kipelne glivice se najbolj razvijajo v moštu, ki vsebuje 5 do 13% sladkorja. V moštu z gostoto 13 do 20% sladkorja je kipeanje že počasnejše. Ce pa je v moštu več kakor 20 odst. sladkorja, moramo skrbeti za njegovo zračenje in za višjo temperaturo, ako hočemo, da ves pokipi in nam da dobro vino.

Kako pa je s temperaturo pri kipeanju? Za alkoholno kipeanje je najugodnejša toplota med 15 in 25 stopinj C. Ce vre mošt pri nižji temperaturi, na pr. 5 do 15 stopinj C, je kipeanje zelo počasno in nepopolno, posebno če vsebuje mošt večje količine sladkorja. Razen tega lahko pri nizki temperaturi razne škodljive bakterije, ki so v moštu, premagajo kipelne glivice in nam s tem pokvarijo pridelek.

Pri temperaturi od 25 do 35 stopinj C je kipeanje zelo naglo in temeljito, toda vino nima nikdar tistega prijetnega, finega okusa kakor pri kipeanju pri temperaturi od 15 do 35 stopinj C. Zato je popolnoma razumljivo, zakaj se fina, svetovno znana vina pridelujejo bolj v mrzlih krajih in ne v vročem podnebju.

Pri temperaturi 40 stopinj C. kipeanje pojema in končno preneha.

Pasteur je ugotovil, da proizvajajo kipelne glivice razen alkohola in ogljikovega dvokisa pri kipeanju še glicerina, jantarjevo kislino, razne dišave itd. Pasteur je ugotovil tudi, da 100 delov sladkorja da 105.65 pri-delka v gramih; in sicer:

alkohola	51.10 g
ogljikovega dvokisa	49.20 g
glicerina	3.40 g
jantarjeve kisline	0.65 g
snovi za razvoj glivic	1.30 g

Skupaj 105.65 g

Ce je kipeanje normalno, se pri alkoholnem kipeanju razvija tudi nekaj očetne kisline. Njena množina je vedno v sorazmerju z množino sladkorja v moštu, in sicer je je približno ena dvajsetina sladkorja. Pri kipeanju najdemo v moštu tudi sledove drugih kislin, ki pa v praksi nimajo nobenega pomena.

NAZAJ V NAFTALIN

NOVELA *Napisal: SLAVKO KOLAR*

Ilustriral: IVO REŽEK

Višje in nižje sarže so se srečavale brez posebnega rešpeкта, brez tistega globljega občutka razdalje, razgovori so se sukali čistopome, ščansko: o moki in krompirju, o masti, kolikor pa so zašli v vojaške stvari, so se zamoteli v nedoumne in strašljive novice o nesrečah partizanov, ki so se začeli pojavljati v neposredni bližini glavnega mesta, ki so rušili proge in mostove in delali neverjetne čudeže, in dalje kako se je brez boja vdala ta ali ona stotinja kar sku-paj s poveljnikom, ali pa se je zašepetalo, kako je zdaj ta, zdaj oni poročnik skrivnostno in prav sumljivo izginil iz samega ministrstva. Odšel je dedec na dopust za nekaj dni in odtlej je, kakor se že pravi, »izginil kakor dim«.

Cepprav sam ni bil niti več pravi vojak, je gospod Jendek gledal vse to z globokim, težkim gnevom in se ni nič prav znašel. Še najbolj od vsega pa ga je bolelo, da sam v tej zmešnjavi ni mogel ničesar popraviti in da se nanj tudi nihče ni nič kaj oziral. Tisto malo pozornosti, ki so mu jo kazali, je šlo očitno bolj na račun njegovih let, kakor pa njegove stopnje in časti. Posebno je bilo občutiti, kadar je naletel na kakega ustaša ali Nemca, kakor da mu je nesramnežu na nosu bral: »Domobranski polkovnik — silno važno!«

Prav za prav pa mu vsega tega ni bilo treba. Lahko bi bil ostal v civilu, premoget je toliko, da bi lahko živel, a kaj, ko mu vrug ni dal miru.

Bil je nekoč avstrijski oficir, vselej strumen, ponosen na svoj majorski čin, ki je v njem dočakal zlom svoje ljubljene in nepozabne Avstroogrske monarhije. Ponosen je bil na svoje (če se vzame natančno, ne ravno tako slavne) podvige v Karpatih in Galiciji, šteman na svoj kronski red in vsa ostala odlikovanja, ki sta ga z njimi okrasila Franc Jožef Prvi in Karel Zadnji, in od vsega tega sta mu poleg spominov ostala še do petinšestdesetega leta vzravnana, marcialna drža in odkrit prezir do vsega, s čimer naš je osrečilo 1918 — leto.

Ko je leto, dve okušal srečo v jugoslovanski vojski nekoč po Pirotu in Bitolju in se ni mogel pomiriti z novimi manirami, je zaprosil in dosegel upokojitev ter je z lahkim srcem odločil odvrtno srbsko uniformo. Našel je službo najprej pri nekem ameriškem petrolejskem podjetju, potem v lesni stroki, nazadnje pa se je osamosvojil kot predsednik za promet z nepremični zemi. Sicer je bilo vse to komaj vredno človeka, ki je v sebi tiho negoval stare viteške misli o časti, toda posel je posel in gospod Jendek je prodajal tuje in pridobil zase dve lepi hiši. Prodajal je del očiševine in si blizu Stenjeveca pripravil posestevce kakih dveh, treh orolov in se z vso dušo vrge na gospodarstvo.

Kupoval je in prebiral vse kmetijske strokovne knjige, od Mandekičevega koledarja dalje in kmalu postal živa nevarnost vseh agronomov, ki jim je odkrjal izjavil nešteto nasvetov, da je polet sam prešel v ofenzivo s svojimi strokovnimi vidiki, svojimi izkušnjami in znanjem, in da ga mati rodila takega agronoma, ki ga on s svojimi vprašanji in nadstrokovnim znanjem ne bi nagnal v kozji rog. Kajti on je pridelal najlepše breskve, marelice in hruške, prigojil najredkejše vrste grozdja, najdebelejši krompir in vse tako. Pri tem se je bridko jezil na svojega viničarja in ga zmerjal z največjim tatinom in lopovom obenem, pa s strokovnjakom brez brihtij.

Na lepem je vso to idilo podrl zlom kraljevine Jugoslavije. Seveda je od srca pozdravil ta zlom in prepričeval gospo Melito in kuharico Barico, da je to že kdaj napovedal. Posebej mu je go-dilo bedno razsulo takratne jugoslovanske vojske in figarstvo generalov. Bilo mu je toliko slajše pri srcu, ker je on sam morda prav pred tistimi oficirji leta 1914 pod Potiorekovo komando dvakrat tako junaško želel iz Srbije.

V ostalem je Rudolf Jendek spadal med one srečnejše, ki se ne opletajo s politikom. Bil je inostal oficir, po nesreči postal trgovec, se z veseljem zanimal za gospodarstvo, politika pa mu je bila za postopajo, kričanje in špekulante. Njegov politični nazor je bil strnjen v tri besede: avtoriteta, red in delo. Vsakogar, ki ni za to bi bilo treba najprej kreniti po prstih, če bi mu to re zaleglo, pa ga brez pardona krenititi po glavi.

Vendar se je pričel sčasoma, pod vplivom raznih uglednih meščanov, ki je z njimi prihajal v družbo, buditi v njem hrvatski patriotizem; tem bolj ko se je na prigovarjanje te gospode vpisal v plemenito, viteško Družbo bratov hrvatskega zmaja, ki so ga vanjo sprejeli s tako svečano in tajinstveno ceremonijo, da je bil ganjen do dna duše. Redno je glasoval za opozicijo in celo tudi takrat, ko je bilo glasovanje javno.

Imeni Mussolinija in Hitlerja od kraja zanj nista imeli nikake posebne veljave ne privlačnosti. Se iz vojnih časov mu je običal na duši prezir do Italijanov in gabila se mu je njihova abesinska pustolovščina. Pri Hitlerju ga je strašno motilo, da se je mogel tak bivši kaplar in pleskar povzpeti na grbo tako velikega naroda, kakršen je bil nemški. Ko pa je doživel, kako se ta kapla stavlja po robu celemu svetu, kako vsej Evropi žene strah v kosti, kako se mu celo Chamberlain z marelo prihaja poklanjat, in s kako silo je pogazil Poljsko pa Belgijo, Holandijo in Francijo, ej, tedaj se mu je zasvetilo v možganih, da je oni vendarle s hudičem »in da se tisti pleskar le razume »na bukve«. Saj je tu dovršeno izdelan načrt, tu je strahovita oborožitev, tu je organizacija, tu je sila. Ta narod bo nazadnje ponorelo Evropo še pameti naučil, naučil jo bo kaj je red in kako je treba ubogati in delati!

— To je tisto, kar bi tudi nam bilo treba!

Zato je bil tudi gospod Rudolf Jendek med onimi, ki so Nemce pozdravili iz vsega srca, ko so onega nesrečnega 10. aprila 1941. leta nemški tanki tako brez vsake muke goseničili sredi po mestu Zagrebu. Kakor koli pa je bil razigran in prežet zmagoslavne zanos, se mu vendar niti v sanjah ni zazdelo, da bi se tudi sam mobiliziral za ta divni novi red, ki se je tako čudovito navezal na oni njegov stari red. Res je v listih prebiral pozive bivšim oficirjem slavne avstroogrske cesarske vojske, naj se tudi oni prigrasijo, čital je in videl, da so se odzvali tudi še nek njegovi stari soolci, šestdesetletniki kakor on sam, in celo že nekateri precej starejši, ki so komaj predstavljali svoje revmatične starčevske kosti.

Nekega dne pa ga je poklical sam veliki vojskovodja Kvaternik in mu začel tako prijateljsko-ostro, docela v starem slogu in v nemško-hrvatskem jeziku prebirati kozjiki molitvice.

— Also, moj dragi Ruco, kaj se obotavljaš? Kaj ne veš, ne vidiš, da te domovina potrebuje in čaka. Taki krepki Soldaten, kakor si ti, so meni potrebni...

Tedaj se je začel gospod Jendek izgovarjati na starost.

«Kakšna starost?» je skočil silni »vojskovodja«. Mar sem jaz mlajši?... Kaj je to ena in šestdeset let, in poleg tega, si ti noch immer ein wackerer Bursche, človek bi ti jih ne prisodil niti pet-

deset... Kakšno šaržo pa si včasih imel?... Major? Also gut, jaz te napravim za enkrat za polkovnika. Sva bot, je v redu?

Rudolf Jendek je bil zbezan in zmešan kakor zelenobrati kadet. Kdo bi se ustavljal taki vabi?

Sicer je imel Rudolf Jendek še do zadnjega tedna o tem Kvaterniku svoje misli. Presodil ga je za puhoglavca, za megalomana, gobezdalo in gizdaljca, ki se je izdajal za generalštabnega oficirja, čeprav to v resnici ni bil in za kaj takega tudi nikoli ni bil sposoben... Toda sedaj se mu je to mnenje na mah ne le sprebrnilo, marveč se je gospod Jendek zaradi njega tiho pokesal. Saj je to vendar sijajen, velik človek, široko razgledan in odločen.

Vznenmirjen, kakor že zdavnaj ne, se je podviral domov in z drhtečim glasom, s komaj zadržanimi solzami v očeh, razglasil veliko novico svoji dragi Meliti. Tudi v njenih lepih očeh so zaigrale solze in srečna sta se objela. V hiši je tedaj nastal nered, kakršnega še niso pomnili. Odpirali so omare, iz škafel so v naglici jemali stare dekoracije, iz naftalina so privlekli na dan stare uniforme. Seveda so bile gospodu polkovniku vse pretesne. Zato so takoj tekli h krojaču, ki je imel že brez tega polne roke dela.

Tiste noči niso nič kaj mirno spali. Od majorja preskočiti na polkovnika in to, kakor pravi vojskovodja, samo »za sedaj«. Ta »za sedaj« se je prav posebej zapičil v uho gospoda Jendeka in mu je stalno sladko pozvanjal in ga mamil, kakor nekoč ljubzenski obeti neke sijajne ženske, ki se je ni niti upal pozeleti.

Rudolf Jendek še v mlajših letih ni imel ravno prebogate fantazije, toda zdaj je kakor kukkšan stremuški poročnik sanjal o generalškemu činu, rdečih našivih, o vsem tistem, kar je že zdavnaj in nedosežno zaspalo in zamrlo v njegovi duši.

Toda stvarnost, kakor je pač že v človeškem življenju, oziroma vse ono, kar se je potlej zgodilo, je bilo mnogo manj poetično.

Naglo se je izkazalo, da hrvatski narod ne bo tako poceni ali celo brezplačno preživel splošno svetovni zlom in razdejanje, kakor so si to utvarjali rodoljubni purgarji pri kozarcu vina. Marsikaj ni bilo po okusu gospoda Jendeka. Ne razmere ne ljudje in tudi sama »državna vlada« ni bila taka, kakor bi morala biti v tem »novem redu«.

Spočetka so ga poslali v Bjelovar, nato v Banjaluko. V prvem kakor v drugem kraju se je izkazalo, da ni dorasel položaju. Predvsem mu nikakor ni šlo v glavo, da je vse to, kar se dogaja, prava »revolucija«. Kakor so ustaši prepričevali sami sebe in ljudstvo.

— Kakšna »revolucija!« — je godrnjal polkovnik Jendek, ki mu že sama beseda »revolucija« nikoli ni bila nič kaj po godu. Le kako morejo izgubljati besede o nekakšni revoluciji, ko so jih pa pripeljali Nemci in Italijani?... Tudi sam sem bil, hvala bogu, desetega aprila v Zagrebu, pa nikjer nisem videl upora, vse je bilo tiho, preplašeno, izumrlo, vse dokler niso prišli Nemci. Kje so bili tedaj ti hrabri ustaši, še sam vrug ne ve, zdaj pa se temu pravi revolucija!...

Čudil se je polkovnik Jendek in štel Hitlerju v zlo, da je prepuštil ustašem tako deželo, kakršna je Hrvatska. Mar bi bil postal kakšnega svojega generala in šlus! *Nadaljevanje prihodnjič*

Velesejski dnevi v Zagrebu

Nadaljevanje s strani 8-9

dvodelni mlinski valjar, motorno kolo 750 cm³, računski stroj »Zagreba«, kolesa, nove tipe elektromotorjev, hidravlična dvigala za kamione, buidne ure, kopalne stroje za repo in bombaž, strožilnico PT 1500, pisalne stroje in razne avtomobilske stroje.

V naslednjem paviljonu razstavljajo jugoslovanske ladjedelnice »3. maja«, »Uljanik« in »Vicko Krstulović« ter ladjedelniška industrija »Aleksander Ranković«, »Rikard Benčić«, »Vulkan«, »Svijetlost«. Med razstavljenimi predmeti so: parni stroj 600ks, propeler, model motorne ladje »Zagreba«, kabina poveljnika motorne ladje »Učkan«, poveljniški most, kompresorji razne velikosti, Diesel motor 400ks, pnevmatsko kladivo, hidravlični krmilni stroj, mehanski telegraf, itd.

Skozi paviljone, v katerih razstavljajo svoje izdelke zveza invalidov NOV, skozi paviljon ljudske tehnike in radiofonije ter skozi paviljon gozdarstva in lesne industrije pridemo do bisera letošnjega velesejma — do proizvodov jugoslovanske težke industrije. Tu bi bilo

vrtno popisati vsak stroj posebej, ker vsak zase predstavljajo ne samo izredne podvige jugoslovanskih delavcev, temveč tudi sposobnost jugoslovanskih inženirjev, izumiteljev, novatorjev itd. Seveda bi nas tako opisovanje zavleklo predaleč, zato bomo samo našli nekatere proizvode, ki jih čitateljem prikazujejo tudi naše fotografije: Kamion »Prvenec«, avtobus »Ljudski voz«, krogični ležaji, Francisova turbina, Feljtonove lopatice, velikanški parni bager, lokomobilski kotel z vsemi napravami, ekscentrična stiskalnica, rotacijski kopač z enim in dvema rotorjema, stroji za sejanje repe, za saditev krompirja, motorna stiskalnica za seno, motorna sekalnica, generator mariborskega otoka, elektromotorji raznih moči in vrst itd.

Posebno okusno in bogato opremljen je rudarski paviljon, ki verno prikazuje vse bogastvo Jugoslavije, zelo lepi pa so tudi paviljoni folklorne, turizma, prometa, prosvete in kulture, paviljoni masovnih organizacij, zadržugarstva, poljedelstva in drugi.

Med novimi knjigami

V zbirki Klasje (18.—19. zvezek) je Državna založba Slovenije izdala roman Ivana Cankarja Na klanec. Ta roman je med vsemi Cankarjevimi deli gotovo najbolj priljubljeno delo in to med najširšimi sloji. V romanu, ki je avtografskega značaja, je Cankar postavil najlepši spomenik materi v vsej slovenski literaturi. Izdaja v Klasju je opremljena z uvodom, v katerem je urednik podal pregled Cankarjevega dela, razčlenil avtobiografske osnove romana ter označil podobe in okolje, v katerem je delo nastalo.

Ta zvezek Klasja, ki je izšel po daljšem premoru v izdajanju knjižice te zbirke, je mnogo lepše nastanjen in opremljen kot dosedanj zvezki. Z boljšim papirjem, knjižnim tiskom, vestnejšo korekturo in lepšo opremo se je tako zbirka Klasje uvrstila med najpomembnejše ljudske izdaje slovenskih knjižic.

Jack London: Beli očnjak (Založba Mladinska knjiga). To je znana povest Londona, katere glavni junak je pes. Pisatelj pripoveduje, kako se pes, vajen le divjine, naseli med ljudmi ter spozna njih moč ter oblast. Z Indijanci potuje okoli, kasneje pa premenja lastnika, ki ga izuči za borbo s psi in volkovi ter si s tem služi kruh. Ob nekem spopadu z drugim psom ga neki rudarski uslužbenec reši sigurne smrti ter ga vzame s seboj v San Francisco. Tam reši pes, v nekako zahvalo, svojega dobrotnika pred pobeglim kaznjencem. Beli očnjak je kvalitetno delo svetovno znanega pisatelja, ki bo nedvomno tudi med našo mladino našlo obilo hvaležnih čitateljev.

Kočič Petar: Vukov gaj in druge črtice. To je zbirka črtic, ki je izšla kot 22. zvezek Male knjižnice pri Slovenskem knjižnem zavodu. Kočič je bosanski Srb, ki je živel v drugi polovici preteklega stoletja. V svojih povestih in črticah je obravnaval predvsem avstrijsko okupacijo Bosne in Hercegovine. Tudi v delih, priobčenih v tej knjižici obravnava isti motiv. Urednik je na koncu knjižice dodal nekaj informativnih besed o avtorju in njegovem delu.

Ivan Potrč: Lacko in Krefli in Izdajalec. Kot 21. zvezek Knjižnice slovenskega gledališča, ki jo izdaja Slovenski knjižni zavod, smo dobili knjižni izdajki dva dramska teksta Ivana Potrča. To sta drama Lacko in Krefli ter dramski prizor Izdajalec. Drama Lacko in Krefli, ki je doživela uspeh na odru ljubljanskega in mariborskega narodnega gledališča, obravnava propad grun-tarske družine na slovenskem Stajerskem.

POMEN VELESEJMA

Ko je pri otvoritvi velesejma govoril jugoslovanski minister za zunanjo trgovino, je med drugim dejal: Prva in osnovna naloga našega velesejma je, da pokaže jasno in konkretno našim delovnim ljudem in tujcem, kaj lahko ustvari nova Jugoslavija, kaj lahko ustvari svoji delovni ljudje, kaj lahko ustvari mali narod, če ga pravilno vodijo, če je osvobojen izkoriščanja in če se zaveda, da dela zase in za svojo boljšo bodočnost, z drugimi besedami mora ta velesejem prikazati, kako lahko mali narod s svojimi silami v določeni mednarodni zgodovinski situaciji gradi socializem, obrani svojo neodvisnost in si zagotovi boljše življenje samo če je narod v tej borbi složen in enoten, samo če ima tej nalogi doraslo vodstvo.

Mi, izven meja Jugoslavije, pa lahko rečemo še več: V nas je zagrebški velesejem učvrstil vero v novo Titovo Jugoslavijo, v njeno pravilno in pošteno pot, v njeno pravično stvar in njeno pravično borbo, v zmago njenega socializma. U. I.

«SKUPINA ZELENIH» V GALERIJ SCORPIONE

V galeriji «Scorpione» je odprla razstavno sezijo 1949-50 skupina mladih tržaških slikarjev in kiparjev. Menda se zato imenujejo zeleni Prvi nastopi «mladih» začimnikov, so vsekakor tvegana zadeva, kakor so nujna in potrebna: enkrat je pač treba začeti. Naj tudi kritika sprejema nastop prvecev naklonjeno in prizanesljivo, mora vendarle ugotoviti, kje bron zveni, ali je sledu umetnosti ali ne.

Nastop «zelenih» je nedvomno posrečen, četudi skupina ni enotna po kakem skupnem programu in nameni niti po umetniški višini razstavljenih del. Druži jih pač mladostni stvariteljski ogenj in iskrenost namenov.

Ce so dela nekaterih še močno začetniška, so vendar zanimiva s svojimi razpoloženji, kot n. pr. akvareli B. Rive, ali olja Renato Lutise z živahno dekorativnostjo. Risbe C. Cernigoja so sicer skromne, vendar gotove po tehniki in atmosferi v mejah, ki si jih je zastavil mladi slikar.

Nino Ferfoglia je gotovo eden najbolj zrelih med razstavljalci s svojimi olji v rahlih svetlih barvah, ki spominjajo na impresioniste, ako ne bi izrazite forme predmetov vodile sled drugam. Zelo krepko učinkuje njegov «Slepi harmonikar» s svojo izrazitostjo in občutjem ter tehnično dovršenostjo. «Stanovanjska odpoved» je tudi kompozicijsko široko zamišljena, vendar je socialna tema morda nekoliko preveč konvencionalno patetična, niti tehnično dovolj izdelana. Dobra, bolj harmonična sta starčeva glava in slikarsko tihožitje, kjer barve bolje spremljajo slikarjevo zamisel.

Luciano Ferfoglia se nam kaže še neuravnotežen z modernističnimi poskusi ki s svojo racionalnostjo ne prepuščajo, ter z realizmom dveh temper, ki učinkujeta z mladostno barvno svežino in spontanostjo zamisli.

Marcello Manetti je v svojih risbah s tušem tehnično in po izrazu gotov in zelo slikovit, v veliki oljni kompoziciji malo manj, morda kompozicijski nekoliko razbit in nejasen.

Ireneo Ravalico je gotovo med najmočnejšimi na razstavi, vendar je še razdvojen v izraznih sredstvih svoje umetniške osebnosti. Pri dveh ženskih glavah podaja v krepkih potezih bistveno fizično in duševno fiziognomijo osebe, medtem ko v tihožitjih zapada v barvno sladko omleknost.

Dolores Fallada ima pač več daru za kiparstvo kot za slikarstvo s svojim globokim smislom za plastičnost, ki ga ni nič manj v njenih

akvarelih. Njeni «nudi» so polni zadržane izrazne sile. Tudi «Pokrajina» je iskreno občutena.

Skupina kiparjev je zelo močna, morda ne manj od slikarjev.

Cerne je že večkrat razstavil in mu umetniških kvalitete gotovo nihče ne oспорava, vendar njegove abstrakcije nikakor ne prepričajo s svojo (razumarsko) narejenostjo. Zdi se nam škoda njegovih umetniških darov za tako brezplodno

delo. Tudi so to čisto nekiparska, neplastična dela. Taki predmeti bi se lahko obdelali s tehniko kovane- ga železa ali celo risbe, oz. grafike.

Tudi Maovaz je že z uspehom razstavljal, vedno svoj priljublje ni predmet, konje. Občutek bolečine, smrti krčev, ki jih izraža, so dobro podani v številnih risbah, morda bolj kot v veliki skulpturi padlega konja.

Marino Zuccheri še ni toliko gotov samega sebe kot prejšnji. Je večji realist, vendar se ni našel svojih izraznih sredstev v svojem prizadevanju, četudi mu ne moremo oспорavati plastičnega smisla.

JELINCIC

Luciano Ferfoglia,

Pevski zbor

Kulturno življenje Ljubljane

Ob tridesetletnici svojega obstoja je slovenska univerza dobila novo pomembno ustanovo. Z uredbo vlade LR Slovenije je bila pred kratkim ustanovljena nova gozdarska fakulteta. Ta fakulteta sicer ne bo povsem samostojna, temveč bo združena z že obstoječo agronomsko fakulteto, ki bo tako imela dva oddelka: kmetijskega in gozdarskega. Kljub temu pa ni zato pomen nove fakultete nič manjši. Gozdarska fakulteta je zelo pomembna za gozdarsko znanstveno delo ter za vzgojo visoko kvalificiranih strokovnjakov gozdarstva in lesne industrije.

V stari Jugoslaviji smo v Sloveniji imeli le eno gozdarsko šolo in smo v tem pogledu močno zaostali za ostalimi kulturnimi narodi. Po osvoboditvi je seveda bilo treba to napako preteklosti čimprej popraviti. Ljudska oblast je že jeseni 1945 ustanovila vrsto ustanov za strokovni dvig kadrov gozdarstva in lesne industrije. Ustanovljene so bile gozdarske šole, v Mariboru in Ljubljani, industrijska šola v Novi Gorici, lesnoindustrijski odsek Srednje tehnične šole v Ljubljani ter končno še Gozdarski inštitut Slovenije za znanstveno in raziskovalno delo v gozdarstvu. Vse te ustanove so vzgajale in še vzgajajo veliko logarjev, gozdarjev, lesnih manipulantov, lesnih in gozdnih tehnikov in drugih strokovnjakov. Z ustanovitvijo gozdarske fakultete pa se bodo tem pridružili še gozdarski inženirji, ki jih bo vzgojila slovenska univerza. Nedvomno je torej ustanovitev nove fakultete velikega pomena za razvoj slovenske univerze, zlasti pa še za napredek našega gozdarstva in lesne industrije.

Kulturno življenje se je v slovenski prestolnici po osvoboditvi močno razmahnilo. Zlasti velik na-

—O—

V spomin 25. letnice smrti slavne italijanske igralkice Eleonore Duze so igrali D'Annunzijevo tragedijo: Mrtvo mesto. Pred predstavo je v spomin velike tragedkinje spregovoril kritik Silvio D'Amico,

predek je doseglo slovensko gledališče in ljubljanska drama je med najboljšimi igralskimi kolektivi vse Jugoslavije. To je dokazala z vrsto visoko kvaliteten predstav ter z gostovanji ob koncu preteklega sezone v Beogradu in Zagrebu. Razumljivo, da vlada za gledališče v Ljubljani veliko zanimanje in da sta obe igralski hiši, tako drama kot opera vso preteklo sezono imele skoraj stalno razprodane predstave. Zaradi izrednega zanimanja za gledališko umetnost se je Mestni ljudski odbor v Ljubljani odločil, da ustanovi novo poklicno gledališče. Umetniško vodstvo so poverili mlademu režiserju Jožetu Tiranu, ki se je uveljavil v ljubljanski drami kot režiser in recitator ter je znan tržaškemu gledališkemu občinstvu, saj je bil prvo leto po osvoboditvi njegov član. V teh dneh so avdicije in ko bodo igralce dokončno izbrali, bo gledališče pričelo z delom.

Sezona 1948-49 predstavlja nedvomno najuspešnejšo sezono v tridesetletnem obstoju ljubljanskega dramskega gledališča. Ljubljanska drama je v pretekli sezoni uprizorila devet novih del. Med njimi so dosegla najvišje število predstav naslednja dela: Kreftove Kranjske komedijante so uprizorili šestindesetkrat, trideset predstav pa je doživela Cankarjeva drama «Hlapci»; 32 pa znana igra «Globoko so korenine», ki sta jo napisala ameriška pisatelja Gow in d'Usseau. Vsa nova dela so doživela skupno 246 predstav, za katere je bilo potrebnih skupno 325 vaj. Gledališče je v lanskem sezoni obiskalo 132.380 gledalcev, kar je približno še enkrat toliko kot v sezoni 1939-1940. Posamezne predstave n. pr. «Hlapci» pa je gledalo tudi preko 20.000 ljudi!

Za novo sezono pripravlja ljubljanska drama vrsto novitet. Otvo- ritvena predstava bo Cankarjeva komedija «Za narodov blagor», katere uprizoritev pripravlja režiser Slavko Jan, ki je lani z ogromnim uspehom zrežiral «Hlapce». Režiser Gavella pripravlja Shakespea- jevega «Kralja Leara», razen teh dveh novitet pa bo ljubljanska drama na novo uprizorila še osem

KULturna PRIREDITEV

v Sovodnjah

V nedeljo 25. t. m. so se na kulturni prireditvi v Sovodnjah zbrali Slovenci iz vseh neosvobojenih ozemelj: iz Trsta, Koroške, Sloven- ske Benečije in Goriške, da poka- žejo sadove svojega kulturnega udejstvovanja in da manifestirajo za enotnost vseh še neosvobojenih Slovencev. Zgodaj popoldne so se zbrali zastopniki koroških, bene- ških, tržaških in goriških Slovencev, katere je pozdravil predstav- nik Prosvetne zveze na Goriškem. Poudaril je, da imajo na Goriškem sicer svoje žole, da pa iz danes niso uzakonjene, zato je moramo trdno in složno braniti svoje pravi- ce. Tudi beneški Slovenci si žele prosvetnih društev in slovenskih pevskih zborov, ki jih bodo z do- bro voljo tudi lahko dosegli. Zastopnika beneških Slovencev sta pojasmila, kaj vse morajo prestaja- ti Slovenci od tistih, ki na vsak način skušajo preprečiti prebuje- nje Slovenske Benečije. Zastopnik slovenske Koroške pa je povedal, da so slovenska prosvetna društva po padcu nacifašizma z nova oži- vela, in da imajo na Koroškem zopet svojo kulturno revijo «Svo- bodar»; delegat SHPZ iz Trsta pa je poudaril velik pomen podobnih medsebojnih sestankov.

Ob nepregledni množici ljud- stva se je ob 17 prišel na telova- dišču program. Najprej so nasto- pili telovadci, nakar se je ljudstvo zgrnilo okrog odra, kjer so nasto- pili pevski zbori.

Burno pozdravljen je nastopil najprej tamburaški zbor iz Skofije na Koroškem. Ti tamburaši, ki so pa obenem tudi pevci, so izvajali pesmi «Kovači smo» in «Na oknu». Z dovršenim igranjem združujejo tudi petje, s čimer kajpak poslu- šalce še bolj pritegnejo. Vsa mno- žica poslušalcev je s ploskanjem, ki se kar ni hotelo poleči, nekako izsilila, da so morali Korošci še dodati venček narodnih pesmi.

O zboru «Ivan Cankar» so bral- ci «Ljudskega tednika» že dobro poučeni. Kot vedno je tudi tokrat z mojstrsko dovršenostjo pod vo- dstvom tov. Svare zapel «Zemlja slovenska» in «Zimzelena». Poslušal- ci seveda niso štedili s pohvalo.

Kot gostje so nastopili tudi ko- roški pevci iz Pliberka pod vo- dstvom znanega pevovodje Hartman- na. (Tisoči in tisoči Slovencev se ga spominjajo kot vodje slovenske- ga pevskega zbora v taborišču v Dachau-u). Zapeli so «Gor čez iza- ro» in «Moja kosa je križavna». Kot pri Cankarjevih smo imeli tu- di pri Pliberčanih priliko videti, kaj pomeni dober pevovodja in iz- vežbanost. Zbor je pokazal s svo- jim izvajanjem visoko pevsko kul- turo. Ako bi napovedovalec ne na- javil, da se bodo Korošci pozneje še povrnil na oder, bi ljudje naj- brž ne nehali poslušati.

Ne moremo si kaj, da ne bi ta- koj na tem mestu omenili mladins- kega zbora iz Podgore. Zbor se- stavlja razmeroma majhno število deklic, od katerih se nekatere še res prav majhne. Te deklice so za- pele dve pesmi, s katerimi so vse tiste, ki tega zbora še niso pozna- li, silno presenetile. Res je sicer, da je mladina mogoče najbolj hva- ležen material za obdelavo, toda res je pa tudi, da je pokazal ta zborček najvišjo stopnjo umetnosti med vsemi nastopajočimi domači- mi zbori. Ne bi bilo slabo, če bi mogel pevovodja ta zbor še neko- liko ojačiti.

Pozneje je zbor «Ivan Cankar» nastopil še enkrat, prav tako pa tudi koroški tamburaši in pevci iz Pliberka. Jasno je, da so ti trije zbori želi največ odobravanja pri poslušalcih.

Ostali del koncerta, ki je trajal dve uri, kljub temu da so si točke naglo sledile, so izpolnili nastopi moških, ženskih in mešanih pev- skih zborov iz Sovodenj, Peči, Ste- verjana, Podgore in Standreža, na koncu pa je nastopil še zdru- žen zbor vseh pevcev. Nekateri teh zborov so pokazali že znatno mero napredka, drugi so pa bili še dokaj začetniški. Jasno je, da je v neurejenih pogojih za delo uspeh toliko težje dosegljiv. Toda uspeh je že v tem, da so si mnogi od teh zborov sploh upali pokazati se in s tem dokazali svojo voljo, da se hočejo uvrstiti med kulturne us- tvarjalce med Slovenci, ki morajo živeti odtrgani od matičnega nara- da in na žalost vse preveč odtrga- ni od svojega kulturnega centra. Njih volja je prvi pogoj bodočih uspehov, ki ne bodo izostali.

S. R.

Pevski zbor iz Peči na Koroškem nastopa v Sovodnjah

SNG-TRST

Slovensko narodno gledališče, ki je z velikim uspehom zaključilo s pred- stavami na stadionu «Prvega maja» bo gostovalo v petek 30. t. m. v Marezigah in v soboto 1. oktobra v Smarjah z D'Usseaujevo igro «Glo- boko so korenine». Opozorjamo ob- činstvo na to zanimivo igro, ki obrav- nava pereča družbena vprašanja ameriških črncev in njih borbo za pravičnost in enakopravnost.

Dne 25. t. m. je v Ljubljani umrl Josip Pavlič, nestor slovenskih glas- benikov. Pavlič je predvsem znan kot skladatelj mešanih moških zbo- rov, samospevov, mladinskih zborov in skladb za klavirski pouk.

Dne 28. septembra 1849 se je v Mihotičih, občina Kastav, rodil M. Mandić. Ko je gledal krivice, ki jih je moral slovenski in hrvaški narod trpeti na istrskem in trža- škem ozemlju od strani Italijanov, se je zavzemal, da bi slovenski in hrvaški jezik postala uradna jezi- ka, boril se je za slovenske šole in bil vedno prvi med onimi, ki so se upirali italijanskim in nem- skim kapitalistom.

TEHNIKA in ZNANOST

Nova plastična snov: fibrenil

Na neki nedavni razstavi v Londonu so prikazovali novo zanimivo plastično snov, imenovano fibrenil. To je pastozna tvarina, ki jo lahko barvamo s primernimi barvami med obdelovanjem. V popolnem nasprotju z drugimi umetnimi plastičnimi snovmi lahko fibrenil oblikujemo v hladu ne da bi uporabljali stiskalnico. Hladno pasto zvaljamo v milimeter in pol debel list ter ga nato vložimo v kalup. Zavzame obliko najbolj zamotanih kalupov. Kalup s to pasto izpostavimo zatem za 50 minut toploti v kotlih, grelih s paro. Ko damo to snov iz kalupa je trda ter jo lahko vrtamo, žagamo ter sploh tako oblikujemo kakor da bi bila lesena.

Raznovrstne odpadke, ki nastajajo pri rezanju, piljenju teh izdelkov, lahko še nadalje ponovno oblikujemo. Fibrenil lahko uporabljamo v najrazličnejše svrhe. Ker je ta snov zelo poceni, si hitro utira pot v najraznovrstnejša področja in tudi zamenjuje kovine pri manjših strojih.

Pristajanje letal brez koles

Dolgo časa je bil v tajnosti neki nov način pristajanja letal na reaktivski pogon na palubi letalonosilk. Pred dvema letoma so pričeli angleški znanstveniki proučevati, kako bi premostili težave pri vzletu in pristajanju lovskih letal na letalonosilke. Istočasno so pa tudi hoteli izboljšati borbeno zmogljivost lovskih letal. Po dolgih poskusih so se domislili, da bi pokrili jekleno palubo letalonosilk z neko upogljivo prevleko. Poskusnim letalom so pa odvzeli kolesa za pristajanje. Letalo, ki je vzletelo s katapulta, je na »trebuhu« srečno pristalo na prekriti palubi. Na tej prožni prevleki je letalo le malo odskočilo. Letalo, na katerem ni bilo kolesa za pristajanje pa je imelo mnogo večjo zmogljivost borbe. Ti poskusi se pa še nadaljujejo.

Nekaj za gospodinje

Sodobne gospodinje se bodo kaj radi posluževale nekega novega angleškega izuma. To je stroj na električni pogon s kopico najrazličnejših nastavkov, ki jih lahko poljubno izmenjujemo. Ta stroj loči čevlje, čisti kuhinjsko posodo, lupi krompir, melje meso, melje kavo, tolče jajca ter vrši še druga pravila, da olajša delo gospodinji.

Volna, ki se ne krči

V Angliji so izdelali postopek obdelovanja volne, ki prepreči, da bi se ta krčila. Dosedaj smo bili vajeni pojava, da so s volnena oblačila krčila, kadar smo jih prali. Ako volno samo ovlažimo ali pa izpostavimo pari, lahko volneno tkanino napnemo in sušimo: tkanina bo obdržala prvotno velikost. Vendar pa to ni mogoče takrat, kadar se volnena vlakna pri pranju na gosto prepletejo medseboj. V tem primeru z natezanjem ne podaljšamo tkanino, temveč jo lahko le strgamo. Pojav prepletanja volnenih vlaken so kaže takrat, kadar obdelujemo vlažne volnene izdelke. Najbrž je vzrok temu luska-sta površina volnenih vlaken.

En način, s katerim preprečimo krčenje volnenih izdelkov je ta, da s strupenim plinom klorom obdelujemo volno. Najprvo osušimo volno, da vsebuje le 7 odst. vlage. Volna ima namreč vedno okoli 18 odst. vlage. Osušeno volno damo v valjasto kovinsko posodo. Iz valja izsesamo zrak, nakar spustimo valj v klor. Okoli štrideset minut kroži klor v tej napravi in je torej v stalnem dotiku z volno. Zatem izsesamo klor iz valja. Ves ta postopek traja 1 uro. Ta način obdelovanja volne je zelo poceni.

Drugi postopek je naslednji. Najprej obdelujemo volno z vodikovim superoksidom. Zatem pa pustimo na njo učinkovati papain in natrijev bisulfit. Papain je snov, nahajajoča se v nekem tropskem drevesu. Papain ima to lastnost, da topi volno. Z papainom torej spremene luska-sto površino volnenih vlaken in tako dosežemo, da se vlakna ne prepletejo med seboj. Volna pa postane mehkejša. Opisani postopek je predvsem primeren za obdelovanje volne za pletenje.

Nadaljnji postopek obdelovanja volne pa sloni na združitvi obeh zgoraj opisanih načinov. Volna, obdelana po tem postopku dobi svilnat izgled ter postane lepo mehka. Volnem izdelki iz te svilnate volne se ne krčijo ter ne dražijo občutljivo kožo. Ta volna je odlična surovina za izdelovanje pralnih odevi.

Uporabljajte pravilno barve

Proti koncu druge svetovne vojne so prišle na barve, izdelane iz povsem novih sestavin in so namenjene najraznovrstnejšim namenom. Barve, ki so bile nekdanj rabi pa vedno bolj izginevajo s trga. Glavne sestavine sodobnih lakov so umetne smole in na poseben način obdelana olja. Vse te sestavine pa niso vedno združljive s snovmi, ki smo jih doslej uporabljali za razredčevanje barv. Bodite zato previdni in ne razredčujte barve z olji, ki jih imate pri roki. Najprvo prečitajte navodilo na škatljici, ki vam točno pove, kaj naj barvamo z določeno barvo in s čem jo razredčujemo. Le tako boste preprečili škodo, ki bi nastala pri nepravilnem mešanju in nepravilni uporabi sodobnih barvnih lakov!

ČEŠKOSLOVAŠKI FILM

SIRENA

V TRSTU

V Kinu ob morju igrajo »Sirena«, češki film, ki je bil odlikovan na VIII. filmskem festivalu v Benetkah l. 1947. Dejanje je posneto po zgodovinskem romanu Marije Majerove in obravnava stavko in upor rudarjev v mestu Kladnem leta 1889. Upor je naperjen proti rudniškemu gospodarju Nemcu Bacherju, ki pa ne kaže nobenega razumevanja za položaj delavcev in upor zatre; v središču dogodkov stoji družina delavca Hudeca.

znajaja. Seveda spominja tudi čutenost, ki prihaja do izraza v odnosu med Hudecem in tovarniško delavko na stari češki film. Mično je viden tudi vpliv ruskega filma: procesija, upor ali prizor ko nese mati mrtvo hčerko.

Izredno dobro so v filmu izdelane posamezne osebnosti in scene, tako, da vse kaže, da je režiser posvetil več pažnje posameznostim kot pa celoti.

Iz filma, »Ob zorih«, ki ga je režiral Louis Daquin in ki predstavlja novo dobo v francoski kinematografiji.

Film Sirena je eden izmed najzanimivejših filmov češke filmske produkcije po letu 1945. Režiser Karel Stekly je prelomil s tradicijo, ki so jo ustvarili predvojni režiserji, kakor na primer Machaty, Rovensky, ki so z dionizičnim erotizmom, s kontrasti in aluzijami ter simbolizmom skušali pričarati psihološke bolesterne situacije. Danes se režiserji oslanjajo predvsem na osvobodilno borbo, na domačo klasično literaturo in gledališče, na kulturo svojega naroda, da izrazijo socialne tendence. V našem filmu prihaja do izraza borba delavcev za njihove pravice, obenem pa odločen nastop žena pri upor. Nekdanjo erotično šolo je torej nadomestila šola socialnega realizma in vprav v Karlu Steklyju je socialni realizem našel svojega najboljšega oblikovalca. Seveda je v Steklyjevih filmih še čuti vpliv stare češke filmske šole. V našem filmu na primer tuljenje sirene, ki spremlja vsako jutro rudarje pod zemljo, dalje rdeče ribice v stekleni vazi, ki je ostala nedotaknjena po napadu na hišo; toda vsi ti simbolizmi so socialnega

Med igralci izstopa zlasti Marija Vaseva, ki igra Hudecovo ženo. Zelo učinkuje glasbena spremljava, ki je na festivalu dosegla posebno nagrado.

Filmska KRONIKA

Triglav film bo v Ljubljani predvajal dva fizikalna dokumentarna filma »Planica 1949« in »Titovi fizikalniki v Pragi«.

V Ljubljani igrajo te dni danski film »Sirota Stina«, ki je posnet po prvem delu romana Martina Andersena. »Neksoja«. Ta film je vzbudil izredno pozornost v filmskem svetu. Kritiki so ta film označili kot enega najboljših, kar jih je bilo doslej izdelanih. Prihajali so do zaključkov, da namreč lahko tudi mali narodi ustvarjajo velike filmske umetnine.

Pred nekaj meseci so na Poljskem pričeli snemati film »Robin-zoni iz Varšave« po delu Vande Vasiljevske v režiji Zarzickega.

V teh dneh je italijanski režiser Primo Zeglio začel snemati film »Neron in Mesalina«. Film bo pretežno biografskega in dokumentarnega značaja. Da bi film čim bolj ponazoril resnico, so filmski delavci dobro pregledali zgodovinske vi-re in neki psihoanalitik ter sodnik sta preštudirala vi-re, ki govorijo o Neronovi osebi. Psihoanalitik je ugotovil, da Neron ni imel nobene otroške boleznij niti nobene fizične napake, pač pa da je bil kratkoviden in šibek v nogah.

Velikega znanstvenika in stvaritelja moderne psihoanalize S. Freuda bodo ovekovečili v biografskem filmu.

Prvo mesto na področju televizije bodo nedvomno odnesle ZDA, tako po številu oddajnih televizijskih postaj kakor po obonenth na televizijske oddaje. V ZDA vržejo na trg okrog 100.000 aparatov mesečno. Tak aparat bi stal tu okrog 139-170 tisoč lir. Tudi v Angliji je televizija že močno napredovala. Je tudi precej postaj in naročnikov imajo že nad 200 tisoč. Prav

O švedskem filmu

Švedska je ena najstarejših dežel z lastno filmsko produkcijo; še bolj kot po svojih filmih pa slovi Švedska po igralcih in režiserjih. Maurice Stiller, Viktor Sjöström, Lars Hansen, Greta Garbo, Sarah Leander in Ingrid Bergman. Da švedski film ne uspe, so vzrok družbeno politično razmere, po katerih temelji švedska filmska proizvodnja na kapitalističnih osnovah. Švedski film, ki je dosegel svoj višek v obdobju prve svetovne vojne s filmanjem knjižnih del Ibsena, Selme Lagerloef, Bjoernsterna, Christensena, Grillparzera in dr. je v drugi svetovni vojni ustvaril šibka dela, polna mističizma in posnemanja hollywoodskih vzorcev.

Filma »Ko cveto livade« in »Tvoja luka« sta nekaki izjemi v dolgi vrsti švedskih filmov, vendar ne zadovoljujeta.

»Ko cveto livade« obravnava vprašanje poljedelskih delavcev, ki se pod vodstvom naprednega proletarca Hellmana organizirajo in prično stavkati. Film v »V tuji luči« prikazuje, kako se v Gdinji v žarišču nemško-poljskega spora in neposrednega povoda za drugo svetovno vojno leta 1938 upro švedski mornarji in nočejo voziti španskim fašistom s svojo ladjo nemškega orožja.

Ideji obeh filmov sta napredni, borbeni, vendar ju švedski umetniki mlahavo spletajo in prihajajo do nesprejemljivih zaključkov. V filmu »Ko cveto livade« vpletajo kriminalno zgodbo in tudi v filmu »V tuji luči« neprestano odvračajo gledalčevo pozornost od poglobljene misli.

tako je dosti televizijskih postaj v Franciji.

Anatol Litvak, ki je odprl beneški filmski festival s svojim filmom »Kučja jama«, je ameriški režiser ruskega rodu. V Rusiji je sodeloval pri gledališču in naredil nekaj nemih filmov; l. 1924 je odšel v Francijo in Nemčijo. Njegov najbolj znan film je bil »Mayerling«, v katerem sta nastopila Danielle Darrieux in Charles Boyer.

Na festivalu je bila tudi Brigitta Helm, glavo, ovito v veliko teniško, kakor v svojih filmih pred dvajsetimi leti. Držala se je v ozadju, kakor gre velikim umetnicam, ki več ne nastopajo.

Julien Duvivier se je na festivalu pripeljal z letalom, si mimogrede ogledal svoj film in takoj odpotoval. Z njim je prišla tudi Susanne Clouder, ki pa je takoj pričela z

Čitajte in širite

LJUDSKI
TEDNIK

delom pri filmu »Otello«, ki ga režira Welles. Govore, da je tudi Otello v stilu filma Macbeth, ki so ga igrali le trikrat, in sicer v Benetkah, Parizu in Bruslju.

Predsednik festivala v Benetkah Giovanni Ponti je prejel zanimivo pismo, v katerem italijanski kinematografski časnikarji in pisatelji protestirajo zoper film »Ogenj«, ki ne ugasne. »Ta film«, pravijo »pravi o osvobodilno fronto in je prava neofašistična manifestacija«.

V Opatiji je bilo ekipno državno prvenstvo FLRJ v šahu za l. 1949. Na turnirju je sodelovalo 8 najmočnejših ekip. Vsako moštvo je imelo 8 članov. Zmagalo je moštvo J A Partizan, ki je od vsega početka veljal kot favorit. Od 56 možnih točk je Partizan dobil 40 točk. Sledi jo B U S K »Vidmar« s 35 točkam, ljubljanski Krim s 33 in pol, Sloga iz N. Sada z 28 in pol, Mladost 25 in pol, Zagreb 21 in pol, Metalac (Beograd) 21 in mariborski Polet 19 točk. Za moštvo Partizan je igral na prvi deski jugoslovanski prvak S. Gligorič, ki je dosegel tudi najboljši rezultat s 6 in pol od 7 možnih. Krim, ki je veljal kot najresnejši kandidat za prvo mesto, je zaradi nepričakovane poraza 7:1 s Partizanom v prvem kolu močno zaostal ter je dosegel šele 3 mesto.

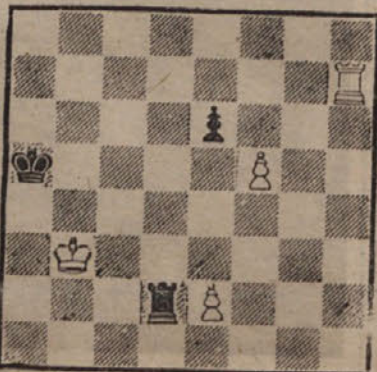
V Trenčanskih Toplicah v Češkoslovaški se odigrava mednarodni šahovski turnir, na katerem sodelujeta tudi vele mojstra Szabo in Stahlberg. Po 14. kolu vodi Čehoslovak Pachman z 10 in pol pred Szabom in Stahlbergom, ki imata 10 točk. Sledi Foltys 9. Rossolimo 8,5, O'Kelly in Prins 8 itd.

V Ljubljani se je pričelo 20. t. m. žensko državno prvenstvo v šahu.

ooo

Nešteto krat zaidemo v praktični igri v končnico stolpov. Reševanje takih končnic je težavna stvar in tudi izkušeni mojstri ne najdejo vedno prave poti. Sahistom je dobro znano, da so končnice najtežji del šahovske igre.

Priobčujemo končnico znanega šahovskega komponista H. Rinck-a.

(Diagram)
BELI: Kb3, Th7, e2, f5 (4 figure).
CRNI: Ka5, Td2, e6, (3 figure).
Beli na potezi dobi.
Prvo potezo je prav lahko najti:

1. f5 - f6
Vse ostale poteze kot e4, fe6 vodi jo, kar se je lahko uveriti samo do remija.

1. — Td2 - e2:
Na Td8 sledi 2. Te7 Tf8 3. Te6: Kb5 4. e4 in beli prav lahko dobi. Nastalo pozicijo bi cenili za enako, kajti kmet na f6 ne more neovirano prodirati v damo, ker bi ga črni stolp takoj zaustavil s Tf2.

Beli kralj pa tudi ne more pomagati, ker bi mu črni stolp onemogočil pristop na 5. vrsto. N. pr. 2. f7 Tf2 3. Kc4 Kb6 (ne Tf5 zaradi 4. Th5) 4. Kd4 Tf5 in remis.

Končnico je mogoče dobiti le, kadar stoji beli stolp za svojim kmetom. To pa beli doseže na originalen način.

2. Th7 - h5+! Ka5 - b6
3. Th5 - f5!!

Torej je le prišel za kmeta. Beli mu kaj škoduje, če se nahaja pod udarom kmeta na e6? Poglejmo!

3. — e6 - f5:
4. f6 - f7 in dobi, ker črni stolp ne more skočiti na 8. vrsto, a na f liniji mu zapira pot lastni kmet.

Lepa in poučna je zamisel rešitve te končnice.

Ing. SIKOSEK BORIS

PRVA NEDELJA TRŽAŠKEGA PRVENSTVA

VELIKE AMBICIJE MOŠTEV že v prvih tekmah

Tržaško prvenstvo se je, kakor je bilo napovedano, pričelo to nedeljo. Z rezultati posameznih srečanj je bila sestavljena tudi prva kvalifikacijska lestvica. Ker na prvi lestvici vedno odloča razlika golov, se zdi, da so zato moštva napele vse sile, da bi dosegla čim večjo razliko golov. Sami rezultati tekem to potrjujejo. Tako je Arrigoni premagal Sv. Ano s 6:0 in zavzel prvo mesto, Umag je premagal Montebello s 4:0 in zasedel drugo mesto. Brtonille so odpravile Opčine z 2:0, Ponzianina pa je dosegla dve točki, ker se ni Aurora predstavila na igrišču. Gorica pa je premagala v prijateljski tekmi moštvo Sv. Alojzija s 6:0.

Sama kronika tekem je bila naslednja:

Za Arrigoni pravi, da ima to leto velike ambicije. To je pokazala tudi tekma s Sv. Ano. Arrigoni je imel odličen napad, ki je neprestano oblegal vrata Sv. Ane in goli so kar padali. Na splošno ni bilo moštvo Sv. Ane tako slabo. Z malo več sreče pri njenem napadu, bi bil zanjo rezultat dosti ugodnejši.

Umag je premagal Montebello na svojem igrišču s 4:0. Igral je bolj povezano od svojega nasprotnika, ki ni mogel združiti svojih vrst in jih pravilno usmeriti v igri. Prvi polčas je Montebello še precej dobro upiral. Vse drugače pa je bilo v drugem polčasu, ko je Umag popolnoma razbil obrambo Montebella.

Meduza je v nedeljski tekmi tudi pokazala, da bo v letošnjem prvenstvu oddigrala važno vlogo. Nad Piranom je odločno pokazala svojo premoč; bila je v napadu vseh 90 minut igre. Lepi so bili zlasti njeni prodori. Med nasprotnikovimi vrstami, ko se je ta postavil v obrambo, da tako vsaj malo zniža rezultat.

V Sovodnjah pa sta se srečala v prijateljski tekmi Gorica in Sv. Alojz. Gorica je bila dosti močnejša od svojega nasprotnika. V moštvo Sv. Alojza so bili še mladi igralci, ki so bili od svojega nasprotnika slabši za cel razred. Gorica se je takoj v začetku tekme »polastila« žoge in jo ni več izpustila. Zlasti je bil dober njen napad, ki se je pomaknil prav pred nasprotnikov gol. Gorica je zmagala s 6:0 in to zaslužno.

Fizikturni nastop v Sovodnjah

V nedeljo je bil v Sovodnjah na ljudskem taboru tudi fizikturni nastop. Lahko rečemo, da je bil še dosti lepši od onega preteklega junija. Mladinci iz Doberdoba in Poljan so nastopili v večjem številu, prisotni so bili tudi številni tržaški mladinci in mladinke, vendar pa so manjkali Ljubljancani, ki so tudi

obljubili, da se tega nastopa udeležijo.

Prvi so nastopili mladinci iz Doberdoba in Poljan. Njihove proste vaje so bile lepe in so dosti napredovali od zadnjega nastopa. Tržačani so izvajali svoje vaje brezhibno in v najlepši skladnosti. Na sporedu je bila tudi talna telovadba.

Po nastopu mladincev z Goriškega, vidimo, da so se temeljito lotili svojega dela. Vendar pa bi bilo želeli, da bi se fizikturni posvetili tudi druge vasi. Doberdob in Poljane naj jim bodo za zgled!

Javornik prvi na tekmi po Krasu

Javornik se je to nedeljo izkazal. V tekmi z najboljšimi našimi kolesarji je prišel na progi dolgi 80 km dobre 4 minute pred ostalimi. Lahko rečemo, da je bila dirka to nedeljo nekaj obračun med kolesarji, ki so se udeležili tekme »Okrog Hrvatske in Slovenije«. Javornik je takoj ušel in niti Cok niti Cimoroni ga nista mogla ujeti. Rezultati so bili naslednji: 1. Javornik, ki je porabil za progo Opčine, Prosek, Sesljan, Devin, Opčine, Faccanoni, Prosek, Opčine 1 uro in 51 minut. 2. Fontanot z razliko 4 minut. 3. Javornik z razliko 6:40. 4. Rinaldi, 5. Sellier, 6. Grio, 7. Cimoroni, 8. Sosič 9. Mozetič.

Cok, Rinaldi in Sellier na cilju

Rezultati italijanskega prvenstva

so bili to nedeljo naslednji: Bologna—Pro Patria 3:1, Como—Lazio 1:0, Inter—Atalanta 3:1, Juventus—Bari 4:0, Novara—Lucchese 5:0, Palermo—Genova 3:2, Padova—Roma 1:0, Sampdoria—Torino 4:0, Triestina—Fiorentina 1:1, Milan—Venezia 4:1.

Kapetana moštev Gorice in Sv. Alojzija se pozdravljata pred pričetkom prijateljske tekme

KOMENTARJIZA TEKMO Jugoslavija - Francija

V Franciji vlada veliko zanimanje za nogometno tekmo med Francijo in FLRJ v Beogradu. Pariški tisk meni, da imajo Jugoslavlani več upanja na zmago, da so pa računali za revanžno tekmo v Parizu povsem enaki. Francoska nogometna zveza pa pravi, da je to najvažnejše srečanje, ki čaka njihov nogomet v letošnjem letu.

Jugoslavija in Francija sta se doslej petkrat srečali: v njih so trikrat zmagali Francozi, dvakrat pa Jugoslavlani. Razlika golov je 10-8 v korist Francije. Razumeti pa moramo, da so bila ta srečanja pred vojno, ko je francoski nogomet še nekaj veljal in da je danes v upadanju po njegovi moči. Razumljivo je, da imajo danes Francozi tak strah pred FLRJ. V Franciji so namreč po vojni jugoslovanska moštva igrala 8 tekem, od katerih so jih 6 dobila, eno igrala neodločeno in eno izgubila.

Francozi hočejo v Beogradu rehabilitirati dobro ime francoskega nogometa. Drugače se bo namreč prvič zgodilo, da bi Francija ne sodelovala v svetovnem nogometnem prvenstvu.

Mnogi francoski časopisi bodo poslali svoje novinarje v Beograd na tekmo; pariški radio bo tudi prenašal celoten potek tekme. »Parisien Libre« bo poslal v Beograd dva sodelavca, ki se bosta še isti večer vrnila z letalom v Pariz obenem s slikami in poročili.

Francoška postava še ni dokončno določena. Sigurno je le, da bodo igrali Gueren, Grimelon, Bayau in Bar. Jugoslavlani pa bodo nastopili v naslednji postavi: Šošarič, Lovrič, Stanković, Brozović, Colić, Z. Čajkovski, Jovanović, Jakovetič, Senčar, Mitlić, Bobek, Z. Čajkovski, Simonovski, Djajić, Androšec, Valok, Pajević, Vučković, Tomašević, Palfi, Mantula, Ožegović (obenem z rezervami).

Francoški tisk že komentira sestavo jugoslovanske reprezentance. Pri naša tudi imena igralcev, ki so na-

stopili proti Izraelu in ocenjuje vrednost posameznih igralcev. Sportni strokovnjaki najbolj hvalijo Bobeka, Mitlića, Čajkovskega in Simonovskega.

Avstrijske lahkoatletke v dvoboju s FLRJ

V nedeljo je bilo v Celju drugo mednarodno tekmovalno srečanje jugoslovanske ženske atletske reprezentance v letošnjem letu. Tokrat so se naše atletinje pomerile z avstrijskimi tekmovalkami. Enako kakor na dvoboju proti Švici, kjer so Jugoslavanke od 10 točk osvojile 9 prvih mest, so naše reprezentantke prepričevalno zmagale tudi nad avstrijskimi.

Na nedeljskem tekmovalnem danu je Nađa Kotušková dosegla nov mladinski državni rekord v metu krogla z 11.61 m, svoj osebni rekord in odličen rezultat v metu diska pa je zabeležila tudi Djurdja Borovec, ki je vrgla disk 37,64 m. Podrobni rezultati tekmovalnic so bili naslednji:

Tek 80 m čez zapreke — prvi tek: Posinek (J) 12,6 (izenačen državni rekord); 100 m Kumer (A) 12,4; disk Matej (J) 40,30; višina Knez (J) 145 cm; krogla Radosavljevič (J) 13,17; 200 m Butia (J) 26,10; daljina Kolešin 5,41; 800 m Tuče (J) 2:22; kopje Radosavljevič 37,20; 4x100 Jugoslavija (Koledin, Sumrak, Cerer, Butia) 50,2.

Jany v Zagrebu

Francoški plavalci Alex Jany, njegova sestra Ginette, Charles Boiteux, Gerald in Richard Rene so gostovali v nedeljo v Zagrebu. Kljub mrzli vodi so bili doseženi rezultati zelo dobri. Najzanimivejša točka je bilo plavanje na 200 m prosto, kjer je Jany (2:17,0) premagal Ilića le za dolžino roke. Svetovni rekord Jany je dosegel odličen čas tudi v plavanju na 100 m prost (59,2). Francoški plavalci bodo nastopili tudi na Reki in v Splitu.

Kako ohranimo konopljinne vrvi

Vsem tistim, ki imajo pri sportu opravka s konopljinimi vrvmi, dajemo to pot nekaj koristnih nasvetov in postopkov, s katerimi bodo lahko svoje vrvi utrdili. Zlasti bodo prišli ti nasveti prav plezalcem.

Konopljne vrvi se bodo mnogo dalj časa ohranile nepoškodovane, ako jih obdeluješ po enem izmed načinov, ki jih navajamo.

Pusti konopljno vrv za štiri dni v raztopini bakrovega sulfata (t. j. modre galice). Ta raztopina naj bo 2 odstotna. Zatem vrvi osuši ter jih pomoči v katran. Namesto da bi jih vtaknil z katran, jih lahko daš v 5 odstotno raztopino mila. Tako preprečiš, da bi vrvi dišale po katranu.

Zelo dobro je tudi obdelovanje vrvi z amoniakalno raztopino bakra. To raztopino dobiš tako, da večkrat poliješ na zraku bakrove ostrižke in opilke z amoniakom. Ta raztopina predela konopljinna vlakna, ki postanejo vododržna in tudi gnitje konoplje je onemogočeno. Vendar moramo biti pri tem postopku previdni. Ako namreč učinkuje amoniakalna raztopina bakra predolgo na konopljo, jo topi. Zato ne smemo pustiti vrvi preveč časa v tej kopelji.

Vrvi lahko konserviramo tako, da jih za nekaj dni pustiš v emulziji montanskega voska. To emulzijo pripraviš na naslednji način. V manjši posodi raztali 5 d. kolofonije, 4 d. parafina, 20 d. montanskega voska. Ko se te snovi raztale, vlij talino v večjo posodo, v kateri je 100 - 150 d. vode in 5 d. koncentriranega amoniaka. Močno mešaj ter med stalnim mešanjem kuhaj 1/2 ure. Nastali mora bela mlečna tekočina. V tako pripravljeno emulzijo vržeš vrvi. Ko vrvi po nekaj dneh vzameš iz te emulzije jih osuši pri temperaturi, ki je nekaj višja od 100 stopinj C. Pazi, da vrvi ne zažgeš!

Vrvice za ovijanje zavojev postane odpornejše proti trganju, če jo namakaš v koncentrirani raztopini aluminijevega galuna.

Z naslednjim postopkom napraviš vrv za vodo nepropustno. Segrej na 80 - 90 stopinj C zmes 75 d. cerezina ali parafina in 14 d. bencenskega terpentina. Dobro premešaj in zatem vtakni v tako pripravljeno kopelj vrv. Vrv naj ostane v tej kopelji dalj ali pa manj časa. To je namreč odvisno od vrste vrvi in tega, koliko je vrv zvita.

Mp

RAZNE VESTI

Hajduk bo kmalu zaključil svoje gostovanje po Avstraliji. V teh dneh je premagal moštvo Osrednje Avstralije s 14:0, s samo avstralsko reprezentanco pa se je zadnjič srečal v Ajdelaidi in jo premagal s 7:0. Hajduk bo odigral še eno tekmo, nakar se vrne v domovino.

»Mladost« iz Zagreba gostuje na Holandskem. V waterpolu je igrala z »Mevenom« neodločeno 5:5 (2:1). Sodniki so prisodili zmago Mladosti. Na plavalnem nastopu, ki je sledil waterpolu je zmagal Stipetič na 100 m prosto s časom 1:00,4. Jugoslavlani so zmagali tudi v štafeti 3x50 m mešano s časom 1:38,0. V plavanju na 100 m prsno je sodeloval tudi svetovni prvak Bonte, katerega sta premagala Holanec Kender (1:16,0) in Laszlo (1:16,1).

Zagrebski Dinamo je premagal beograjskega Metalca z 2:1, beograjski Dinamo in Crvena zvezda pa sta igrala neodločeno 1:1.

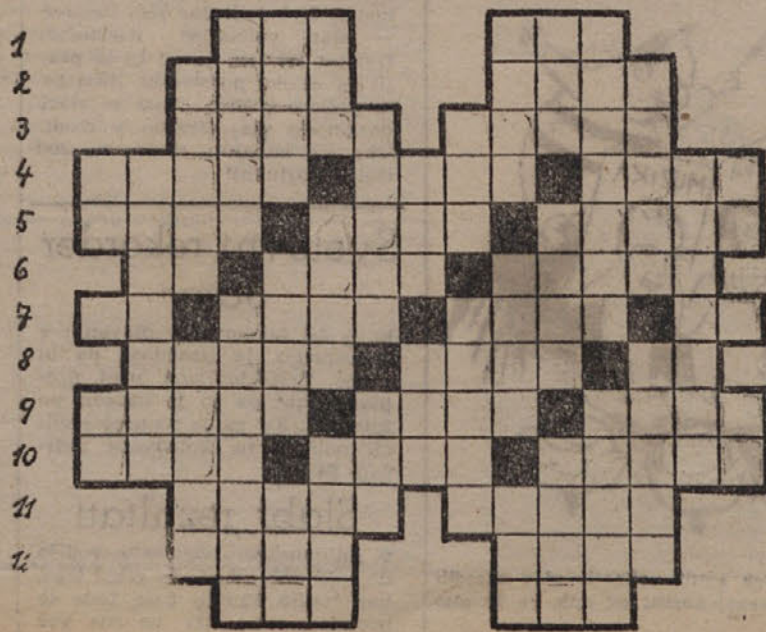
Sved Per Arne Berglund je zaludal v soboto kopje 73,55 m daleč in tako dosegel najboljši rezultat v letošnjem letu na svetu.

V dveh dneh so trikrat preplaval La Manche. Prvi je bil Egipčan Hassan Abdel Rehim, nekaj ur za njim tudi Egipčan Hannan Hamard (15 ur 22 min.), tretji pa je bil Grk Zasson Zirganos.

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

R C D E F G H I J K L M N O

Rešitve

VODORAVNO: 3 alt, 5 sto, 7 lire, 10 oreh, 13 log, 14 tiran, 17 bos, 19 bober, 21 nas, 22 veder, 23 Koror, 25 tanin, 26 vodomet, 27 Arad, 29 reki, 31 uš, 32 kps, 34 le, 35 sinek.

NAVPIČNO: 1 kar, 2 bor, 4 let, 6 ton, 7 loboda, 8 iger, 9 gramofon, 11 eben, 12 hoditi, 13 lok, 15 in, 16 as, 18 sen, 20 rovaš, 22 vatel, 24 rod, 25 ter, 28 rum, 30 kes, 32 ki, 33 se.

STEVILNICA: Zive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, da, koder sonce hodi, prepir iz sveta bo pregnan.

Prešeren

Sestavljalka: Dostojevski, Izvestija, Moša Pijade, Ivan Cankar, Togliatti, Ragozin, oprabilo, Vinogradov — Dimitrov.

Kupon št. 125 za nagradno tekmovalje Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik KAVS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a Tržaški tiskarski zavod v Trstu, ulica Montecchi 6

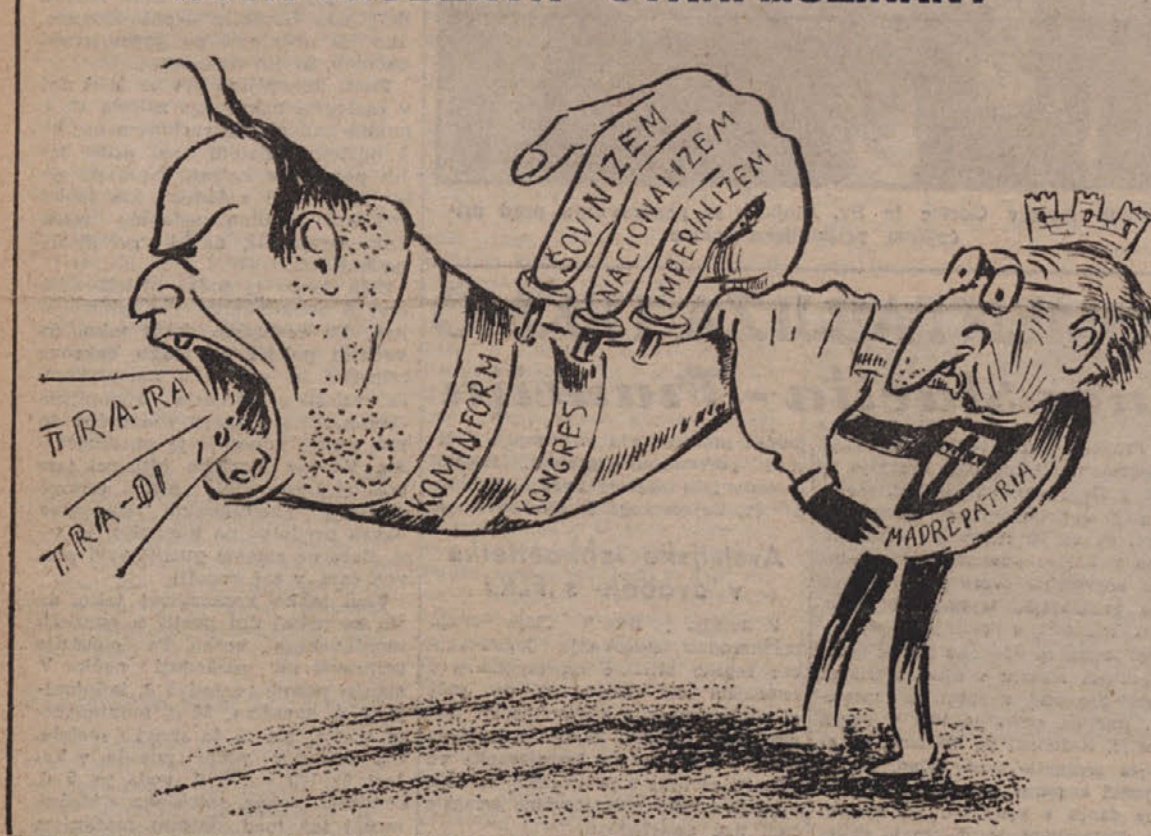
Rokopisi se ne vračajo

VODORAVNO: 1) Reka v ZSSR — pojav v vsejmirju. 2) polkrožen strop — tovarna kemičnih izdelkov v Celju. 3) soba za sprejemanje obiskov — tisti, ki nosi brke. 4) priprava za čiščenje — gora v Grčiji — pokrivalo. 5) moško ime — pokrajina v Grčiji — starogrški modrijan. 6) egipčansko božanstvo — najmanjši del snovi — del stavovanske opreme. 7) črka starogrške abecede — del gledališča — enota teže — veznik. 8) glodalec — reka v Savinjski dolini. 9) korenine — mesto Italije — nočni ptič. 10) stara ploščinska mera — roditelj — božazen. 11) hudournik pri Novi Gorici — del smučarske skakalnice. 12) domača žival — v denarju izražena vrednost. 13) snov v človeškem telesu — pesnitev.

NAVPIČNO: A) vzklík začudenja — vzročni veznik. B) mesto v Sloveniji. C) padanje morja — plug. D) konec celine — spomenik. E) prevozno sredstvo — mesto ob Rdečem morju — ker (srbohrvaško). F) pogojni veznik — sredstvo za narkozo — majhen. G) trud — vodna žival. H) postava — cesta. I) drevo — dimnik. J) planet — kras — srbsko moško ime. K) pregovor — moč — znak. L) predmestje Ljubljane — zid. M) optična priprava — žila. N) kraj na Stajerskem. O) predlog v nemščini — vzklík.

NOVA TROBENTA - STARI MUZIKANT

PEPA
piše
JUCI

DRAGA JUCA!

Tukajšnje sodišče Renka je za krivega spoznalo, za sto tisoč lir ga hitro pri obsodbi je obralo. Ker so razne ustanove brž se spravile na delo, Renkovo je uredništvo kar čez noč to usoto imelo. Renka res so obsodili, pa čeprav smo dokazali, da so pri zasliševanju prav pošteno kľofutali. V Budimpešti pa so te dni Raika kar na smrt obsodili, rajši kakor Raiku tankaj pa bi Titu vrat zavili. Raiko radi kominforma mora zemljo zapustiti, a zapadni velesili iz tega rastejo profiti. Velevažna se novica hitro je povsod zaznala, da atomska bomba Rusom tudi znana je postala. Kar sam Truman je povedal to vest in pri tem zavzdihnil, v nosu ga je zasrbelo, da je prav pošteno kihnil. Na Kitajskem proglasili so te dneve ljudski vlado, to Cankajškovi gospodi vzelo je poslednjo nado. Na Siciliji Giuliano kar nemoteno kraljuje in se Scelbovi armadi prav poredno posmehuje. Pravijo, da Scelba takrat morda ujel bo Giuliano, kadar slang morská voda pitna bo in nič več slana. Cena liri, funtu, franku, silno se je zamajala, da jim vsa pomoč Marshalla nič več ne bo pomagala. Dolar se sedaj šopiri in si slave vence vije, funtek pa je kar presrečen, če noge lahko mu umije. Tudi lira, draga moja, zdaj doživlja težke čase, ali to naj briga tiste, ki jo imajo polne kase. Meni pa je malo mari, če je vrednost izgubila, jaz za svoje prej, za danes nisem skoraj nič dobila. Zdaj te pa lepo pozdravljam, in se kmalu spet oglasi v pismu mi lepo opiši kakšni so današnji časi. Te pozdravlja

Tvoja PEPA.

TRIJE POPOTNIKI

Kraj dejanja: Vagon v brzo-vlaku, ki vozi nekje po Srednji Evropi. Pri oknu sedi močno nališana dama; obraz ima je pokrit z debelo plastjo gudra, trudne poteze lica kažejo, da je dama že nekaj preizkusila v življenju, toda očesi ji švigata kakor dva plamena. Človek bi sodil, da je to igralka na višku svoje umetniške kariere.

Njej nasproti sedi starejši gospod, suh, strogo vzravnán, skrajno zopet, ostrih potez, sivih las in brk, monokel v desnem očesu. Njegova obleka kaže star kraj, vidi se, da že dolgo ni bila zlikana; čevlji so malce pošvedrani, kravata sili na stran, a cilindar nosi sledove hudega udarca. Vtis: Aristokrat, ki je nekoč videl boljše čase.

V ozadju vagona sedi star možic, sivi lasje so mu razmršeni, obleka je raztrgana, pri ramah sili podloga in ovata na dan, hlače so na kolenih zakrpane, čevlji z žico povezani. Vtis: Revež, ki so ga valovi življenja vrgli ob skalo.

Vsi trije molčijo, vožnja je neznanško dolgočasna.

— Uhi! — vzdihne dama. Aristokrat se galantno prikloni: — Gotovo potujete daleč, madama?

— Daleč, daleč; ne da mi miru,

moram potovati. Do zdaj sem nemoteno kraljevala v svoji stroki. a zdaj se je pojavila mlada tek-mica, ki grozi, da mojo slavo popolnoma zatemi. Moram k njej, moram jo videti.

— Če prav sodim, madama, ste najbrže igralka.

— Motite se. Toda poznate me

Zagrebski veleses-jem in kominformist

Da bi morda le našel kako dlako v jajcu si je šel ogledat letošnji velesesjem v Zagrebu tudi neki kominformist. Gledal je to-vorne avtomobile jugoslovanske produkcije in ugotovil, da so prav taki kot oni iz kapitalističnih držav. To mu je bilo dovolj. Te-daj je somišljenikom povedal: Jasen dokaz, da je Jugoslavija prestopila v imperialističen ta-bor je tudi dejstvo, da izdeluje prav take predmete kot jih dela zapade. In somišljeniki so mu vneto pritrdili. Danes, jutri, bo to vest objavilo «Delo». No mi smo jih prehiteli. «Delo» pa mor-da lahko kaj podobnega napiše o poljedelskih strojih ali žerjavih. Saj je vse eno. Glavno je, da bo dlaka v jajcu!

OBČNI ZBOR ZELJNATIH GLAV

BIDOVEC: «Takole, sedaj pa bomo iz teh guilih zeljnatih glav naredili nov odbor Prosvetne zveze, da bo vsaj nekaj koristi od njih, če že niso za prebavo...»

Burjina kronika

MALO DOLGO JE ČAKAL. List «Osservatore Romano» je glasilo Vatikana. Vatikan vedno naglašá, da mu je usoda vseh narodov enako pri srcu in da je on vzvišen nad vsemi strujami in strakami, ki na vsa načine hočejo vplivati na tok zgodovine. Temu dosledno «Osservatore Romano» neprenehoma brenka na iste strune, s katerimi poudarja to stališče Vatikana. To večno brenkanje ni ostalo brez uspeha: List «Osservatore Romano» si je v mnogih deželah pridobil sloves nepristranskega glasila.

Da se oddolži temu slovesu, je «Osservatore Romano» te dni čutil potrebo, da dvigne svoj glas proti atomski bombi ter zahteva njeno odpravo. Taka zahteva dela res čast nevtralnemu glasilu, le čudno je, da se je pojavila še sedaj, ko je predsednik Truman uradno javil, da imajo tudi Sovjeti atomsko bombo.

Prva atomska bomba je padla v začetku avgusta 1945, torej pred več kot štirimi leti. Kje je bil «Osservatore Romano» tedaj, ko je v Hiroshimi nad 100.000 ljudi v enem samem trenutku s svojim življenjem potrdilo obstoj te strašne iznajdbe? Kje je bil «Osservatore Romano» tedaj, ko so bile na Bikinskih otokih atomske vaje v izredno velikem obsegu? Kje je bil vsa ta leta, ko so zapadni vojnouhujski zamenjali tradicionalno orožje s sabljami z modernim vihtenjem atomske bombe?

Zaman bomo čakali na odgovor. Kajti kdor ima patent za izdelavo takega predmeta, izdeluje lahko ta predmet, kadar se mu zljubi. In dosledno: Kdor i-

ma patent na človekoljubnost, jo lahko udeležuje, kadar se mu zdi primerno. Recimo na primer: Kadar se mu tresejo hlače!

Rikotovo pismo

Draga Marina! Govor, ki si ga brala na kongresu, me je navdušil. Dobro veš, da sem mestni svetovalec tržaški in da so taki govori kakor nalašči zame. Ape-liram na tvoje dobro srce, pro-sim in rotim te: Povej mi, kdo ti je spisal govor! Marina, ne bo ti zastoj! Hvala v naprej in srčen pozdrav! Tvoj Riko.

Sami so si odredili mesto

Pri «Delu» imajo pravi kult za zadnje dele. 24. septembra se jih spominjajo kar v dveh člankih, kjer pišejo: «Ni ga zbadlo v mes-nato in zamaščeno zadnjico» in «So kakor človek, ki je izgubil hlače in povrh še spodnje hlače in hodi z nago zadnjico okrog».

— O —
No ravno zato pa ni «Delo» za drugo rabo kot za stranišče, zlasti odkar se tiska na tako gladkem in finem papirju!

DELIRIUM
ATOMICUM

TRUMAN: Strašno, atomska bom-bo v sovjetskih rokah pomeni, da ni več v mojih...

PICCOLO UOMO
GRANDE...
PAULIN

To ni snazilec čevljev in tudi ne ošir. To vendar je Paulin Vidalijev kurir.

Kulturni slon v Trstu

V Trstu živi slon, ki je zelo kulturn. Ta slon je namreč pred-stavnik Vidalijeve kulture. In ta slon se je napotil vzgajati kulturne krožke v Trstu in okolici. Ali mislite, da jih je vzgojil? Se-veda ne. Le pomandral jih je s svojimi nerodnimi tacami. Kljub temu pa ga še ni mogoče prepričati, da ni kulturn; kaj se hoče, je pač slon in ima trdo kožo. Vendar ne tako trdo, da bi mu je čas ne omečal.

Uvidevni gospo-darji

Posadke treh ladij, zasidranih v tržaškem zalivu, že 14 dni stav-kajo. Za čudo pa so v tem pri-meru celo gospodarji posadk za stavko. Zaprlji so namreč stavka-jočim pristop do ladijskih skla-dišč hrane. To pa samo zato, da bi stavka bolj poostreno izvenč-la kot gladovna stavka. Tako na-klonjenih delodajalcev stavkajo-či ne bodo zlepa našli!

Svetovni rekorder
Jany

ki je šel tekmoval v plavanju v Jugoslavijo, je izračunal, da bi progo Trst-Ljubljana prej pre-plaval, kot pa jo je naredil po železnici. Tu ga je namreč civil-na policija na kolodvoru zadr-žala 24 ur.

Slabi rezultati

v italijanskem nogometu vodijo do zaključka, da je to vsled tega, ker Italija zadnje čase brce le prejema, sama pa ne zna več brcati.